

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

ZKUŠENOSTI S REALIZACÍ PRIMÁRNÍ
PREVENCE NA ZŠ
DIPLOMOVÁ PRÁCE

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2014

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Miroslav Procházka, PhD.

Autor práce:
Andrea Světlá
AJ-FJ/ZS

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Kaplici dne

Andrea Světlá

podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D., za cenné rady, vstřícnost a odborné vedení mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala vedení škol a všem pedagogům za ochotu a jejich čas při spolupráci. Velké poděkování patří též mojí rodině a mým nejbližším, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na zkušenosti s realizací primární prevence na základních školách. Cílem mé práce bylo zjistit, zdali se preventivními programy školy zabývají a jaká je realizace a efektivita těchto programů.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí. První část je teoretická, druhá praktická. V první kapitole teoretické části se zabývám rizikovým chováním, stručně jsem popsala jeho jednotlivé podoby. V druhé kapitole jsem se zaměřila na obsah pojmu prevence, primární prevence v kurikulárních dokumentech a školská primární prevence.

V druhé, praktické části mé diplomové práce, jsem shromažďovala informace a názory jednotlivých subjektů na realizaci preventivních programů ve škole. Porovnávala jsem výsledky výzkumu dvou základních škol. První typ sběru dat bylo dotazníkové šetření – kvalitativní výzkum. Získané údaje nám poskytly informace o názorech na efektivitu preventivních programů z pohledu žáků. Druhým typem sběru dat byl rozhovor s metodiky prevence. Tyto informace nám poskytly jiný úhel pohledu na rizikové chování, jeho prevenci a efektivitu realizace primárních preventivních aktivit.

Klíčová slova:

Rizikové chování, primární prevence, školská primární prevence, prevence v kurikulárních dokumentech, Rámcový vzdělávací program.

ABSTRACT

The Diploma thesis is focused on experience with the realization of the prevention on primary schools. The aim of my thesis was to find out, if the schools engage in prevention activity and how the realization and efficacy looks like.

The thesis consists of two parts. The first part is theoretical and the second is research. In the first chapter of the theoretical part I dealt with risk behaviour, I briefly described its particular forms. In the second chapter of the theoretical part I focused on the content of the word prevention, primary prevention in curricular documents and scholar primary prevention.

In the second section of the thesis, which is the practical part, I have collected information and opinions of different subjects on realization preventive programs at school. I compared the results of the research of two grammar schools. The first type of the collection of data was questionnaire research – qualitative research. The data we have gained provided us the information about the opinions of the efficacy of preventive programs from the point of view of the pupils. The second type of collected data was an interview with the Methodist of the prevention. This information shows us a different point of view on risk behaviour, its prevention and efficacy of the realization primary prevention activity.

Key words:

Risk behaviour, primary prevention, scholar primary prevention, prevention in curricular documents, Framework Education Programme.

Obsah

ÚVOD.....	7
1 Rizikové chování	8
1.1 Rozdíl mezi pojmy sociopatologické chování a rizikové chování	8
1.2 Typy rizikového chování	8
1.3 Příčiny rizikového chování v dospívání	9
1.4 Stručná charakteristika druhů rizikového chování	9
1.4.1 Závislosti.....	9
1.4.2 Záškoláctví.....	12
1.4.3 Agrese	13
1.4.4 Šikana.....	14
1.4.5 Delikvence a kriminalita	15
1.4.6 Rasismus a Xenofobie	16
1.4.7 Sekty	18
2 Prevence rizikového chování	19
2.1 Druhy prevence.....	19
2.2 Historie programů primární prevence rizikového chování.....	20
2.3 Základní pojetí a cíle primární prevence rizikového chování	21
2.4 Prevence v kurikulárních dokumentech	23
2.4.1 Kurikulární dokumenty.....	23
2.5 Školní primární prevence rizikového chování.....	25
2.5.1 Minimální preventivní program.....	26
2.5.2 Školní preventivní program	27
2.5.3 Školní metodik prevence	27
2.5.4 Výchovný poradce	28
2.5.5 Třídní učitel (ve vztahu k primární prevenci).....	28

3	PRAKTICKÁ ČÁST	29
3.1	Metodologie výzkumu	29
3.1.1	Cíle praktické části.....	29
3.1.2	Výzkumné předpoklady	29
3.1.3	Použité výzkumné metody	30
3.2	Prezentace dílčích výsledků výzkumu.....	30
3.2.1	Prezentace výsledků 1. etapy výzkumu – dotazníkové šetření.	30
3.2.2	Vyhodnocení jednotlivých položek dotazníkového šetření.	31
3.2.3	Prezentace výsledků 2. etapy – interview.	57
3.3	Závěry výzkumné části	61
3.3.1	Vyhodnocení výzkumných předpokladů a diskuze	61
4	Diskuze	63
5	Závěr	67
6	Seznam použité literatury:	69
6.1	Knižní zdroje	69
6.2	Internetové zdroje:	70
7	Přílohy.....	72

ÚVOD

Rizikové chování je již několik let velmi diskutované téma. Není jednoduché určit jedinou příčinu výskytu těchto negativních jevů. Problém je to daleko komplexnější. Dnešní doba je velmi uspěchaná, osobní komunikace vázne, honba za penězi je všudypřítomná. Důvodů může být však daleko více. To nemění nic na tom, že lidé přestávají uznávat původní lidské hodnoty. Také jejich priority se začínají velmi měnit. Neuspokojování lidských potřeb a absolutní změny v lidském pojetí, vnímání žití vede jistojistě k disharmonickému vývoji osobnosti. Mizí láska, porozumění, tolerance, lidskost, jistota. To vše je nahrazené konzumním způsobem života, kde se jediným smyslem bytí stávají peníze. Materiální hodnoty převládají nad duchovními.

Cílem dnešní doby je se alespoň nějakým způsobem s těmito změnami vypořádat. Kde jinde je potřeba začít než u budoucnosti lidstva – dětí. Není tomu tak dávno, kdy pro většinu dětí a mládeže bylo slovo primární preventivní program velkou neznámou. Dnes je tomu přesně naopak. Primární prevence a její realizace zaujímá přední místo ve výchově dětí. Zatímco dříve tuto roli museli zvládnout především rodiče, dnes byl tento nelehký úkol výchovy vložen i na bedra škol. V naší zemi se od 90. let 20. století událo hodně změn, co se týče národních dokumentů a vyhlášek ministerstva školství. Primární prevence v rámci školní docházky se stala povinnou. Základním nástrojem prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy se stal Minimální preventivní program. Dokument zaměřený na předcházení rizikového chování, podporu zdravého životního stylu a osobnostní rozvoj žáků.

V této diplomové práci je mým cílem zjistit, jaká je zkušenost s realizací primárních preventivních programů. V teoretické části práce jsem se zaměřila na pojem rizikové chování, dříve sociálně patologické jevy, a jejich nejdiskutovanější typy. Dále na vysvětlení pojmu prevence, její dělení a historie preventivních programů a školní primární prevence. Výstupem této práce bude zhodnocení primárních preventivních aktivit z pohledu žáků ZŠ, zdali je pro ně daný program přínosem, či nikoli. Školní metodici prevence poskytli cenné informace formou rozhovoru. Je to další úhel pohledu na realizaci programů a momentální situaci rizikového chování na základních školách. Ráda bych zjistila efektivitu daných programů a následně shrnula, zda jsou školy schopné realizovat komplexní primární prevenci tak, aby vedla k co největší minimalizaci rizikového chování.

1 Rizikové chování

1.1 Rozdíl mezi pojmy sociopatologické chování a rizikové chování

V následující kapitole budu hledat odpovědi na otázky, co je rizikové chování, popř. co jsou sociopatologické jevy.

Dříve se pro společensky nežádoucí a nebezpečné jevy u dětí používal termín sociálně patologické jevy. Tento termín byl nahrazen pojmem rizikové chování, který je používán především ve školním prostředí.

Pod pojmem rizikové chování se rozumí takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu sociálních, zdravotních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost. Děti a mládež vzhledem k vývojovým specifikám patří do velmi rizikové populační skupiny. Světová zdravotnická organizace stanovila děti a mládež jako samostatnou rizikovou skupinu, která má vlastní preventivní program, a právě proto je prevenci rizikového chování v oblasti školství věnována zvýšená pozornost.

1.2 Typy rizikového chování

V současné školní prevenci Miovský uvádí devět oblastí rizikového chování:

- Záškoláctví
- Šikana a extrémní projevy agrese
- Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě
- Rasismus, xenofobie
- Negativní působení sekt
- Sexuální rizikové chování
- Zneužívání návykových látek
- Spektrum poruch příjmu potravin
- Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN

(Miovský,2010, str. 24).

1.3 Příčiny rizikového chování v dospívání

Příčinou rizikového chování v dospívání je v životě určitého jedince převaha rizikových faktorů nad ochrannými. I při značně nepříznivých podmínkách (při silných rizikových faktorech) mohou faktory ochranné působit velmi mocně (Hamanová, 2003, str. 22).

Rizikové faktory se objevují již v dětství jedince. Takovým faktorem může být zanedbávané či zneužitě dítě. Dalším rizikovým faktorem může být jakákoli ztráta v rodině. Velice rizikové je takové počínání, když rodič své dítě zavrhně, ať už z důvodu nemoci tělesné či duševní.

Za významné a nejdůležitější ochranné faktory se považují dobré vztahy v rodině, čímž se rozumí zdravý a normální vývoj v dětství, dostatek lásky a porozumění, otevřená komunikace a podpora dospívajícího. Velice důležitý je také vztah k pozitivní skupině vrstevníků.

1.4 Stručná charakteristika druhů rizikového chování

1.4.1 Závislosti

Závislost na droze vzniká tehdy, když uživatel při snížení dávky, či úplném vypuštění užívání cítí obtíže a tělesnou nepohodu. Duševní závislost se projevuje tehdy, kdy jedinec zatouží po droze a to i přesto, že je to v rozporu s jeho zájmy. Některé drogy vyvolávají závislost pouze duševní. Duševní závislost však bývá často daleko obtížněji zdlouhavaná než závislost fyzická. (Nešpor, 1992, str. 47)

1.4.1.1 Drogy legální

1.4.1.1.1 Alkoholismus

Alkohol patří k nejrozšířenějším a nejužívanějším drogám. Alkoholismus ve zvýšené míře je jev velmi nebezpečný jak pro jedince (způsobuje psychická onemocnění, vysoký krevní tlak, onemocnění jater a další), tak pro společnost a to v souvislosti s vysoce páchanou trestní činností, dopravními nehodami, ale také v souvislosti se soužitím v rodině (častá příčina rozvodů.)

Skála rozlišuje 4 stupně přístupu k alkoholu:

1. Abstinent - je člověk, který nepožil alkohol v jakékoliv formě, alespoň po dobu tří let
2. Konzument – zásadový – pije v mírných neškodných dávkách a neopíjí se, nezásadový – neopije se více jak 4krát do roka.

3. Abuzér – (píjan) dostává se do stádia opilosti príležitostně častěji, část těchto lidí i poměrně pravidelně.
4. Alkoholik (závislý) – je notorickým pijanem se všemi důsledky včetně abstinenčních příznaků. (Kraus a Hroncová, 2010, str. 84).

1.4.1.1.2 Tabakismus

Tabakismus (nikotinismus) je velmi rozšířený a společensky tolerovaný typ závislosti. Někomu by se mohlo zdát, že zařazení do kategorie návykové drogy je přehnané. Ale je opodstatněné. Je pravda, že účinky tabáku se na rozdíl od jiných drog projevují za mnohem delší dobu, nemůžeme však říci, že by byly méně rizikové a nebezpečné. Tabák se nejčastěji kouří, není ale výjimkou šňupání či jeho žvýkání. Problém kouření se netýká jen samotných kuřáků. Lidé pohybující se v jejich okolí vdechují jednak vydechovaný kouř kuřáků a jednak kouř z hořící cigarety, proto se mluví o pasivním kouření a pasivní kuřák zatěžuje své tělo zhruba dávkou dvou cigaret.

Na základních školách je kouření ve srovnání s alkoholem mnohem častější jev. Chlapci si kouřením chtějí dokazovat mužnost a dospělost. Vznik kuřáctví ovlivňuje více faktorů: sociální zázemí, prospěch, parta aj. (Nešpor, 1992, str. 58)

1.4.1.2 Nelegální drogy

Snad nejčastěji diskutovanou drogou je marihuana. Její zařazení do určité kategorie drog bylo obtížnější. Některé zdroje ji řadí do halucinogenů (Vykopalová, 2001, str. 65), jiná literatura ji ponechává v samostatné kapitole.

1.4.1.2.1 Kanabinoidy (Kalina, 2003, str. 20)

Kanabinoidy je skupina látek vyskytujících se v rostlině cannabis neboli marihuaně. Do skupiny kanabinoidů, česky skupiny konopných drog, dále patří hašiš, což je zaslá pryskyřice, výtažek z květů samičích rostlin konopí. Účinky hašiše a konopí mohou vést až ke stavům halucinačním, jako jsou např. vidiny, euforie, pocit zmatku či úzkosti. Co se týče účinků, velmi záleží na osobnostních vlastnostech každého jedince. (Vykopalová, 2001, str. 65)

1.4.1.2.2 Halucinogeny

Do skupiny halucinogenních drog patří drogy s přírodními látkami např. lysohlávka česká, ale i drogy obsahující látky syntetické např. LSD. (J. Presl, Drogy. Jak vlastně vypadají? Informační materiál pro rodiče)

LSD – je nejznámější syntetický halucinogen, účinek drogy je velmi nevyzpytatelný a vede rychle k závislosti. V těle je droga uchovávána po dlouhou dobu. To má za následek

stav, který se nazývá flash back, což je stav, který je zpětně vyvolaný drogou v těle a uživatel má pocit, že si drogu dal před chvílí.

Trip – je „ papírek “ napuštěný menším množstvím LSD, který vede k euforickým stavům a lehkým poruchám vnímání.

Muchomůrka červená – je užívána již od pradávna při různých náboženských rituálech v sušené formě.

Psilocybin – tato látka se získává z houby zvané lysohlávka česká. Konzumují se její hlavičky a to jak v sušeném, tak v syrovém stavu. Účinky této drogy jsou srovnatelné s účinky LSD.

1.4.1.2.3 Opiáty

Braun – droga vyráběná u nás z dostupného kodeinu. Její výroba začala v 70. letech 20. století. Tekutina má nahnědlou barvu a užívá se nitrožilně.

Heroin – na počátku 20. století byl vyráběn pro farmaceutické účely, později byla výroba zastavena a heroin se stal nelegální drogou. Díky vyšší ceně byl určen pro bohatší klientelu. Aplikuje se nitrožilně.

Kodein, morfin – se stejně jako předešlé drogy vyrábějí ze surového opia (žlutozelená šťáva vytékající z nezralých makovic). Všechny tyto drogy jsou využívány v medicíně pro svoje známé tlumící a uklidňující účinky. Rychle vzniká fyzická závislost.

1.4.1.2.4 Stimulační drogy

Pervitin – je nejznámější drogou patřící do skupiny stimulantů. Jak lze ze slova vyčíst, tato droga stimuluje tělo, pomáhá překonat únavu a vytváří pocit zvýšené výkonosti, jak psychické, tak fyzické. Zároveň přispívá ke vzniku paranoidních stavů a následným depresím.

Kokain – je přírodní droga získávaná z rostliny Erythroxylon coca. Listy této rostliny žvýkali již staří Inkové. Podobně jako pervitin se kokain buď užívá nitrožilně, nebo se šnupe. Kokain je též přezdíván jako „droga umělců“, nebo droga pro „lepší společnost“.

Crack – droga, která vznikla jako směs kokainu a jedlé sody. Tím se kokain přiblížil širším vrstvám společnosti. Jeho účinky však trvají mnohem kratší dobu než u užití čistého kokainu.

Extáze – zvaná též „taneční party droga“ je v dnešní době vyhledávanou drogou hlavně na tanečních zábavách a party. Často také přezdívaná „drogou lásky“. Vyskytuje se v podobě barevných pilulek.

Efedrin – získává se z rostliny zvané Ephedra a v čínském lékařství se sušená rostlina používá k přípravě čaje, který má povzbuzující účinky. Látka efedrin je obsažená v mnoha lécích, její rizika a účinky jsou stejné jako při užívání pervitinu.

1.4.1.2.5 Těkavé látky

Toluen, trichloretylen, benzin, aceton, chloroform a další organická rozpouštědla, lepidla či spreje. Tyto látky vážně poškozuji dýchací cesty, tkáň organismu, a tudíž mohou nenávratně poškodit nejen játra a dýchací cesty, ale také centrální nervovou soustavu. Přesnou dávku není možno odměřit, a proto hrozí daleko větší riziko předávkování.

1.4.1.2.6 Tlumivé látky

– jsou takové látky, které potlačují či snižují aktivitu centrálního nervového systému.

(http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/t/tlumive_latky)

Do této skupiny se řadí:

- analgetika - léky proti bolesti
- hypnotika – barbituráty jsou léky, které se užívají při nespavosti
- sedativa – léky používané pro uklidnění organismu
- antidepressiva, anxiolytika - do této skupiny spadají léky na léčbu depresí a úzkostí

Všechny tyto syntetické látky byly uměle vyprodukovány farmaceutickým průmyslem. Jsou to léky s tlumivým a uklidňujícím účinkem a některé z nich jde snadno dostat i bez lékařského předpisu. Jelikož i u těchto látek hrozí nebezpečí vzniku závislosti, je nezbytné, aby jejich přesně určené dávkování a podávání bylo prováděno pod lékařským dozorem. (Kraus, Hroncová, 2010, str. 83-90)

1.4.2 Záškoláctví

V dnešní době je záškoláctví jeden z nejvíce rozšířených sociopatologických jevů, se kterým se potýkají jak základní, tak střední školy. Tento problém lze popsat jako úmyslné zameškávání školní docházky. Je to porucha chování, kdy žák není řádně omluven ani rodičem, ani lékařem a rodiče o jeho absenci vůbec nevědí.

Příčin může být celá řada. Nechuť ke školní práci, strach ze školy, z učitele, z neúspěchu, špatné vztahy mezi vrstevníky.

Negativní vztah ke škole je hlavní příčina záškoláctví. Pokud je žákův vztah kladný, nemá důvod ani potřebu utíkat z tohoto prostředí.

Další příčinou negativního vztahu ke škole může být, když je naopak žák mimořádně nadaný. Vyrušuje při hodině, doplňuje výklad učitele, protože se mu zdá nudný a obsah výkladu už dávno zná.

Příčiny odporu ke škole lze tedy shrnout do tří základních skupin, dle Martínka jde o:

- špatné přizpůsobení školnímu režimu

- častá neúspěšnost vyplývající ze specifických poruch učení, z nižší úrovně rozumových schopností, nebo se naopak může jednat o děti s mimořádným nadáním
- v kolektivu nefungují pozitivní mezilidské vztahy

Na utváření žákovy osobnosti má největší podíl rodina. Spousta výzkumů dokazuje, že za základ projevů patologického chování je zodpovědná rodina a nesprávná výchova. Způsob výchovy zase záleží na dalších podmínkách, jako je sociální postavení rodičů, jejich věk, vzdělání, kulturnost, způsob soužití rodičů. Pokud rodiče nemají na své děti čas, jsou podráždění, pod tlakem a péče o dítě je nahrazována penězi, dítě poté hledá prostředí, kde bude přijímáno, a proto často inklinuje k partám. (Martínek, 2009, str. 97-99)

1.4.3 Agrese

Nejdříve bych ráda vysvětlila rozdíl mezi pojmy agresivita a agrese, které jsou často nesprávně chápány a mnohdy i zaměňovány.

Agresivita – neboli útočnost, je vnitřní postoj či pohotovost k agresi. Dalo by se to popsat i jako schopnost organismu mobilizovat síly k dosažení nějakého cíle. Lidé s vysokou mírou agresivity jednají a reagují na podněty velmi impulzivně, zatímco jedinec s nízkou mírou impulzivity je schopen vypjaté situace řešit kompromisem či problémem s klidem přejít.

Agrese – je projev agresivity. Z latinského slova bychom to přeložili jako útok či výpad vůči jiné osobě, ale i zvířeti nebo věci se záměrem ublížit.

1.4.3.1 Směry agrese

1) Agrese vybitá na neživém předmětu

Je druh agrese, při níž se jedinec vybijí na neživém předmětu. Ve školním prostředí jsou to často školní pomůcky, jako je penál, pravítko, tužka. Žák tím často ukazuje i svou fyzickou sílu, předvádí se před ostatními spolužáky. Jeho míra agresivity je vysoká a žák má většinou menší sebevědomí.

2) Agrese vybitá na zvířeti

Dítě je tvor učenlivý, a pokud zjistí, že se zvíře nemůže bránit, považuje ho za slabého jedince, na kterém si začne vybíjet agresi. To znamená, že například po hádce s otcem si jedinec svou agresi vybijí na psovi, tahá ho za vodítko, kope do něj apod.

3) Autoagrese

Je druh agrese, kdy jedinec namíří svůj hněv, útok vůči sobě samému. Nejčastěji se můžeme s autoagresí setkat u dětí zanedbávaných a zneužívaných, týraných, jak fyzicky, tak psychicky.

Fyzické týrání zahrnuje všechny druhy násilí na jedinci – popálení, řezání, bití

Psychické týrání je forma, která je velmi těžko prokazatelná. Patří sem ponižování, zesměšňování, nedůvěra. To nazýváme aktivním týráním. Na druhé straně existuje i týrání pasivní, které se projevuje jako nezájem ze strany rodičů, neláska a nedostatek péče o své dítě.

Rodiče mají buď vysoké nároky na dítě, vystavují je nepřiměřeným zákazům, příkazům, anebo si dítěte nevšímají vůbec. To vede jedince k použití autoagrese, při níž se uvolní nashromážděný stres, napětí a neúspěch. (Martínek, 2009, str.)

1.4.4 Šikana

Šikana jako sociální nemoc společnosti v dnešní době je považována za velmi rozšířenou. Jejím důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin a společnosti.

Šikanování je tedy nemocné chování. Ve školním prostředí to znamená, že jeden či více žáků úmyslně a opakovaně psychicky či fyzicky týrá spolužáka a používá k tomu agresi a manipulaci. Šikana má tato vývojová stadia: (Kolář, 1997, str. 31-37)

1.4.4.1 Ostrakismus

Ostrakismus – v této fázi neubližují agresori oběti fyzicky, ale snaží se ji vyčlenit ze svého kolektivu. Mezi charakteristické způsoby ubližování oběti patří např. ignorace oběti ze strany spolužáků, oběť je pomlouvána, provokována, zesměšňována, obviňována z něčeho, čeho se nedopustila. Agresori se snaží, aby se ostatní spolužáci jak ve třídě, tak z jiných tříd chovali k oběti stejným způsobem.

1.4.4.2 Fyzická agrese a psychická manipulace

V tomto případě začíná fyzické napadání většinou již dříve ostrakizované oběti jako např. bití, kopání, oběť začíná být nucena k posluhování agresorům jako je nošení tašek, svačín apod. Agresor se zaměřuje na ničení majetku oběti, nebo si její majetek přivlastňuje, oběti může být vyhrožováno přes telefon, sms, email, anonymně apod. Oběti je vyhrožováno i neverbálním způsobem, např. agresor naznačuje údery pěstí. Oběť začíná mít v této fázi strach. Tuto situaci řeší útekem od strachu, který může mít mnoho podob. Vyhýbání se škole, somatické nemoci, či sebepoškozování.

1.4.4.3 Vytvoření jádra

Pokud v předchozích dvou případech dospělý nezasáhne, vzniká tato 3. fáze. Vytváří se tzv. „pyramida šikanování“. „ Na jejím vrcholu stojí hlavní agresori, kteří tvrdě tlačí na oběť. Mají na sebe „nabaleny “ další spolužáky, ti zase další atd. Oběť stojí na samotné

základně této pomyslné pyramidy, pozornost celé třídy v rámci ubližování se soustřeďuje pouze na ni. “ (Martínek, 2009, str. 122)

Celý kolektiv o ubližování oběti ví, nikdo se jí však nezastane. Fyzické i psychické útoky na oběť se stále zvyšují. V tomto stádiu začíná oběť vyhledávat přítomnost učitele, ale nikdy s ním nenaváže rozhovor, protože se bojí, aby ji někdo ze třídy neviděl a ona nebyla obviněna ze žalování. Zde nastupuje role pedagoga, aby si s možnou obětí pohovořil. Rozhovor musí být veden tak, že je nikdo neuvidí ani neuslyší. Chování agresorů je stále skrytější, ale plně si uvědomují možnost prozrazení svého činu a jeho následného potrestání.

1.4.4.4 Vytváření norem

Třída se dělí na „vládnoucí třídu“ a „poddané“. V tomto stádiu se stává oběť na šikanujícím chování závislá. Začíná své trýznitele uznávat. S ochotou provádí jejich příkazy, vymýšlí sama situace pro pobavení agresorů. Bezproblémové chování se může u oběti měnit v problémové. Oběť se smiřuje se svou rolí a smiřuje se i s tím, že takhle to na světě chodí.

1.4.4.5 Totalita

Jedná se o poslední a v podstatě neřešitelné stadium šikanujícího chování, ve kterém jsou normy jasně nastaveny. Celá třída poslouchá hlavní agresory a učitel již nemá žádnou šanci. Agresoři jsou si jistí svou mocí a jejich chování je velmi agresivní a hrubé. Hrozí těžké ublížení na zdraví, v nejhorším případě smrt. Dochází zde k tzv. stockholmskému syndromu, kdy oběť k agresorovi vzhlíží, nedokáže si svůj život bez něj představit a stane se na šikanujícím chování závislá.

1.4.5 Delikvence a kriminalita

1.4.5.1 Delikvence

Delikvence neboli mravní narušení není chápáno jednotně. Někteří autoři jsou toho názoru, že základ pro tuto poruchu tvoří nějaká vrozená morální deprivace. Jiní mají názor, že toto narušení je zapříčiněno důsledkem nedostatečné činnosti centrálního nervového systému. Tito jedinci mají geneticky malou nebo redukovanou schopnost naučit se správně reagovat na sekundární situace a nedokáží spojovat tresty s chováním, se kterým již v minulosti získali nějakou zkušenost. Dle další specifikace jsou rozlišovány tři stupně osobnosti delikventů: 1. socializovaný 2. citově narušený 3. nesocializovaný

„ Delikventní chování tedy označuje antisociální chování, které může, ale nemusí být spojeno s právními důsledky a míní se jím mírnější forma porušení mravních nebo právních norem, označované někdy taky jako přestupky, které mohou být epizodické povahy, ale i sériově se opakující, nebo mohou být označením pro delikventní způsob života s různou

intenzitou těchto projevů, charakteristické pro mladší věkovou skupinu, tj. děti a mladistvé.“
(Vykopalová, 2001, str. 19)

1.4.5.2 Kriminalita

Kriminalita neboli trestná činnost je závažným celospolečenským problémem. Za poslední desetiletí se kriminalita velmi rozšířila. Ze statistik a policejních zpráv vyplývá, že za hlavní příčiny jsou považovány: dysfunkční rodina, nedostatek dohledu a kontroly volného času dětí a mládeže ze strany rodičů, rozvodovost, psychická labilita či podnikání rodičů, ale také vliv vrstevnických skupin a médií. Trestní činnost mladistvých a nezletilých se projevuje např. kapesními krádežemi, krádežemi motorek, kol, vykrádáním sklepů apod. Dalším důvodem kriminality mladistvých může být nejistá perspektiva (nezaměstnanost, pokleslé sebevědomí a nedostatek seberealizace). K páčání trestné činnosti vede i nedostatek finančních a materiálních potřeb rodiny. Mladí lidé vnímají řadu bariér, které jim nedovolují dosáhnout možností přístupných pro ostatní společenské vrstvy. Situaci pak řeší např. alkoholem, drogami a jinou trestnou činností.

1.4.6 Rasismus a Xenofobie

1.4.6.1 Xenofobie

Xenofobie znamená v doslovném překladu „strach z neznámého“. Globálně je tento jev vnímán jako negativní. Termín xenofobie je často spojován se strachem vůči jiným národům, rasám a jejich kultuře a zvykům. Český národ je dle pohledu ostatních národů dosti xenofobní a právě z xenofobního smýšlení může vyrůst mnohem větší problém a tím je rasismus.

Dle George Fredericksona se termín „rasismus“ často volně a bez hlubšího promyšlení používá k označení negativních a také nepřátelských pocitů jedné etnické skupiny či „národa“ vůči jinému. Někdy však tyto antipatie mohou ústít až v brutální jednání.

1.4.6.2 Rasismus

Rasismus vznikl již ve staré otrokářské společnosti, kde ospravedlňoval porobení a útisk otroků a lidských skupin a obhajoval zotročování menších národů těmi většími. Vždy platilo, že silnější vyhrává nad slabším. Teprve v novověku získal rasismus svou nejzvrudnější podobu a stal se i teoretickou základnou pro ovládání a vyhlazování národů a skupin lidí. Novodobý rasismus popírá rovnocennost lidských ras. Podstata rasismu je taková, že většina si od pradávna chce podrobit menšinu a diskriminovat ji. Všeobecně můžeme říct, že jde o nenávist člověka k člověku. (Wolf, 2000, str. 55)

D. Čaněk a R. Kučera (1996, s. 7) píší, že „ještě donedávna nepatřily v České republice rasisticky motivované útoky, pravicový extremismus a konečně rasismus vůbec mezi témata, ke kterým by se na svých zasedáních vyjadřovala vláda, nebo která by se objevovala na titulních stránkách novin. “

1.4.6.3 Sexuální rizikové chování

V odborné literatuře se uvádí, že prostituce je závažným sociálně patologickým jevem. Prostituce se objevila již v období starověku a postihuje lidskou společnost až do současnosti. V nejstarší době měla různé podoby. Existovala například tzv. posvátná prostituce, která se odehrávala v chrámě a žena musela být po vůli prvnímu muži, který ji obdaroval, a potom se vrátila domů a už nikdy se nesměla nechat nikým svést. Jiná prostituce, tzv. pohostinná, byla součástí pohostinnosti k bližnímu. Jestliže přišel host do domu, stal se rovným pánu – hostiteli a měl právo na všechny projevy štědrosti. Např. Féniciáné obětovali pohostinnosti i panenství svých dcer.

Dětská prostituce je jednou z forem komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jako další formy se uvádějí dětská pornografie a obchod s dětmi jednak pro sexuální průmysl, jednak pro jiné účely např. adopci, dětskou práci, prodej orgánů atd. Podle studie z roku 1988 se v dětské prostituci pohybuje 500 tisíc až 1,2 milionu dětí. Mezi prostituující patří jak dívky, tak chlapci. Nejčastěji mezi 14. - 16. rokem života. (Vaníčková, 2007, str. 26)

1.4.6.4 Netolismus

Současnou legální a naprosto nenápadnou drogou se stává virtuální svět a všechno, co je s ním spojené. Rozmach této virtuální drogy souvisí s rozvojem počítačového průmyslu na přelomu 21. století. Netolismus označuje psychickou závislost na virtuálních drogách – internetu, počítačových hrách, mobilním telefonu, televizi a podobně, která může být v případě abstinence provázena fyzickými příznaky, např. zvýšenou agresivitou, neklidem jedince. Proč takováto závislost vzniká? Příčinou může být obyčejná nuda, pocit osamění nebo snaha podpořit nízké ego.

Závislost na virtuálních drogách s sebou přináší, jak už bylo řečeno, mnoho negativ: zhoršení prospěchu a zameškávání vyučování u žáků i studentů, ospalost, únavu během dne, odmítání plnění pracovních úkolů. Pokud jsou lidé citlivější, může závislost vyústit až do deprese či úzkostlivosti. Všechny tyto projevy mohou mít za následek i zhoršené tělesné zdraví, například bolesti hlavy a očí, bolesti zad aj. Některé případy závislostí, např. návštěvy placených pornografických webů, nebo nakupování magických předmětů v on-line hrách přinášejí i značné finanční problémy.

(http://konoptikum.cz/articles/2012/03/legalni_drogy_virtualni_drogy_k27_s11.php)

1.4.6.5 Poruchy příjmu potravy

Mezi tyto poruchy se řadí mentální anorexie a bulimie.

Anorexie je vážnou poruchou příjmu potravy. Jedinci i přes to, že mají podváhu, se cítí stále tlustí, a proto drží drastické diety. Lidé s touto poruchou se až nadměrně věnují sportu. Anorexie se dělí na chronickou a akutní. Akutní pubertální anorexie postihuje mládež v době dospívání a především pak dívky. Při chronické formě anorexie si nemocní uvědomují potřebu jídla, drží svoji váhu na stejné úrovni. V této fázi si ještě uvědomují, že jejich počinání není v pořádku, objevují se u nich výčitky a deprese a ty mohou vést až k pokusům o sebevraždu. (<http://anorexie.ordinace.biz/rozdeleni.php>)

Bulimie je též porucha příjmu potravy, ale s tím rozdílem, že se vyznačuje opakujícími se záchvaty přejídání. Lidé s touto poruchou ve snaze udržet se na určité váze používají drastické způsoby např. vyvolávání zvracení, zneužívání projímadel, hladovění, užívání anorektik či diuretik. Následky bulimie - nepříjemný pocit plnosti, někdy až bolest, problémy se zažíváním vedou k průjmům či zácpě, k zánětům jícnu či k pálení žáhy. Při aspiraci zvratků do plic může dojít i k vážným plicním komplikacím. Kvůli nedostatku vitamínů a minerálů trpí všechny orgány těla. (<http://bulimie.ordinace.biz/rozdeleni.php>)

1.4.7 Sekty

„ Slovo sekta pochází z latinského *sequerre*, což znamená *následovat*. V sektě tedy stoupenci následují svého učitele.“ (Vykopalová, 2001, str. 95). Činnost sekt na sebe upoutala pozornost událostmi, které se objevily v médiích na začátku 90. let a které měly za následek velký počet obětí (v roce 1994 53 lidských obětí požáru založeného Řádem Chrámu slunce, 20. března 1995 spáchán atentát v tokijském metru aj.) Příčina takového chování členů je dána izolací v sektě a odloučeností od reálného života a to vše ve snaze stát se výjimečným a vyvoleným. Malá skupina, která se odloučila od většího náboženského seskupení a která se odklonila i v celé řadě aktivit, např. ve víře, v obřadech je označována jako sekta. Toto pojmenování je však teritoriálně odlišné, např. v Latinské Americe výraz označuje všechny nekatolické skupiny, v západní Evropě má slovo negativní význam na rozdíl od Japonska, kde jsou sektami nazývána nová náboženství buddhistického nebo šintoistického původu a označení významu zde není pejorativní. Jedním z možných vysvětlení členství v sektě je, že se člověk snaží vyrovnat s problémy sebehodnocení, samotou, prázdnotou, nejistotou a dalšími důsledky ekonomického, psychologického a morálního rázu. Sekta svým členům slibuje pocit bezpečí, pocit výjimečnosti, vyvolenosti, též dokáže aktivovat pocit vlastní významnosti, oddanosti, vděku a poslušnosti sektě (Vykopalová, 2001, str. 95).

2 Prevence rizikového chování

Pojmem prevence se označují všechna opatření, která směřují k předcházení a minimalizování jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledků.

2.1 Druhy prevence

Prevence se vyskytuje v několika rovinách a je důležité, aby její působení v dané situaci bylo co nejefektivnější.

Primární prevence předchází vzniku onemocnění či poruchy a to tak, že se vyloučí škodliví činitelé ještě ve stádiu plného zdraví. Jako příklad můžeme uvést zdravý životní styl, sportování či klima v milující rodině. Patří sem především rodina, škola, zájmové kroužky aj.

Z hlediska aktivit se rozlišuje primární prevence rizikového chování na specifickou a nespecifickou.

Nespecifická primární prevence zahrnuje činnosti a programy, které se zaměřují na podporu zdravého životního stylu a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím volnočasových aktivit, popř. jiných nespecifických aktivit zaměřených na tyto oblasti.

Specifická primární prevence zahrnuje programy a aktivity, které jsou přímo zaměřeny na omezování a předcházení výskytu rizikového chování. Rozděluje se do tří oblastí podle intenzity a hloubky programu, zapojení cílové skupiny, používaných prostředků na všeobecnou, selektivní a indikovanou prevenci.

Specifická primární prevence se dále rozděluje do tří úrovní: (Nevoralová, <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3073/Rozdeleni-primarni-prevence>)

- **všeobecná primární prevence** je obsažena v rámcově vzdělávacích plánech a v preventivních plánech a zaměřuje se na běžnou populaci dětí a mládeže.
- **selektivní primární prevence** se zaměřuje na rizikové skupiny, u nichž je rizikové chování podmíněno biologickými, psychologickými, sociálními či environmentálními faktory. Patří sem některé druhy vrstevnických programů.
- **indikovaná prevence**, je taková prevence, která je zaměřena na skupiny či jedince s vysokým výskytem rizikového chování. Při uplatňování indikované prevence se zohledňuje míra rizika a volí se vhodná kombinace takových intervencí, které podporují změnu

chování. Cílem je zde podchytit problém co nejdříve a začít s včasnou a vhodnou intervencí.

(http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/mas/metodicke_doporuceni-final.pdf)

Sekundární prevence je taková prevence, která nastupuje v případě, že už došlo k nějakému nežádoucímu jevu, či projevu chování. Důležité je chorobu správně diagnostikovat a postupovat tak, abychom danému jevu zabránili v postupu a co nejvíce ho eliminovali. Jsou to například diagnostické ústavy nebo krizová centra.

Terciární prevence se soustřeďuje na následky onemocnění, které mají již rozvinutou fázi. Má za úkol tyto následky napravit, nebo alespoň zmírnit. Můžeme sem zařadit odvykácí centra. (Kraus, Hroncová, 2007, str. 88)

2.2 Historie programů primární prevence rizikového chování

Podobu primární prevence v dnešní době zřejmě známe, ale dle mého názoru by bylo dobré ukázat si, jak byla v našich zemích primární prevence rizikového chování realizována. Pokusím se zde stručně nastínit vývoj aktivit, které můžeme nazvat preventivními.

Do roku 1989 nebyl vytvořen v primární prevenci žádný jednotný systém či koncepční přístup. Problematika nežádoucích jevů společnosti, která by se dala nazvat prevencí, metodicky patřila do resortu Ministerstva zdravotnictví a do jeho Ústavu zdravotní výchovy. Tato instituce zodpovídala za vzdělávání a výchovu v oblastech týkajících se ochrany zdraví a prevence. Ve skutečnosti neexistoval žádný oficiální dokument, který by systém primární prevence definoval na národní úrovni. Školy vycházely z dokumentu „Boj proti negativním jevům mládeže“, který byl vládou projednáván a schválen. Zřídka se vyskytovaly nahodilé aktivity často zajišťované lékaři či sestrami. Šlo spíše o jednorázovou prevenci ve formě letáků a plakátů, někdy pak kratších textů v některém médiu. Důraz byl kladen především na alkohol a tabák, výjimečně se objevilo téma zneužití léčiv, popř. nelegálních návykových látek.

V 80. letech 20. století se začalo v populární oblasti vážněji diskutovat na téma návykových látek prostřednictvím filmů a knih např. Radek John vydal své Memento (John, 1986), Zdeněk Zaoral natočil film Pavučina (1986) a vyšel také překlad knihy My, děti ze stanice zoo (Christiane, 1987). Do této doby však celý proces prevence neměl systémový charakter a neměl také výraznější podporu státu. Z uvedeného vyplývá, že neexistovali ani specialisté v prevenci. I přesto, že vycházely publikace (Mečíř, 1989; Janík & Dušek, 1990), které prezentovaly primární prevenci, byla obecná představa o ní v této době velmi nejasná. Až v roce 1993 vydává v České republice Ministerstvo vnitra ČR (MV ČR, 1999) dokument,

ve kterém se snažili přesně definovat, co je třeba systémově změnit, aby začala pracovat efektivní síť preventivních a léčebných programů v oblasti protidrogové politiky. Významnou roli v 90. letech 20. století sehrálo např. Národní centrum podpory zdraví. To ve svých seminářích zaměřených na užívání drog a jejich prevenci, na způsob práce s dětmi proškolovalo především pedagogy základních škol. V druhé polovině 90. let se zasloužilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) o proces postupné profesionalizace přístupu k primární prevenci založený na vědecky ověřitelných znalostech, tzn. důkazech pocházejících z výzkumných studií a klinických a pedagogických poznatků. Velmi významnou úlohu sehrálo vydávání publikací, které se zabývaly některými preventivními přístupy, metodami a vzdělávacími preventivními programy. Mezníkem v tomto směru bylo vydání pracovní publikace *Pedagogové proti drogám*, kterou vydalo MŠMT v roce 1999 v rámci dlouhodobé spolupráce s Velkou Británií.

Období přelomu 20. a 21. století nepřineslo ve vývoji preventivních programů žádné další pokroky, spíše se vývoj preventivních programů komplikoval politickými a ekonomickými problémy, kdy se v primární prevenci objevovaly masové a nesystematické preventivní programy s velmi nízkou efektivitou (např. besedy policistů se žáky základních škol v oblasti drogové prevence s využitím speciálně cvičených psů).

Od 90. let vznikla celá řada programů a aktivit v oblasti primární prevence: např. program „Alkohol a drogy národního centra podpory zdraví“, kampaň „Stop drogy“, pracovní publikace „Pedagogové proti drogám“ vydaná MŠMT v roce 1999. Všechny tyto programy a aktivity v primární prevenci však nepřinesly výrazný posun k její systematizaci.

Zlepšení situace v primární prevenci nastalo, když byla v roce 2002 přenesena odpovědnost zpět na MŠMT na odbor speciálního školství a prevence, kterému se podařilo sestavit pracovní skupinu, jež se dále věnovala práci na standardech primární prevence. (Miovský a Kreeft, 2002).

2.3 Základní pojetí a cíle primární prevence rizikového chování

Od roku 1989 prošla primární prevence v naší zemi rychlými a znatelnými změnami. V letech 2002 až 2008 došlo k určité systematizaci a stabilizaci v oblasti preventivních programů. V minulosti docházelo ke zkreslení pojmu primární prevence a Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy přistoupilo k rozdělení primární prevence na tzv. specifickou a nespecifickou formu. Za specifickou primární prevenci můžeme považovat takové programy a aktivity, které jsou zaměřeny na některou z jednotlivých forem rizikového chování. Praxe a výzkum tak opakovaně zjišťují a potvrzují, že existují jedinci, či skupiny, pro které nabízené

programy a aktivity z různých důvodů atraktivní nebudou (sociálně znevýhodnění, přistěhovalci a další). Těmto jedincům nestačí vytvářet nabídku nespecifické primární prevence, ale je nutné pro ně vytvářet specifické podpůrné programy volnočasových aktivit.

Takovýto program musí splňovat 3 obecné požadavky (standardy MŠMT z roku 2005):

- „ *přímý a explicitně vyjádřený vztah k určité konkrétní formě rizikového chování a tématům s tím spojeným*
- *jasná časová a prostorová ohraničenost realizace (na ose: zmapování potřeb, plán programu a jeho příprava, provedení a zhodnocení programu a jeho návaznost)*
- *zacílení na jasně ohraničenou a definovanou cílovou skupinu a s tím související zdůvodnění matchingu (tj. přiřazování určité skupiny či jednotlivce k danému typu programu odpovídajícímu potřebám a problémům cílové skupiny)“* (Miovský, 2010, str. 26).

Kromě těchto tří uvedených charakteristik specifických programů je také kladen důraz na několik dalších základních požadavků, které jsou rozpracovány a konkretizovány do podoby obecných a speciálních standardů (MŠMT).

Hlavním cílem primární prevence je předcházet a redukovat míru rizik, která vycházejí z projevů rizikového chování. Tento cíl prevence má několik rovin. V centru pozornosti je zamezit vůbec jakýmkoli projevům rizikového chování, a to u nejvyššího počtu osob. Tento hlavní cíl ovšem není reálně možné splnit u všech jedinců, proto jsou definovány ještě další tři úrovně obecných cílů specifické primární prevence (MŠMT, 2005) :

- „ *pokud se u některých jedinců nedaří zabránit nástupu výraznějších projevů rizikového chování, je třeba usilovat o to, aby iniciace a rozvoj těchto forem byly oddáleny alespoň do co nejvyššího věku, a pokusit se minimalizovat rizika spojená s tímto jednáním jak z hlediska jedince, tak společnosti*
- *pokud se u některých jedinců nedařilo zabránit nástupu výrazně rizikového chování, je třeba na ně i nadále působit a motivovat je k upuštění od této činnosti a podporovat je k návratu k životnímu stylu, který není spojen s již existujícími projevy*
- *v případě rozvoje výrazně rizikového chování se snažíme zajistit adekvátními prostředky ochranu před dopady tohoto jednání a motivovat jedince k využití specializované pomoci v poradenské nebo léčebné oblasti. “*

Je možné hodnotit pouze program, který má jasné dané cíle. Pokud primárně preventivní program některé tyto cíle nesplňuje, jeho hodnocení kvality a efektivity je vyloučeno.

2.4 Prevence v kurikulárních dokumentech

2.4.1 Kurikulární dokumenty

Jsou to pedagogické dokumenty, které vymezují hlavně koncepci, cíle a vzdělávací obsah určité etapy vzdělávání. Vznikají na dvojí úrovni. Státem vytvořené jsou Národní program rozvoje vzdělání v ČR (Bílá kniha MŠMT 2001) a rámcové vzdělávací programy (RVP). Školní úroveň pak tvoří školní vzdělávací program (ŠVP).

2.4.1.1 Bílá kniha

Bílá kniha je dokument, který formuluje vládní strategii v oblasti vzdělávání a obsahuje jasné vymezené střednědobé a dlouhodobé záměry. *„Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.“* (Bílá kniha, s. 6)

„Důležitou součástí vzdělávací soustavy je též náhradní výchova a prevence sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních. Koncepce speciálního vzdělávání tak zahrnuje i oblast preventivně výchovné péče. Institucionální preventivně výchovná péče ve školských zařízeních probíhá jednak v zařízeních pedagogicko-psychologického poradenství a jednak v diagnostických ústavech. Zařízení musí poskytovat preventivně výchovnou péči dětem a mladistvým se sociálně patologickými projevy chování, pokud není nařízena ústavní výchova nebo ochranná výchova přímo v zařízeních náhradní výchovné péče. Preventivně výchovná péče probíhá formou dobrovolných ambulantních, celodenních a krátkodobých internátních intervencí. Silný terapeutický účinek má umožnění kontaktu s přírodou, zvířaty, práce s půdou a rostlinami pod vedením odborných pracovníků. Zařízení preventivně výchovné péče zajišťují odbornou pomoc dětem, rodičům i pedagogickým pracovníkům při řešení obtíží týkajících se výchovy či vzdělávání.“ (Bílá kniha, str. 58-59)

2.4.1.2 Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program (RVP) je státní kurikulární dokument, který předepisuje obecný rámec pro jednotlivé stupně vzdělávání a je důležitý pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Dále obsahuje vzdělávací oblasti, průřezová témata a klíčové kompetence. RVP základního vzdělávání (ZV) je dokument, který bude v určitých časových úsecích obměňován a zdokonalován. Důvodem budou měnící se potřeby společnosti, zkušenosti učitelů s ŠVP a

také i potřeby a zájmy žáků. (MŠMT, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání Praha 2013, str. 6)

Klíčové kompetence jako souhrn dovedností, schopností, postojů a hodnot žáka jsou výsledkem procesu vzdělávání, a proto celý vzdělávací obsah, aktivity a činnosti musí přispívat k jejich utváření a rozvíjení. Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají, jsou multifunkční a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Učivo je chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. Jsou to především kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. (MŠMT, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha 2013, str. 10)

RVP ZV, kromě toho, že vymezuje vzdělávací obsah, zařazuje jako závažnou součást základního vzdělávání průřezová témata. Rozsah a způsob průřezových témat se realizuje ve školním vzdělávacím programu. Reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tematické okruhy procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku.

Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu, nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod. Na základní škole jsou zařazena tato průřezová témata:

- o Osobnostní a sociální výchova
- o Výchova demokratického občana
- o Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- o Multikulturní výchova
- o Environmentální výchova
- o Mediální výchova.

(MŠMT, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha 2013, str. 106)

Nyní bych se ráda zmínila o jednotlivých výchovách a jejich preventivní funkci podrobněji.

Osobnostní a sociální výchova zahrnuje primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování. Rozvíjí téma dobré komunikace a mezilidských vztahů. Vede žáka k porozumění sobě samému a druhým. Učí ho správně rozhodovat a řešit konflikty, získávat správné postoje a návyky. Rozvíjí dovednosti pro spolupráci. Rozvíjí a podporuje žákovu tvořivost, osobní zodpovědnost spolu s morálkou a racionálním uvažováním. Žáci se seznamují se specifickou prevencí agresivních projevů, šikany, experimentování s návykovými látkami.

Průřezové téma **Výchova demokratického občana** má žákovi nastínit základní právní vědomí. Vede žáka k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti. Rozvíjí zde komunikativní a argumentační schopnosti a dovednosti. Seznamuje žáky se základními lidskými právy a s jejich dodržováním. Součástí je specifická prevence delikvence, záškoláctví a krádeží.

Multikulturní výchova vede žáka k uvědomění si své vlastní identity, tradice a hodnot, a to vše na pozadí rozmanitosti rozličných kultur, jejich tradic a hodnot. Jde o znalost různých etnických a kulturních skupin, tudíž o specifickou prevenci rasistického a extrémistického chování.

Environmentální výchova se zabývá vztahem a chováním člověka k přírodě. Učí žáka, jak se správně podílet na ochraně a utváření zdravého životního prostředí a na fungování kvalitního životního stylu. Vede také k citlivému přístupu k přírodě. Tato výchova hovoří o specifické prevenci vandalismu.

Posledním z průřezových témat je **Mediální výchova**, které má žáka vybavit základní úrovní mediální gramotnosti, tzn. osvojit si některé základní poznatky o fungování současných médií. Dále vybízí k tomu, aby si žák uvědomil realitu a vliv médií ve společnosti. Jde o specifickou prevenci nelátkových závislostí.

2.5 Školní primární prevence rizikového chování

V primární prevenci se setkávají témata sociologie, zdravotnictví, práva, pedagogiky a psychologie a její propojení s ostatními obory je velice důležité. Sektory ministerstev školství, zdravotnictví, ministerstvo vnitra, dopravy, sociálních věcí rozpracovávají preventivní strategie. Školská prevence, prevence kriminality, zdravotnická či drogová prevence se navzájem prolínají, doplňují a je proto velmi nesnadné najít hranice mezi těmito prevencemi.

2.5.1 Minimální preventivní program

Základní nástroj prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy představuje Minimální preventivní program. Minimální preventivní program je konkrétní dokument školy zaměřený především na osobnostní a sociální rozvoj žáků a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Na tvorbě a realizaci Minimálního preventivního programu by se měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci školy. Školní metodik má za úkol kontrolovat tvorbu a následnou realizaci MPP, dále pak má za úkol ho vyhodnotit. Školní metodik prevence spolupracuje dle potřeby s metodikem prevence v PPP či s krajským koordinátorem.

Minimální preventivní program má podporovat vlastní aktivity žáků, uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže v oblasti prevence sociálně patologických jevů, vytváření vyhovujících podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků. Je kladen důraz na zavádění etické výchovy a výchovy ke zdravému životnímu stylu a dalších oblastí preventivní výchovy do výuky jednotlivých předmětů, ve kterých ji lze uplatnit.

MPP by měl dále zahrnovat informace o poskytování poradenských služeb školního metodika prevence a výchovného poradce žákům a jejich rodičům, zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a učitele.

Dále by měl obsahovat aktivity v rámci vyučování i mimoškolní činnosti, spolupráci školy s odborníky, plán při řešení výskytu rizikového chování, analýzu současného stavu a cíle preventivního programu. MPP vychází z aktuální situace školy, odráží hodnocení průběhu předchozího školního roku a reflektuje specifikace regionu a školy.

Cíle minimálního preventivního programu jsou většinou velmi podobné a školskému zařízení jde především o rozvoj klíčových kompetencí žáků, *„ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti. Především bychom chtěli vést děti ke správným postojům vůči problémům a zátěži.* (<http://www.fantovka.cz/stranka-minimalni-preventivni-program-95>)

Dalším z cílů může být podpora pozitivního klimatu v jednotlivých třídách. Prosociálně orientované klima třídy patří k nejúčinnější prevenci vzniku rizikového chování.

Splnění daných cílů vyžaduje správnou kooperaci a fungování školy, tj. žáků a

pedagogů, a především vzájemnou důvěrou mezi rodiči a školou. Důležitá je také jejich otevřená komunikace, popř. propojení školy s dalšími institucemi.

(www.msmt.cz/file/16437/download/)

2.5.2 Školní preventivní program

Školní preventivní program vychází z Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Je to dlouhodobý preventivní program, který je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu. Pomáhá jedincům z ohrožených skupin při ochraně lidských práv. Je zaměřen na předcházení rizikového chování a podporu zdravého životního stylu, klade důraz na rovnováhu tělesných a duševních funkcí, osvojení pozitivního sociálního chování a harmonického rozvoje osobnosti. Obsahuje cenné podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

(pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Č. j.: 20 006/2007-51).

2.5.3 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence (ŠMP) je pedagogický pracovník, který je do funkce jmenován ředitelem školy.

Dle metodického pokynu MŠMT k prevenci SPJ u dětí a mládeže (2007) uvádí školní metodik prevence do souladu tvorbu a kontrolu realizace preventivního programu školy. Inovuje a upravuje ho podle aktuálních potřeb a podmínek, podílí se na jeho realizaci a vyhodnocuje jeho účinnost. Koordinuje spolupráci školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování. Dále spolupracuje s metodiky preventivních aktivit v pedagogicko-psychologických poradnách a s odbornými pracovišti (preventivní, krizové, terapeutické aj.), které působí v oblasti prevence. V případě akutního výskytu rizikového chování musí školní metodik prevence kontaktovat odpovídající odborné pracoviště. Jeho úkolem je shromažďovat odborné zprávy o žácích v poradenské péči. Z hlediska informační činnosti má ŠMP zajišťovat a předávat odborné informace o problematice rizikového chování, o metodách a formách specifické primární prevence, o nabídkách programů a projektů pedagogům školy. Dalším jeho úkolem je poradenská činnost žákům a jejich zákonným zástupcům, popřípadě zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště. Spolupracuje s třídními učiteli a snaží se včas rozpoznat varovné signály a předejít rizikovému chování u jednotlivých žáků a tříd. Má za úkol integrovat žáky s poruchami chování ve škole a poskytovat jim poradenské a preventivní služby školou či

specializovanými školskými zařízeními. (NEZVAL, Praha: dokument MŠMT č. j.: 20 006/2007-51, 2007.)

2.5.4 Výchovní poradce

Výchovní poradce je pedagogický pracovník, kterého dosazuje do funkce ředitel školy. Jeho hlavním úkolem je poradenská a konzultační činnost, tzn. vést žáky ke správnému osobnostnímu růstu, pomáhá se základní orientací v životě. Jeho důležitou funkcí je pomoci jim najít správný životní a profesní směr, poradit při kariérním rozhodování. Má za úkol též shromažďovat informace o možnostech dalšího studia a poskytnout je jak žákům, tak i jejich rodičům a pedagogům školy. Výchovní poradce je dále kompetentní k odbornému vzdělávání a integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, se sociálním znevýhodněním či žáků z jiného kulturního prostředí. Dále by pak měl výchovní poradce zajistit spolupráci se školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologická poradna). Podílí se na přípravě minimálního preventivního programu a aktivně komunikuje s vedením školy, se školním metodikem prevence a ostatními učiteli. Dále také spolupracuje se školním psychologem např. ve věcech týkajících se problémů s dospíváním, integrací, prevencí výchovných opatření, doporučuje studenty s poruchami chování, učení aj. do pedagogicko-psychologické poradny.

(http://www.gjn.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=95&Itemid=153),
(BUZKOVÁ, P. *Standardní činnosti školy*. Příloha č. 3. k vyhlášce MŠMT č.72/2005 Sb., 2003)

2.5.5 Třídní učitel (ve vztahu k primární prevenci)

Role třídního učitele ve vztahu k primární prevenci je velmi zásadní. Dlouhodobě a systematicky pozoruje a hodnotí vývoj a chování žáků, jejich psychický a sociální vývoj. Velmi pečlivě si všímá problematiky návykových látek, záškoláctví, agrese a dalších projevů rizikového chování. Spolupracuje s výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kterým podává informace o problematice žáků. S oběma se také podílí na vytváření minimálního preventivního programu. Je zodpovědným subjektem pro komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci žáků. Podává návrhy na možné vyšetření žáků v pedagogicko-psychologické poradně. Jeho úkolem je seznámit ostatní učitele s rodinnými problémy, výsledky lékařského vyšetření či se zprávou z pedagogicko-psychologického centra a tuto problematiku dále konzultuje s ostatními pedagogickými kolegy, vedením školy a je-li nutné i s pracovníky specializovaných zařízení, se kterými jsou v součinnosti. Snaží se především o rozvoj pozitivního vzájemného soužití mezi žáky ve třídě.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Metodologie výzkumu

3.1.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části bylo zmapovat realizaci a efektivitu primární prevence rizikového chování na dvou základních školách. Z toho jedna je škola základní a druhá speciální.

V první části výzkumu je použita metoda sběru dat - dotazníkové šetření tzn. kvantitativní výzkum. Rozhodla jsem se pro metodu standardizovaného dotazníku, a to z důvodu získávání zpětné vazby o přesně formulovaných otázkách od větší skupiny žáků.

Cílem první části výzkumu je především zjištění názorů respondentů na realizaci preventivních programů a hodnocení, zda byl pro ně program přínosem, zdali by byl žák schopen v krizové situaci pomoci sám sobě popř. svému kamarádovi, na koho by se obrátil v případě, že by hledal informace o určitém jevu rizikového chování a koho by vyhledal, pokud by měl on sám konkrétní problém.

Cílem druhé části výzkumu bylo zmapovat realizaci preventivních aktivit, zjistit s jakými organizacemi školy spolupracují a jakou formou jsou prováděny preventivní aktivity, jestli školní metodici prevence považují svou roli za důležitou. Pro realizaci výzkumu jsem zvolila techniku sběru dat typickou pro kvalitativní výzkum, tj. polostrukturovaný rozhovor. Tato technika má předem dané otázky, ale během rozhovoru se může pozměnit jejich formulace a volba slovní zásoby. Rozhovory jsem vedla se školními metodiky prevence a odpovědi zapisovala rovnou do počítače.

3.1.2 Výzkumné předpoklady

V této části výzkumu jsem zformulovala následující výzkumné předpoklady:

Předpoklad č. 1: Lze předpokládat, že respondenti ze ZŠ Omlenické budou primárně preventivní programy hodnotit negativněji než respondenti ze ZŠ Fantova.

Předpoklad č. 2 : Lze předpokládat, že většina respondentů by hledala informace při řešení závažného problému na internetu.

Předpoklad č. 3: Lze předpokládat, že většina respondentů by při řešení závažného problému vyhledala pomoc třídního učitele.

Předpoklad č. 4: Lze předpokládat, že nejvíce se ZŠ ve svých primárně preventivních programech zaměřují na problematiku záškoláctví, šikany a užívání návykových látek.

3.1.3 Použité výzkumné metody

V první etapě mého výzkumu byl použit standardizovaný dotazník. Tento výzkum jsem prováděla metodou kvantitativního výzkumu. Tento typ výzkumné metody umožňuje v relativně krátkém časovém období hromadné získávání potřebného množství písemných odpovědí na základě písemně kladených otázek.

Standardizovaný dotazník jsem převzala z internetové stránky a následně upravila vynecháním několika, pro můj výzkum nepotřebných, otázek. Dotazník vypracoval sociolog Mgr. Daniel Hanzl.

(file:///C:/Users/W7/Downloads/Dotazn%C3%ADk%20prevence%20A%20(2).pdf)

Dotazníky jsem zadávala osobně za přítomnosti třídního učitele. Na základní škole v průběhu hodiny občanské výchovy, na ZŠ Omlenické po dobu dvou vyučovacích hodin, českého jazyka a občanské výchovy. Na začátku byl respondentům upřesněn smysl dotazníku a ujištění o zachování anonymity. Po úvodní části následovalo třináct uzavřených otázek s možností volby nejvhodnější odpovědi a dvě otázky uzavřené byly doplněny o možnost otázky otevřené, kde dotazovaní mohli blíže vyjádřit své názory. V dotazníku se vyskytla též jedna škálová otázka. Tento typ otázky je velmi vhodným nástrojem pro měření postojů a názorů.

V druhé etapě byl zvolen polostrukturovaný rozhovor se školními metodičkami prevence. Obě metodičky působí na škole jako interní učitelky a školní metodička prevence ze ZŠ Omlenické je i zároveň třídní učitelkou dotazovaných. Jedná se o kvalitativní výzkum. Tento typ rozhovoru je nejrozšířenější podobou metody interview. Nejprve si vytvoříme určité schéma, které představují okruhy otázek pokládaných při rozhovoru. U tohoto typu rozhovoru je možné měnit otázku nebo její pořadí podle situace. (Miovský, 2006). Sběr dat se uskutečňoval od února do dubna roku 2014.

3.2 Prezentace dílčích výsledků výzkumu

3.2.1 Prezentace výsledků 1. etapy výzkumu – dotazníkové šetření.

3.2.1.1 Popis zkoumaného vzorku

ZŠ Fantova je plně organizovaná základní maloměstská škola s 1. až 9. postupným ročníkem. Nachází se v blízkosti další ZŠ v Kaplici. Škola vzdělává 545 žáků. Pedagogický sbor čítá 38 pedagogických pracovníků. Všichni jsou kvalifikovaní a dále se školí v rámci vzdělávání pedagogických pracovníků. Ve škole pracuje výchovný poradce, metodik prevence rizikového chování, logoped – speciální pedagog a školitel ICT.

Výzkumného dotazníkového šetření se účastnili žáci z 9. třídy, z toho 6 dívek a 10 chlapců, celkem tedy 16 respondentů, což tvoří 100%.

Druhou základní školou je ZŠ Omlenická, která vzdělává žáky se zdravotním postižením, žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, s citovými a výchovnými problémy. Je maloměstskou školou, kde se ve 4 třídách vzdělává 46 žáků, z toho 21 žáků na prvním stupni a 25 žáků na druhém stupni. Ve škole pracuje 7 pedagogických pracovníků, z toho je ředitelka školy výchovný poradce a jedna třídní učitelka i metodik prevence. Mého výzkumu se účastnilo 17 žáků, z toho 4 dívky a 13 chlapců.

Výsledný zkoumaný soubor z obou škol je tedy 33 respondentů, kteří tvoří 100 %.

3.2.2 Vyhodnocení jednotlivých položek dotazníkového šetření.

V následující části jsou grafy vytvořené dle informací, které byly zjištěny vlastním dotazníkovým šetřením.

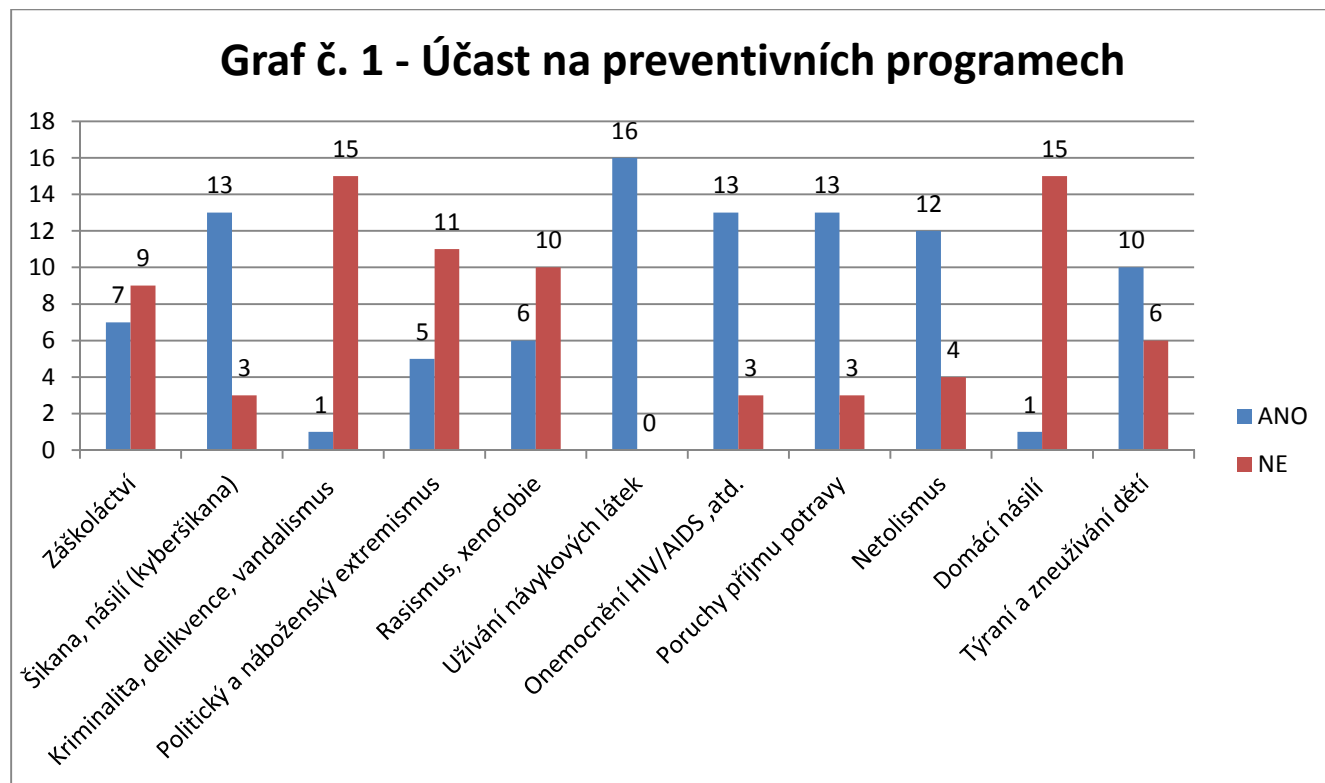
Z celkového počtu respondentů (33) se dotazníkového šetření zúčastnilo 10 dívek a 23 chlapců. Ze ZŠ Fantova to bylo 6 dívek a 10 chlapců, ze ZŠ Omlenické 4 dívky a 13 chlapců.

ZŠ Fantova	
Dívky	6
Chlapci	10

ZŠ Omlenická	
Dívky	4
Chlapci	13

ZŠ FANTOVA

Otázka č. 1: „Z následujícího seznamu témat preventivních programů nám prosím označ ty, kterých ses v minulých letech či měsících zúčastnil/a.“

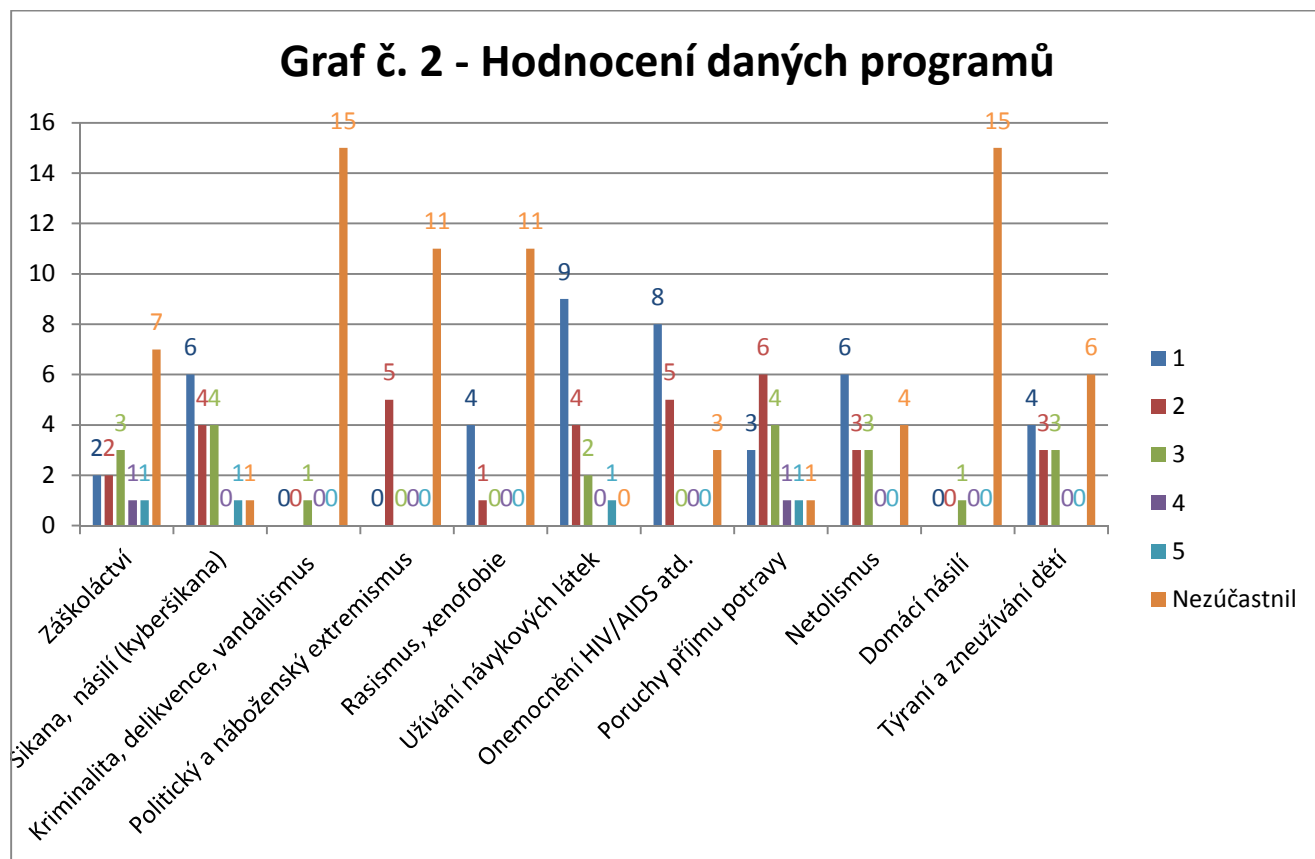

Otázka č. 1 zjišťovala, jakých preventivních programů se žáci v minulosti zúčastnili. Otázka obsahovala seznam témat, na která respondenti odpovídali ano, či ne. První v seznamu bylo **Záškoláctví**. Tohoto programu se zúčastnilo 7 (44 %) dotazovaných ze ZŠ Fantova a 9 (56 %) se nezúčastnilo.

Dalším tématem byla **Šikana a násilí**, 13 (81%) respondentů se účastnilo a 3 (19%) ne. O pojmu **Delikvence a kriminalita** slyšel a ví pouze 1(6%) respondent, 15 (94%) neslyšelo a nezná. S **Politickým a náboženským extremismem** se seznámilo 5 (31%) žáků a 11(69%) neseznámilo. Na téma **Rasismus a xenofobie** odpovědělo 6 (37%) ano, 10 (63%) ne. **Užívání návykových látek** – program na dané téma navštívilo všech 16 (100%) dotazovaných. Onemocnění **HIV/AIDS a dalších nemocí** se účastnila většina 13 (81%), 3 (19%) se nezúčastnili. **Poruchy příjmu potravy** navštívil stejný počet respondentů 13 (81%), 3 (19%) ne. U tématu **Netolismus a patologické hráčství** 12 žáků (75%) odpovědělo ano, 4 (25%) ne. Překvapivý výsledek vyšel u **Domácího násilí**, o kterém má ponětí 1 (6%) respondent, zbylých 15 (94%) ne. **Týrání a zneužívání dětí, včetně**

komerčního sexuálního zneužívání navštívilo 10 (63%) respondentů a 6 (37%) respondentů nenavštívilo.

Otázka č. 2: „Jak daný program hodnotíš? Ohodnot' stejně, jako se hodnotí známkami ve škole, kde 1 znamená " program byl pro mne přínosem" a 5 naopak " program mi vůbec nic nepřinesl". Pokud jsi programem na uvedené téma neprošel/a, nech řádek volný!“

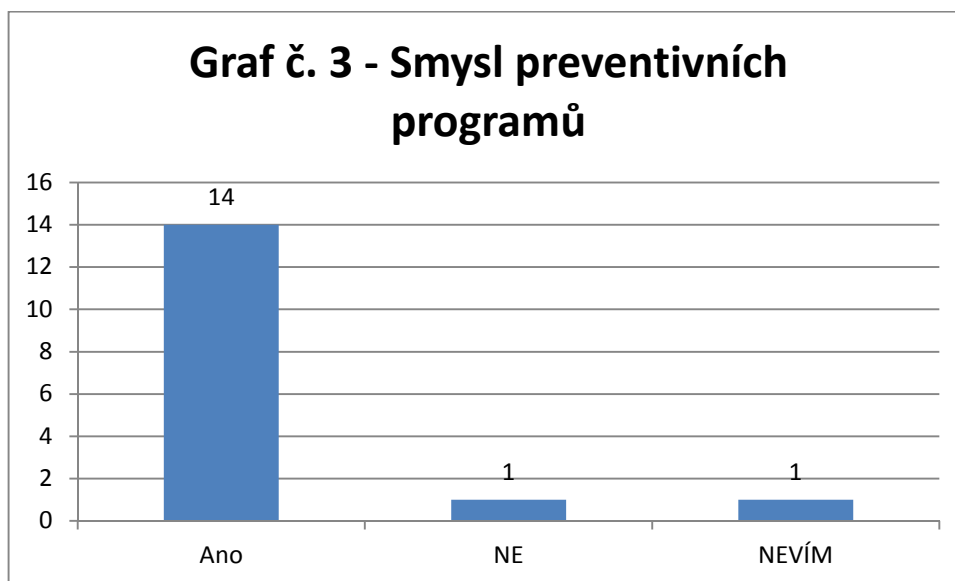

Otázka č. 2 byla otázka škálová, kde měli respondenti ohodnotit absolvovaný program známkou jako ve škole 1 – 5. Pokud daným programem neprošel, zaškrtnl variantu – nezúčastnil se. Pro větší přehlednost dodávám tabulku. Takto respondenti dané programy hodnotili.

Zvolený stupeň hodnocení	1	2	3	4	5	Nezúčastnil se
Záškolačství	2 (12%)	2 (12%)	3 (19%)	1 (6%)	1 (6%)	7 (44%)
Šikana, násilí (kyberšikana)	6	4	4	-	1	1
Kriminalita, delikvence, vandalismus	-	-	1 (6%)	-	-	15 (94%)

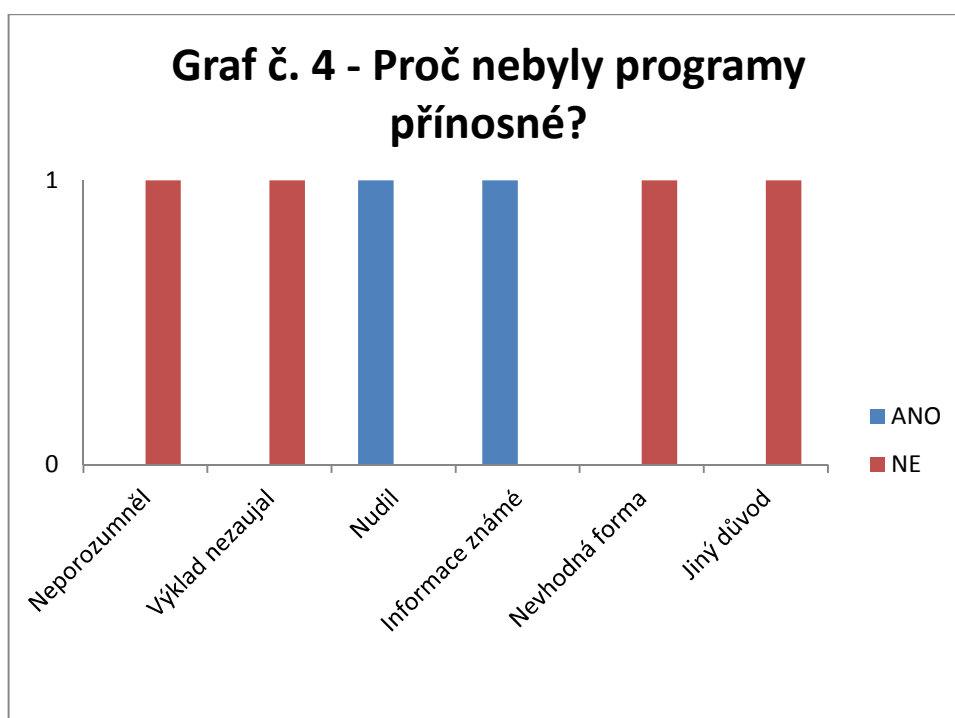
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	-	5 (31%)	-	-	-	11 (69%)
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	4 (25%)	1 (6%)	-	-	-	11 (69%)
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	9 (56%)	4 (25%)	2 (12%)	-	1 (6%)	-
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	8 (50%)	5 (31%)	-	-	-	3 (19%)
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	3 (19%)	6 (37%)	4 (25%)	1 (6%)	1 (6%)	1 (6%)
Netolismus (závislost na virtuálních drogách - TV, video, PC hry, internet...) a patologické hráčství (gambling)	6 (37%)	3 (19%)	3 (19%)	-	-	4 (25%)
Domácí násilí	-	-	1 (6%)	-	-	15 (94%)
Týraní a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	4 (25%)	3 (19%)	3 (19%)	-	-	6 (37%)

Otázka č. 3: „Mají podle tebe takové programy smysl? Vycházej z vlastní zkušenosti těch programů, které jsi absolvoval/a.“

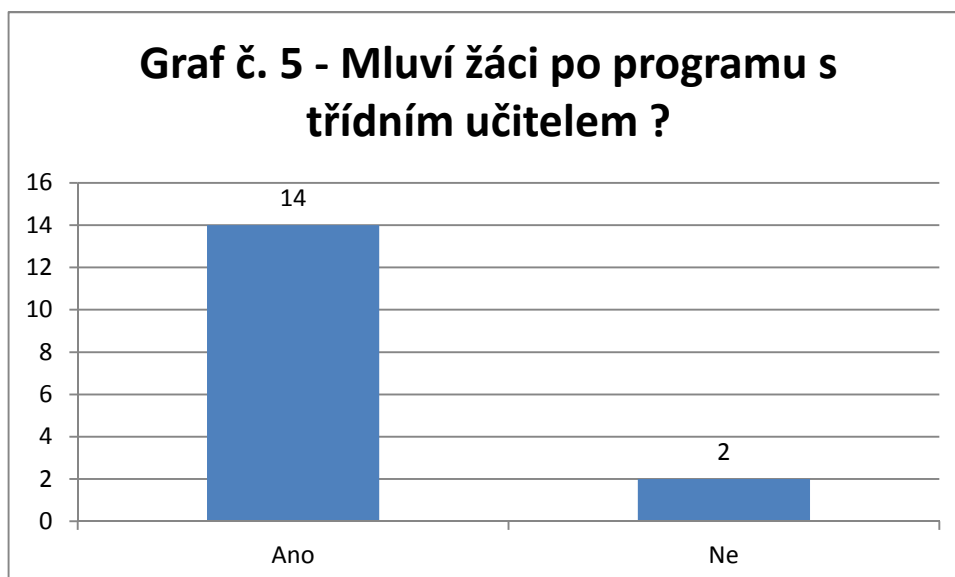
Na otázku č. 3, zda mají tyto dotazníky smysl, jednoznačně odpovědělo 14 (88%) respondentů ano, 1 (6%) ne a 1 (6%) nevím.

Otázka č. 4: „Proč pro tebe nebyly programy přínosné?“

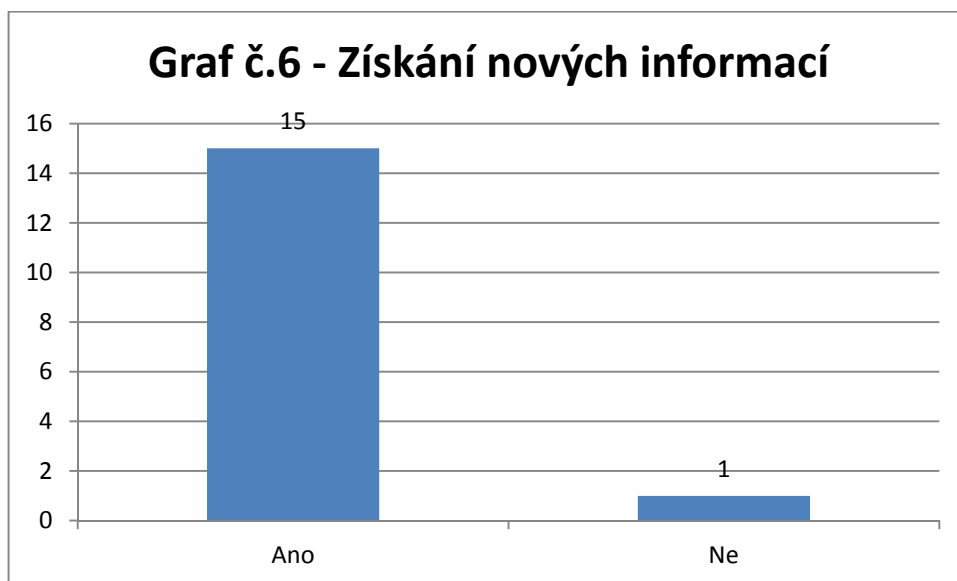
Na otázku č. 4 odpovídali pouze ti, kteří v předešlé otázce odpověděli variantu „B“ - ne. V tomto případě 1 dotazovaný. Z otázky tedy vyplynulo, že se respondent nudil a informace, které byly řečeny, už věděl.

Otázka č. 5: „Mluvíte po programu o jeho tématu se třídním učitelem?“

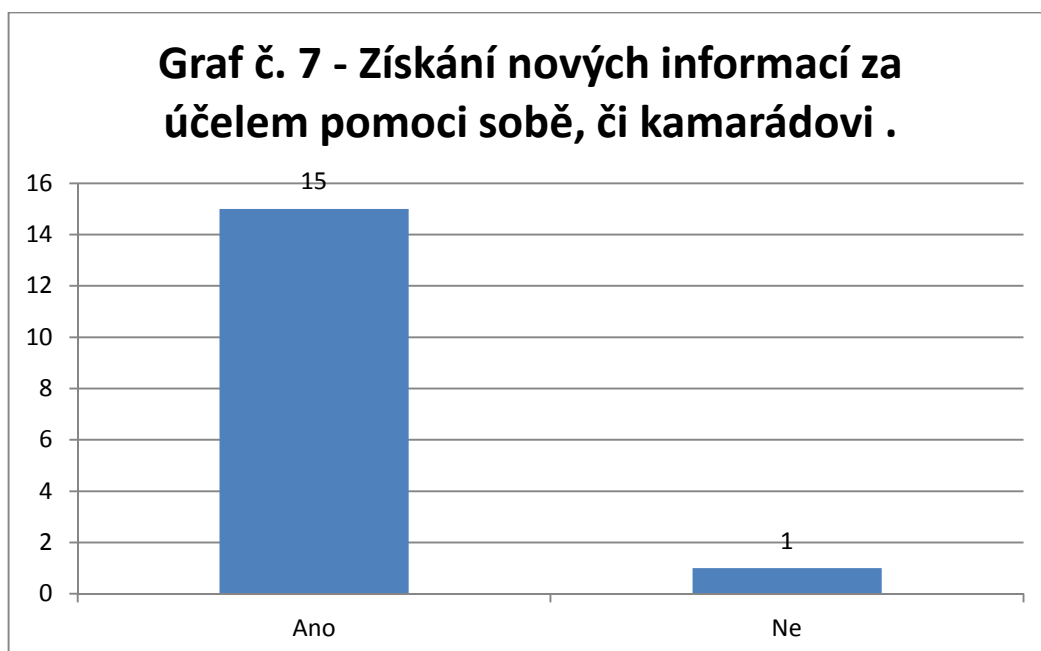
Otázka č. 5 zjišťovala, jestli žáci mluví po programu o daném tématu se svým třídním učitelem. Ano odpovědělo 14 (88%) dotazovaných, ne pouze 2 (12%).

Otázka č. 6: „Dozvěděl/a ses v rámci programů primární prevence nové informace, které jsi předtím neznal/a?“

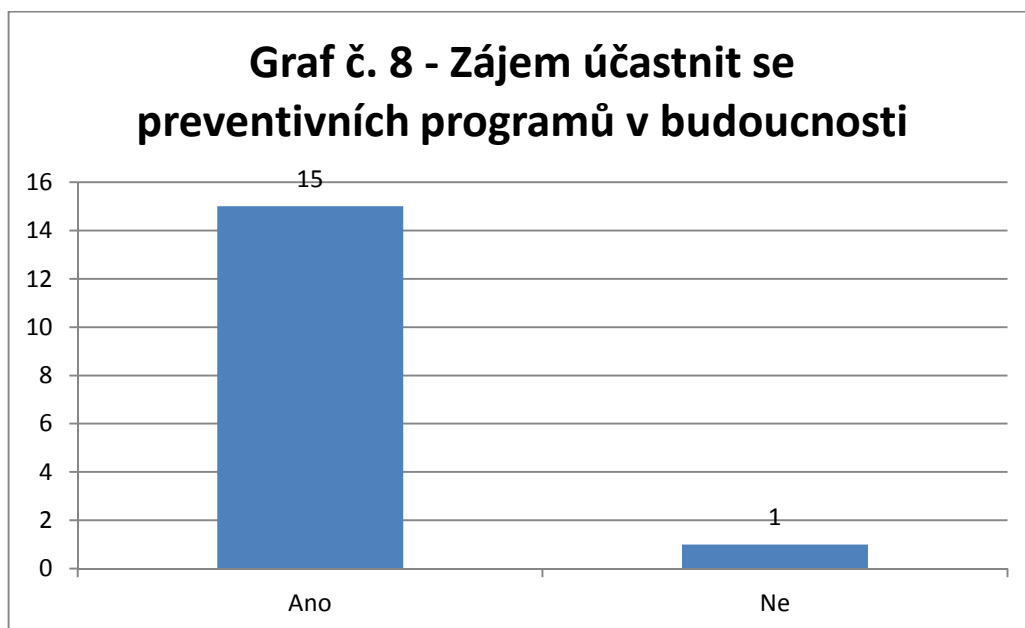
15 (94%) respondentů uvádí, že se v rámci primárních programů dozvěděl/a nové informace. Pouze 1 (6%) dotazovaný uvádí, že se nic nového nedozvěděl.

Otázka č. 7: „Získal/a jsi díky programům primární prevence takové informace, abys byl/a schopen/na pomoci sobě, popř. kamarádovi v krizové situaci?“

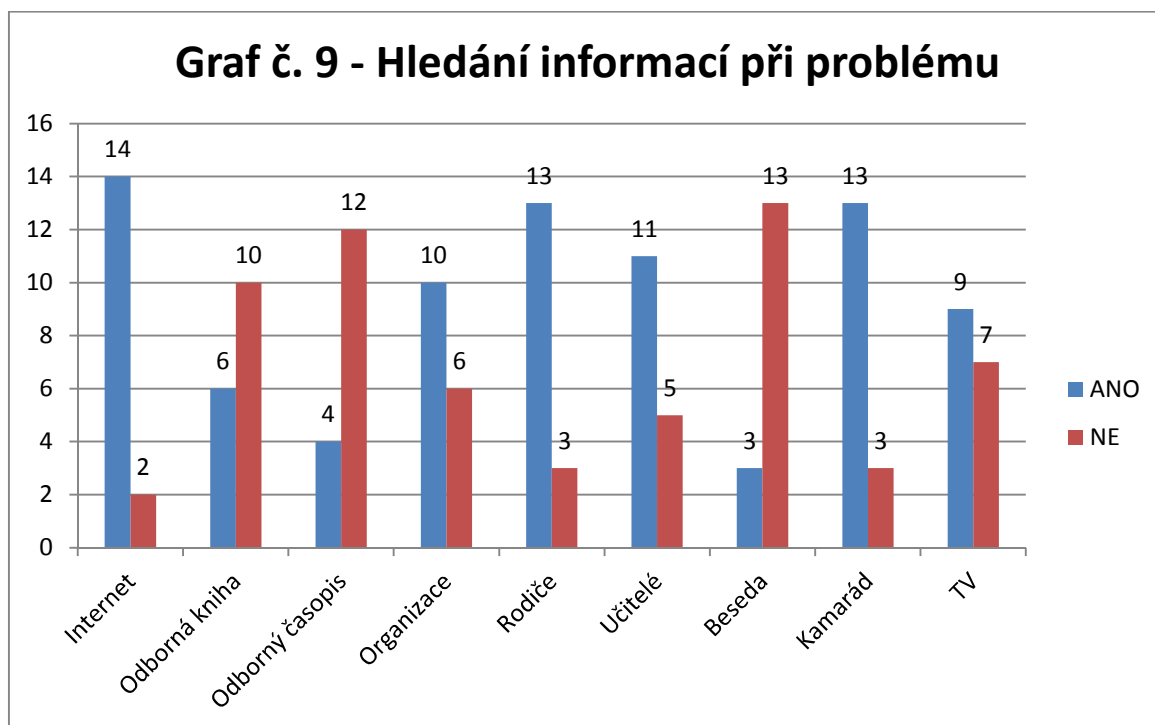
Stejný výsledek vyplývá i z otázky, zdali respondenti získali díky programům takové informace, aby byli schopni pomoci sobě popř. svému kamarádovi. 15 (94%) ano, 1 (6%) ne.

Otázka č. 8: „Chtěl/a by ses účastnit programů primární prevence v rámci školní docházky i v budoucnu?“

Na otázku, jestli by dotazovaní chtěli pokračovat s preventivními programy i do budoucna, odpovědělo 15 (94%) žáků že ano, 1 (6%) ne.

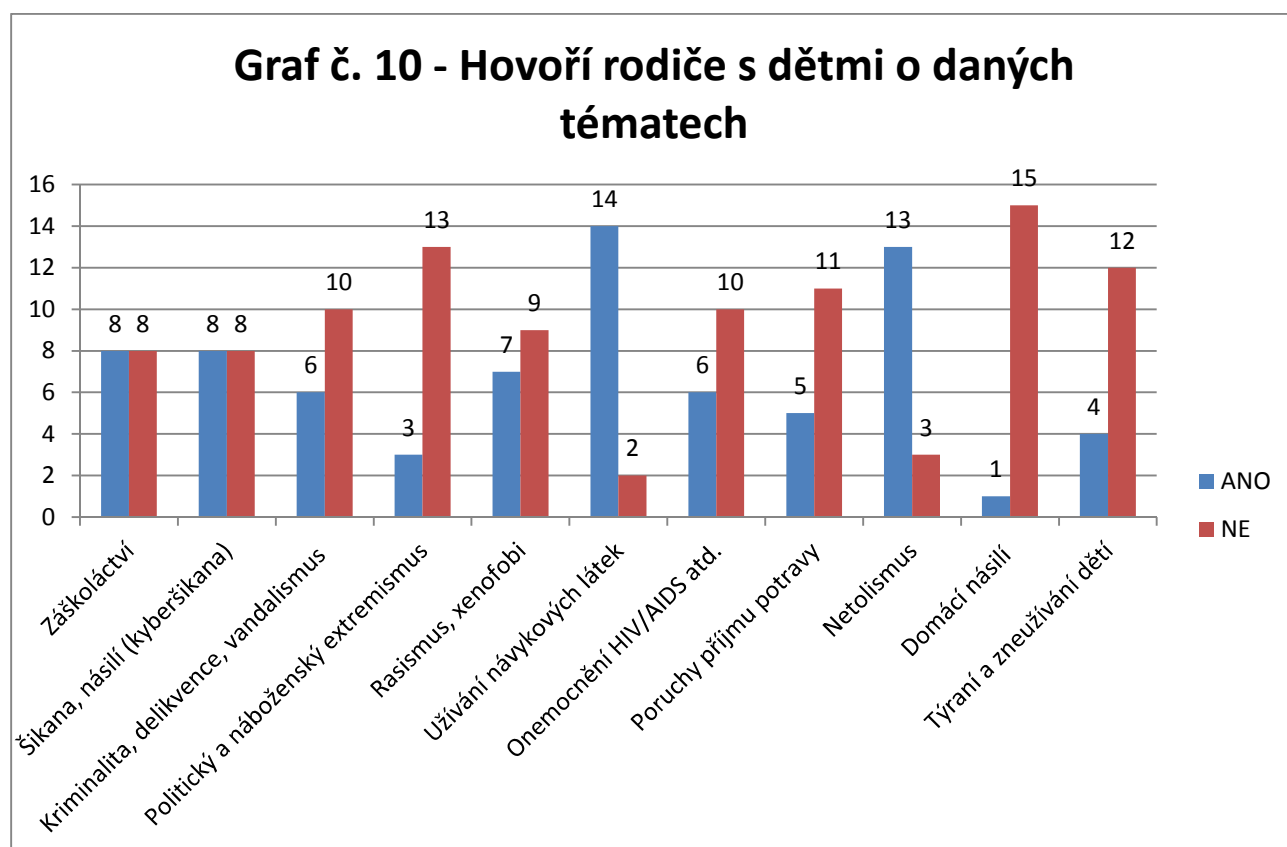
Otázka č. 9: „Kde bys hledal/a informace, pokud bys řešil závažný problém?“

V otázce č. 9 dotazovaní odpovídali, kde by hledali informace v případě, že by řešili závažný problém. 14 (88%) z nich by se obrátilo na **internet**, 2 (12%) ne. **Odbornou knihu** by zvolilo 6 (37%) a 10 (63%) nikoli. **Odborný časopis** 4 (25%) ano, 12 (75%) ne. Do

organizace, která daný problém řeší, by volalo 10 (63%) dětí, 6 (37%) by nevolalo. **Rodičů** by se zeptalo až 13 (81%) dotazovaných a pouze 3 (19%) nikoli. **Učitelů** by se ptalo 11 (69%) a 5 (31%) ne. **Na besedu** by zašli pouze 3 (19%) dotazovaní, zbylých 13 (81%) by na besedu nešlo. **Kamaráda** by oslovilo 13 (81%) dětí a 3 (19%) ne. Na **dokumentární pořad** by se podívalo 9 (56%) a 7 (44%) nikoli.

Otázka č. 10: „**Hovořili s tebou rodiče o následujících tématech? U každého tématu nám řekni, zda ano či ne.**“

V otázce č. 10 respondenti odpovídali, zda s nimi rodiče o daných tématech hovořili. Na výběr měli ano, či ne. O **záškoláctví** bylo rodiči informováno 8 (50%) dětí a 8 (50%) ne, stejně tak v případě **šikany a násilí** - 8 (50%) žáků ano a 8 (50%) ne.

Kriminalita, delikvence, vandalismus probírali rodiče pouze s 6 (37%) dětmi a s 10 (63%) ne. **Politický a náboženský extremismus** není příliš diskutované téma v rodině, jen 3 (19%) žáci o něm získali od rodičů informace, 13 (81%) nikoli.

O **rasismu a xenofobii** bylo informováno 7 (44%) a 9 (56%) ne.

O **užívání návykových látek** rodiče své děti ve většině informují - 14 (88%) ano, pouze 2 (12%) ne.

Na téma **Onemocnění HIV/AIDS a další nemoci** doma mluví s 6 (37%) školáky a s 10 (63%) nikoli.

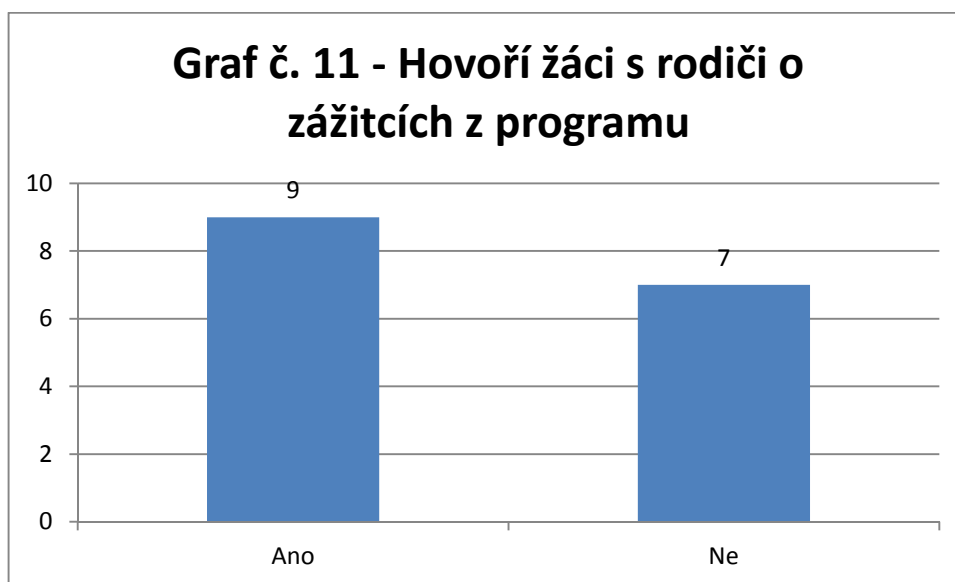
Poruchy příjmu potravy vysvětlují rodiče 5 (31%) dětem a 11 (69%) ne.

Před netolismem a patologickým hráčstvím varují rodiče 13 (81%) dotazovaných a jen 3 (19%) ne.

O **domácím násilí** a jeho rizikách diskutují pouze s 1 (6%) žákem, valná většina žáků se o tom v rodině nedoslechla 15 (94%).

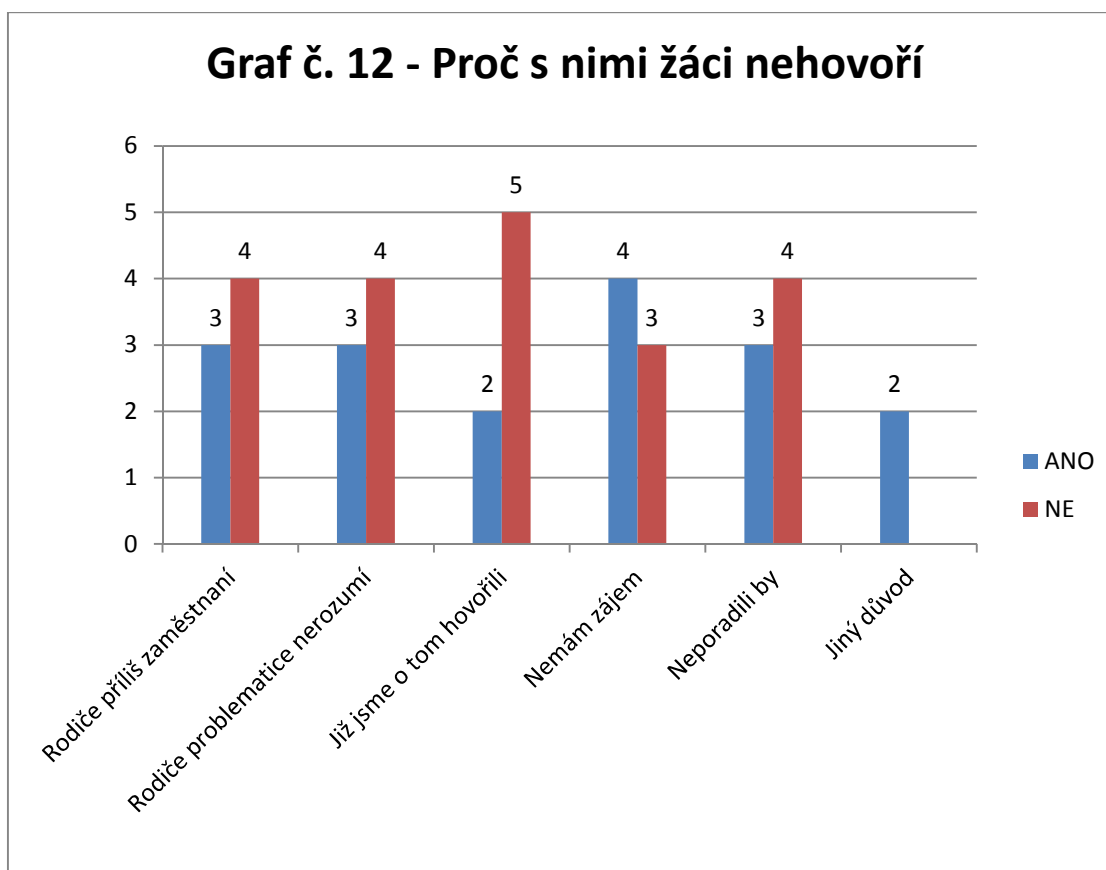
Před **týráním a zneužíváním dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání** varovali rodiče pouze 4 (25%), 12 (75%) ne.

Otázka č. 11: „Mluvíš doma s rodiči o tom, co jste se spolužáky zažili na programu primární prevence?“

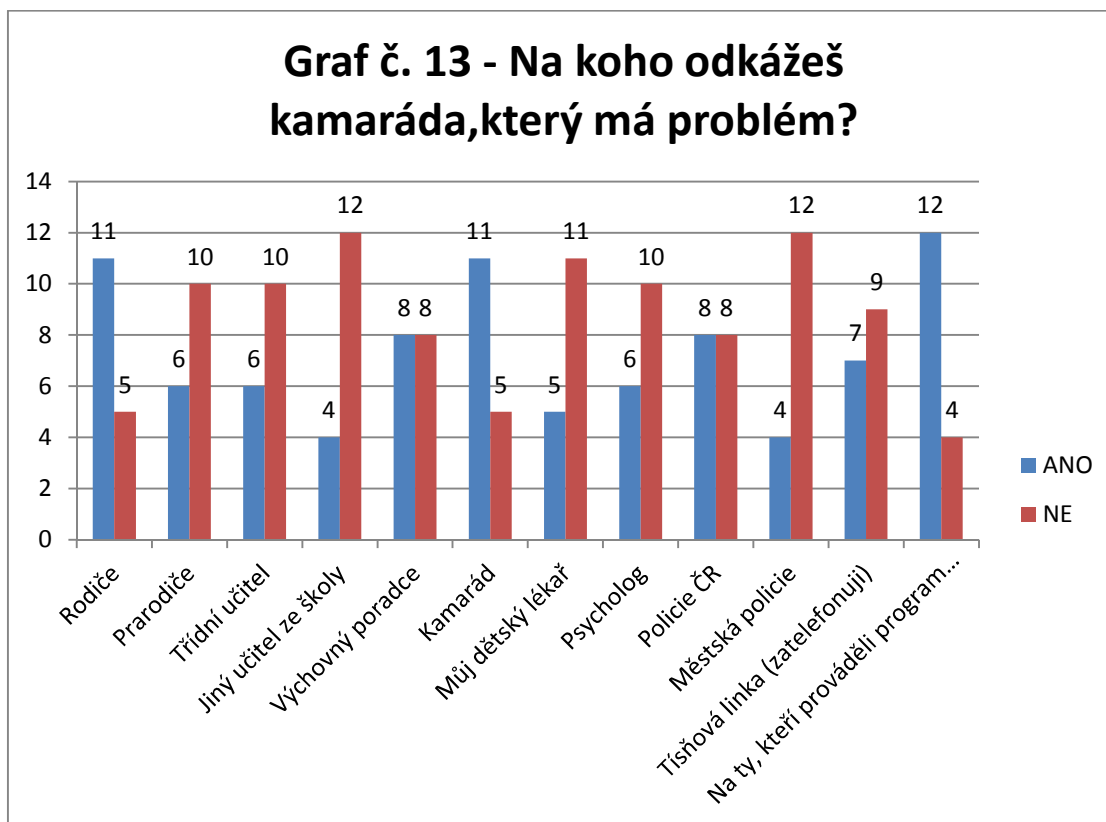
V následující otázce č. 11 nám měli respondenti poskytnout informace, zda doma s rodiči mluví o tom, co prožili se spolužáky na programu primární prevence. 9 (56%) odpovědělo ano a 7 (44%) ne.

Otázka č. 12: „Můžeš nám říct, proč o tom doma s rodiči nehovoříte?“

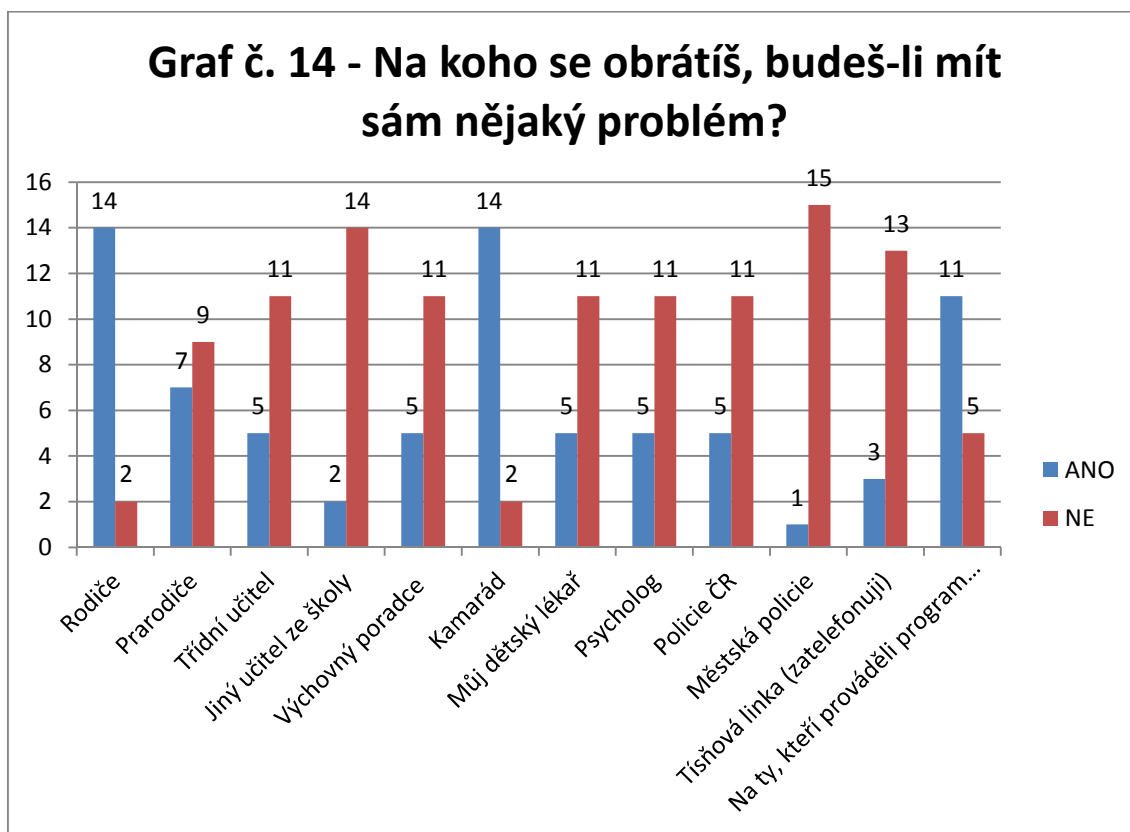
Na následující otázku odpověděli jen ti dotazovaní, kteří v předešlé otázce odpovídali variantou „B“ - ne. S rodiči doma nehovoří o zážitcích z preventivních programů z důvodu: rodiče jsou příliš zaměstnaní 3 (43%) ano, 4 (57%) ne, rodiče problematice nerozumí opět 3 (43%) ano a 4 (57%) ne. Již o tom s rodiči mluvili 2 (29%) dotazovaní, 5 (71%) nikoli. 4 (57%) respondenti nemají zájem to s rodiči řešit a 3 (43%) to jako tento důvod neuvádí. Rodiče by stejně neporadili, to si myslí 3 (43%), ale 4 (57%) si to nemyslí. Pouze 2 (29%) respondenti uvedli jiné důvody: dokážu si pomoci sám a rodiče jsou líní, nezajímá je to.

Otázka č. 13: „Když se na tebe obrátí kamarád s problémem a nebudeš mu schopen pomoci, na koho ho odkážeš? U každé osoby rozhodni, zda ano, či ne.“

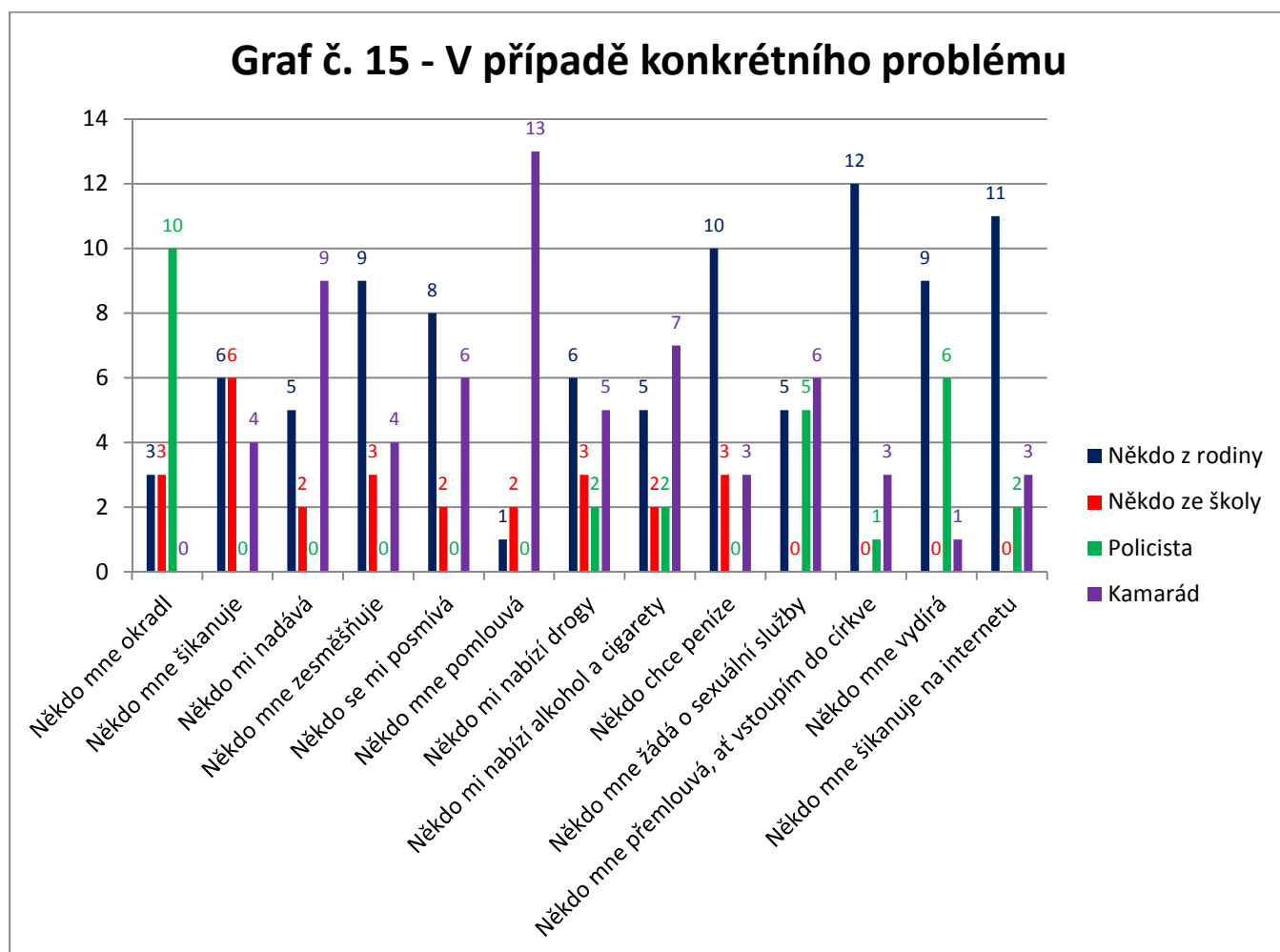
V případě, že by dotazovaný nebyl kamarádovi schopen pomoci a že by ho tedy odkázal na někoho jiného, odpovídal respondent ano, či ne. Na rodiče by svého kamaráda odkázalo 11 (69%) respondentů, 3 (31%) ne. Na prarodiče je to jen 6 (37%) ano a 10 (63%) ne. Stejně na tom je i třídní učitel 6 (37%) ano a 10 (63%) ne. Jiný učitel ze školy dopadl ještě o něco hůř - 4 (25%) žáci by ho kamarádovi poradili, 12 (75%) nikoli. Za výchovným poradcem i za metodikem prevence by svého kamaráda poslalo 8 (50%) dětí a 8 (50%) nikoli. Druhým nejdůvěryhodnějším by byl další kamarád, který získal ano od 11 (69%) respondentů a od 5 (31%) ne. Dětský lékař obdržel 5 (3%) ano a 11 (69%) ne, psycholog 6 (37%) ano a 10 (63%) ne. Policii ČR věří 8 (50%) a 8 (50%) ne. Městská policie je na tom podstatně hůř, pouze 4 zaškrtili (25%) ano a 12 (75%) ne. Na tísňovou linku by kamaráda odkázalo 7 (44%) dotazovaných a 9 (56%) ne. Nejvíce zde získali sympatie ti, kteří prováděli program prevence: 12 (75%) žáků by za nimi kamaráda poslalo a 4 (25%) nikoli.

Otázka č. 14: „Pokud budeš mít ty sám nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se obrátíš?“

Další otázka byla velmi podobná jen s tím rozdílem, že se jednalo o žáky samotné. Na koho se obrátí, pokud oni sami budou mít nějaký problém? Rodiče mají velkou důvěru a 14 (88%) respondentů bylo pro ano, 2 (12%) pro ne. Prarodiče by oslovilo 7 (44%) a 9 (56%) ne. K třídnímu učiteli by se šlo poradit 5 (31%) dotazovaných, 11 (69%) nikoli. Jiný učitel ze školy obdržel pouze 2 (12%) ano a 14 (88%) ne. Výchovný poradce, či metodik prevence jsou na tom stejně jako třídní učitel, poradit by se k němu šlo 5 (31%) dotazovaných, 11 (69%) nikoli. Kamarád je spolu s rodiči nejdůvěryhodnější osoba, 14 (88%) odpovědělo ano a 2 (12%) ne. Dětský lékař obdržel 5 (31%) ano a 11 (69%) ne. Psycholog má stejnou důvěru jako lékař - 5 (31%) ano a 11 (69%) ne a stejně tak i Policie ČR 5 (31%) ano a 11 (69%) ne. Městská policie dopadla nejhůře, svěřil by se jí pouze 1 (6%) žák, 15 (94%) nikoli. Na tísňovou linku by zavolali 3 (19%) dotazovaní, 13 (81%) by nevolalo. Na ty, co prováděli program, by se obrátilo 11 (69%) dotazovaných a 5 (31%) ne.

Otázka č. 15: „Pokud bys měl/a některý z níže uvedených problémů, na koho se obrátíš se žádostí o pomoc? U každého problému prosím zakroužkuj jednu z možností.“

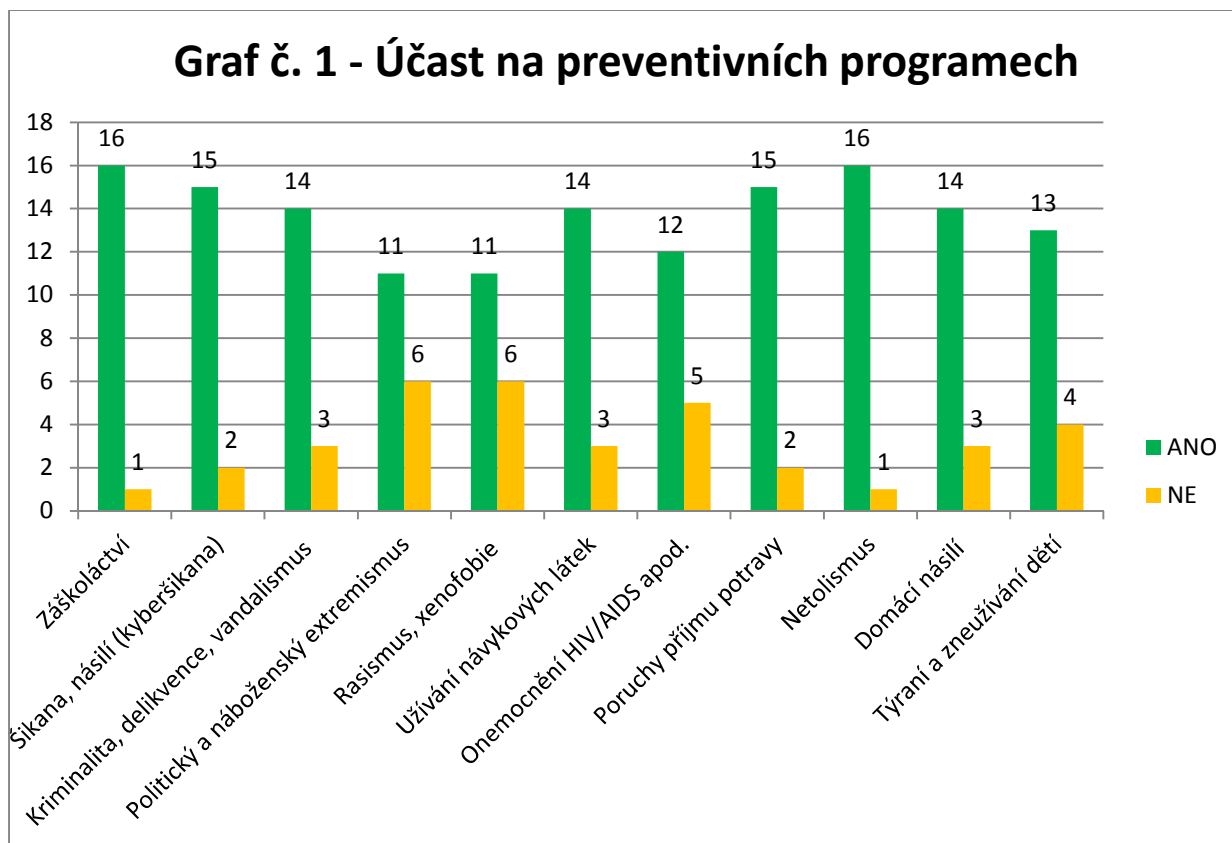

V otázce č. 15 měli respondenti uvést, na koho by se obrátili, pokud by měli některý z uvedených problémů. Pokud by je někdo okradl, obrátili by se 3 (19%) na někoho z rodiny, 3 (19%) na někoho ze školy a 10 (62%) na policistu. V případě, že by je někdo šikanoval, 6 (37%) by se obrátilo na někoho z rodiny, 6 (37%) na někoho ze školy a 4 (25%) na kamaráda. V případě nadávek by se 5 (31%) obrátilo na někoho z rodiny, 2 (19%) na někoho ze školy a 9 (56%) na kamaráda. Kdyby dotazovaného někdo zesměšňoval, 9 (56%) žáků by to řešilo s někým z rodiny, 3 (19%) s někým ze školy a 4 (25%) by se obrátili na pomoc kamaráda. V případě posmívání by se 8 (50%) obrátilo na někoho z rodiny, 2 (12%) na někoho ze školy a 6 (37%) na kamaráda. Pomlouvání by řešil 1 (6%) žák s někým z rodiny, 2 (12%) s někým ze školy a zbylých 13 (81%) by se obrátilo na kamaráda. Pokud by dotazovanému někdo nabízel drogy, obrátil by se v 6 (37%) případech na někoho z rodiny, ve

3 (19%) případech na někoho ze školy, ve 2 (12%) na policistu a 5 (31%) by se obrátilo na kamaráda. Pokud by šlo o alkohol a cigarety 5 (31%) dotazovaných by se obrátilo na někoho z rodiny, 2 (12%) by se obrátili na někoho ze školy, 2 (12%) by oslovili policistu a kamaráda by oslovilo 7 (44%) respondentů. Pokud by po dotazovaných chtěl někdo peníze, obrátila by se většina na někoho z rodiny 10 (62%), 3 (19%) na někoho ze školy a 3 (19%) na kamaráda. Pokud by dotazované někdo žádal o sexuální služby, obrátilo by se 5 (31%) na někoho z rodiny, 5 (31%) na policistu a 6 (37%) na kamaráda. Při problému přemlouvání a následného vstupu do církve by se 12 (75%) obrátilo na někoho z rodiny, 1 (6%) na policistu a 3 (19%) na kamaráda. Kdyby dotazované někdo vydíral, řešilo by tento problém 9 (56%) s někým z rodiny, 6 (37%) s policistou a 1 (6%) s kamarádem. V případě šikanování na internetu by se 11 (69%) dotazovaných obrátilo na někoho z rodiny, 2 (12%) na policistu a 3 (19%) na kamaráda.

ZŠ Omlenická

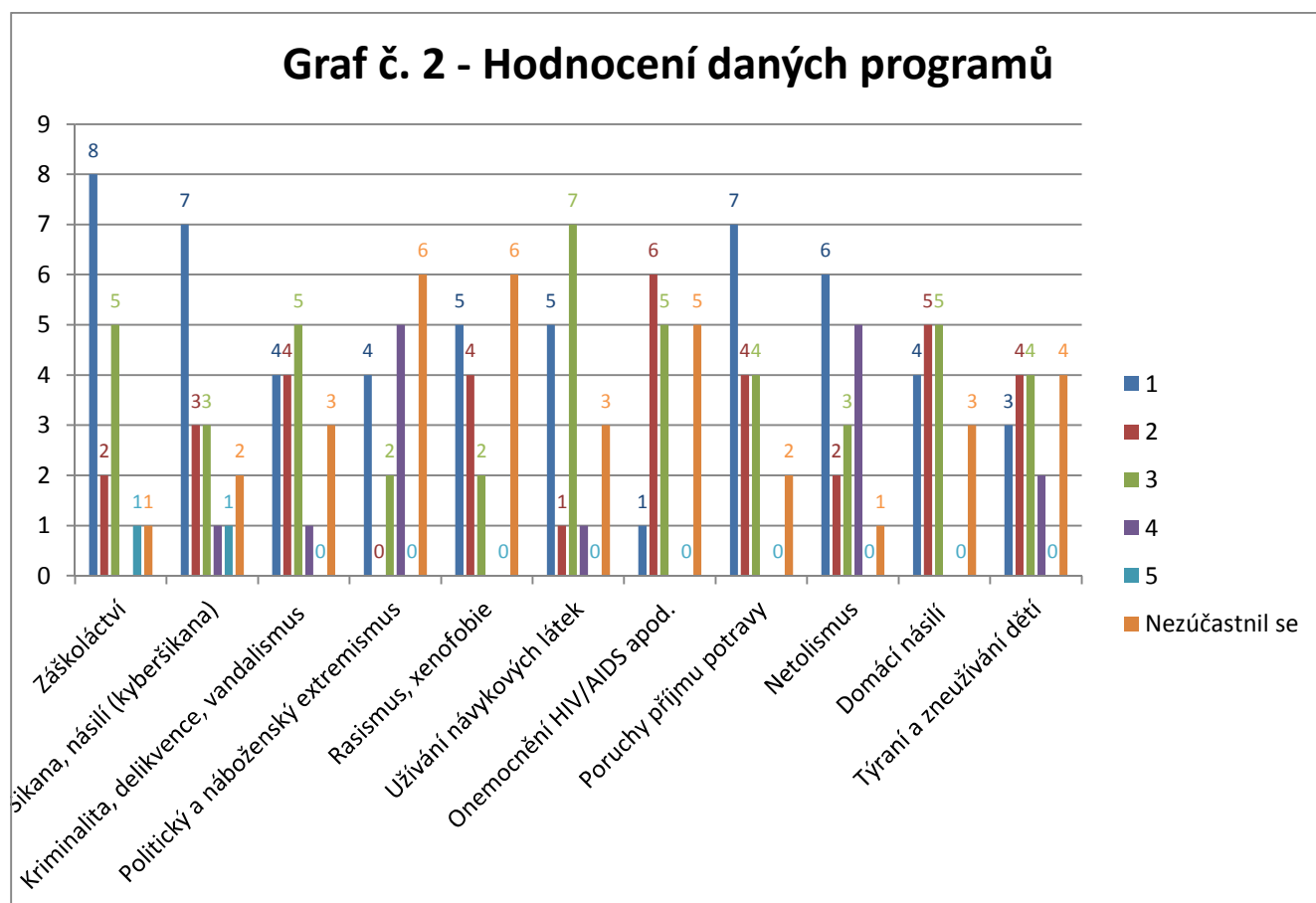
Otázka č. 1: „Z následujícího seznamu témat preventivních programů nám prosím označ ty, kterých ses v minulých letech či měsících zúčastnil/a.“

Otázka č. 1 zjišťovala, jakých preventivních programů se žáci v minulosti zúčastnili. Otázka obsahovala seznam témat, na která respondenti odpovídali ano, či ne. První v seznamu bylo **záškoláctví**. Tohoto programu se zúčastnilo 16 (94 %) dotazovaných ze ZŠ Omlenická a 1 (6 %) se nezúčastnil. Dalším tématem byla **šikana a násilí**, 15 (88%) respondentů se účastnilo a 2 (12%) ne. O pojmu **delikvence a kriminalita** slyšelo a ví 14 respondentů, 2 (12%) ne. **Politický a náboženský extremismus** 11 (65%) ano, 6 (35%) ne. O **rasismu a xenofobii** je informováno 11 (65%) a 6 (35%) ne. Téma **Užívání návykových látek** a program s tím spojený absolvovalo 14 (82%) dotazovaných, 3 (18%) ne. O **onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocích** má informace 12 (71%) respondentů, 5 (29%) nikoli. **Poruchy příjmu potravy** a program na toto téma navštívilo 15 (88%) dotazovaných, 2 (12%) ne. **Netolismus a patologické hráčství** navštívilo 16 (94%), 1 (6%) ne. Programu **domácí násilí** se zúčastnilo 14 (82%) dotazovaných a pouze 3 (18%) žáci ne. **Týrání a zneužívání**

děti, včetně komerčního sexuálního zneužívání vyslechlo 13 (76%) respondentů a 4 (24%) nikoli.

Otázka č. 2: „Jak daný program hodnotíš? Ohodnot' stejně, jako se hodnotí známkami ve škole, kde 1 znamená "program byl pro mne přínosem" a 5 naopak "program mi vůbec nic nepřinesl". Pokud jsi programem na uvedené téma neprošel/a, nech řádek volný!“

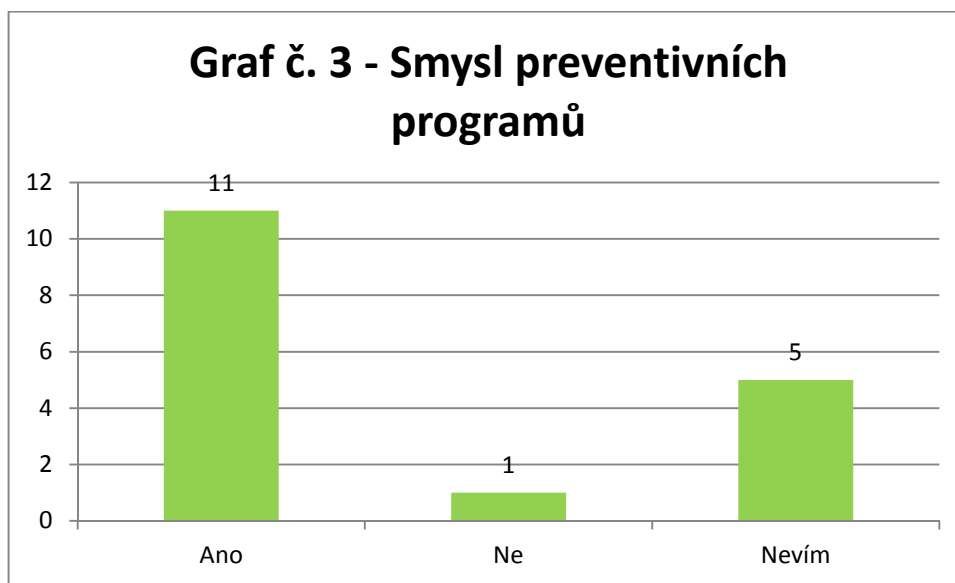

Otázka č. 2 byla otázka škálová, kde měli respondenti ohodnotit absolvovaný program známkou jako ve škole 1 – 5. Pokud daným programem žák neprošel, zaškrtl variantu – nezúčastnil se. Pro větší přehlednost dodávám tabulku. Takto respondenti dané programy hodnotili:

Zvolený stupeň hodnocení	1	2	3	4	5	Nezúčastnil se
Záškolačství	8 (47%)	2 (12%)	3 (29%)	-	1 (6%)	1 (6%)
Šikana, násilí (kyberšikana)	7 (41%)	3 (17,5%)	3 (17,5%)	1 (6%)	1 (6%)	2 (12%)
Kriminalita, delikvence, vandalismus	4 (23,5%)	4 (23,5%)	5 (28%)	1 (6%)	-	3 (18%)

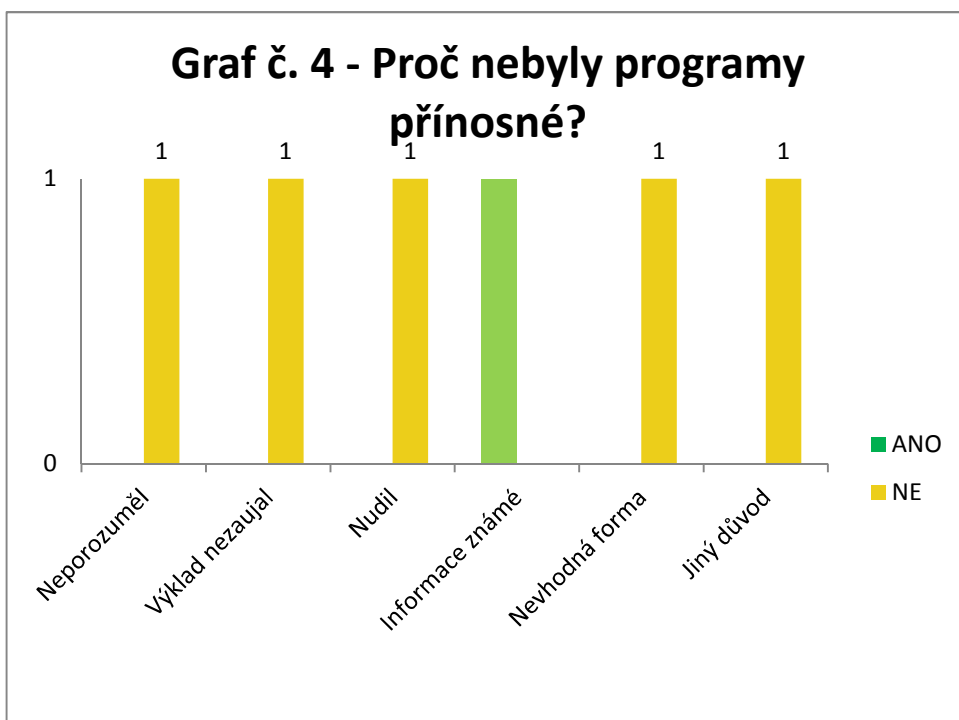
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	4 (24%)	-	2 (12%)	5 (29%)	-	6 (35%)
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	5 (29,5%)	4 (23,5%)	2 (12%)	-	-	6 (35%)
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	5 (29,5%)	1 (6%)	7 (41%)	1 (6%)	-	3 (17,5)
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	1 (6%)	6 (35%)	5 (29,5%)	-	-	5 (29,5%)
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	7 (41%)	4 (23,5%)	4 (23,5%)	-	-	2 (12%)
Netolismus (závislost na virtuálních drogách - TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	6 (35%)	2 (12%)	3 (18%)	5 (29%)	-	1 (6%)
Domácí násilí	4 (24%)	5 (29%)	5 (29%)	-	-	3 (18%)
Týraní a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	3 (17,5%)	4 (23,5%)	4 (23,5%)	2 (12%)	-	4 (23,5%)

Otázka č. 3: „Mají podle tebe takové programy smysl? Vycházej z vlastní zkušenosti těch programů, které jsi absolvoval/a.“

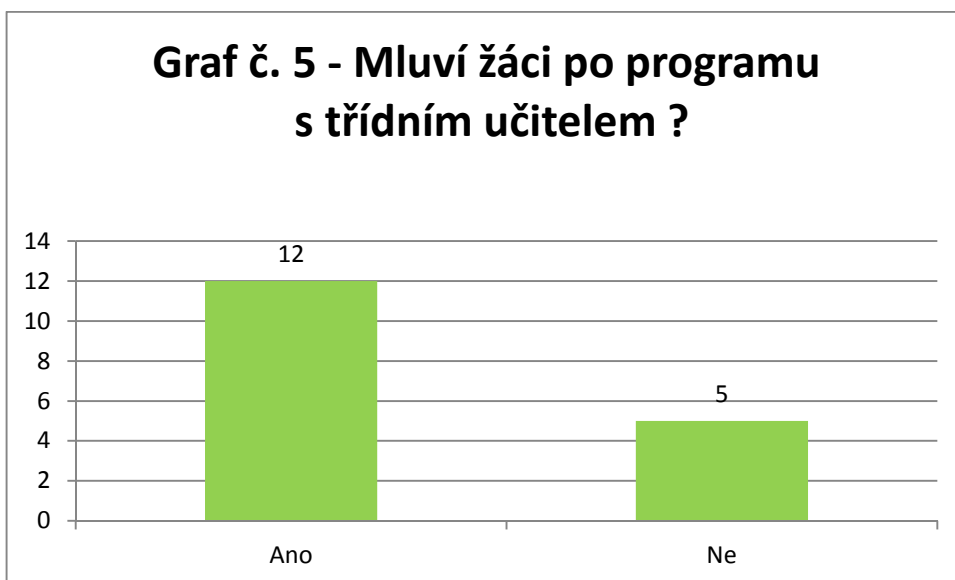
Na otázku č. 3, zda mají tyto programy pro dotazované smysl, odpovědělo 11 (65%) respondentů ano, 1 (6%) ne a 5 (29%) nevím.

Otázka č. 4: „Proč pro tebe nebyly programy přínosné?“

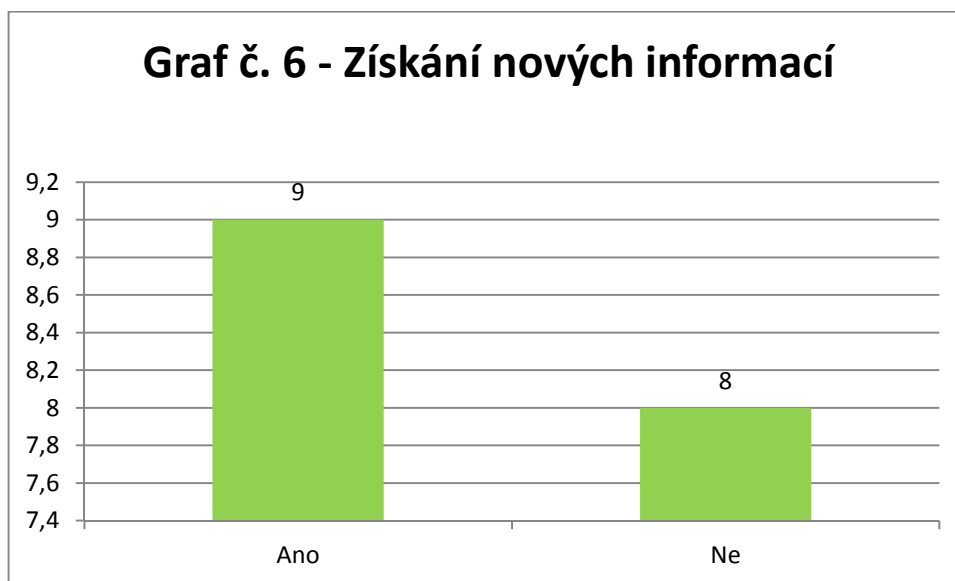
Na otázku č. 4 odpovídali pouze ti, kteří v předešlé otázce zadali variantu „B“ - ne. V tomto případě byl pouze 1 dotazovaný. Z odpovědi tedy vyplynulo, že respondent věděl všechny informace, které program obsahoval.

Otázka č. 5: „Mluvíte po programu o jeho tématu s třídním učitelem?“

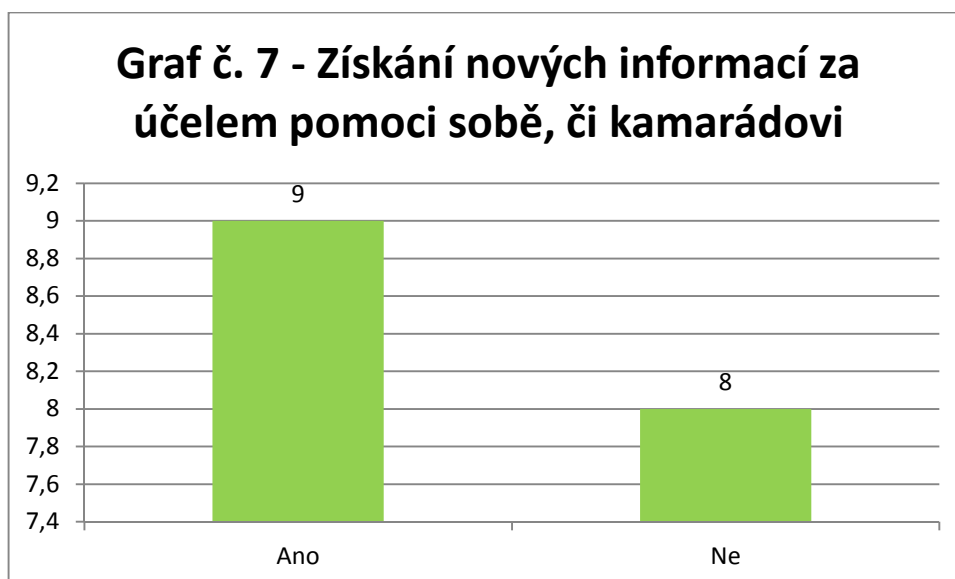
Otázka č. 5 zjišťovala, jestli žáci mluví po programu o daném tématu se svým třídním učitelem. Ano odpovědělo 12 (71%) dotazovaných, ne 5 (29%) respondentů.

Otázka č. 6: „Dozvěděl/a ses v rámci programů primární prevence nové informace, které jsi předtím neznal/a?“

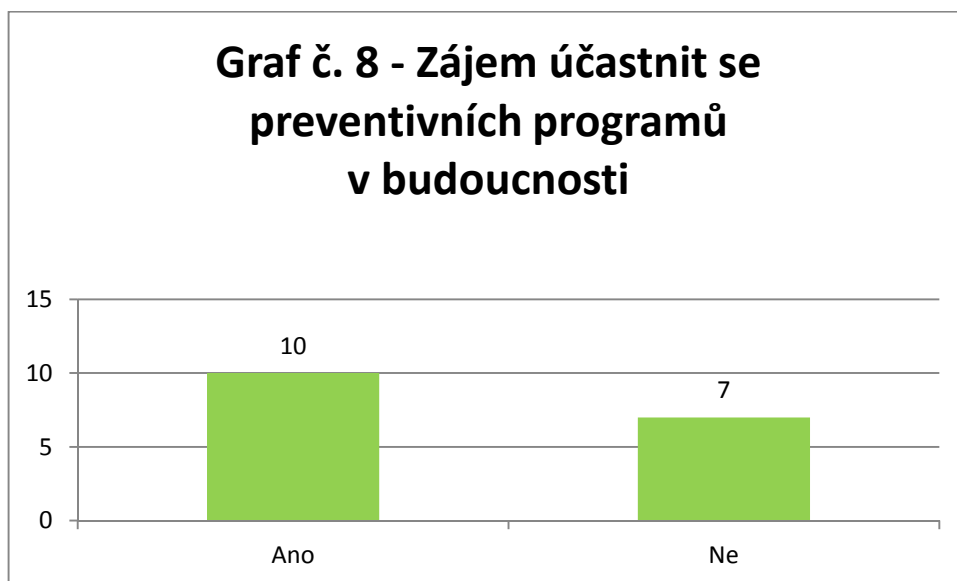
9 (53%) respondentů uvádí, že se v rámci primárních programů dozvěděl nové informace. 8 (47%) dotazovaných uvádí, že se nic nového nedozvěděli.

Otázka č. 7: „Získal/a jsi díky programům primární prevence takové informace, abys byl/a schopen/na pomoci sobě, popř. kamarádovi v krizové situaci?“

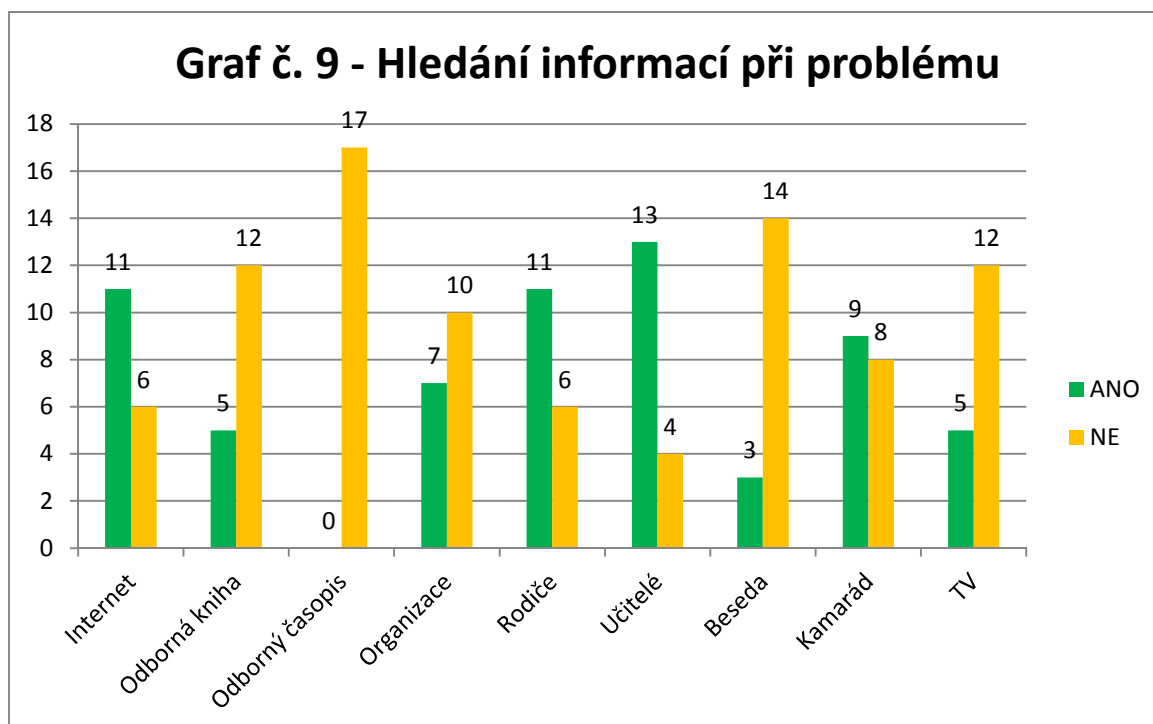
Stejný výsledek vyplývá i z otázky, zdali respondenti získali díky programům takové informace, aby byli schopni pomoci sobě popř. svému kamarádovi. 9 odpovědělo (53%) ano, 8 (47%) ne.

Otázka č. 8: „Chtěl/a by ses účastnit programů primární prevence v rámci školní docházky i v budoucnu?“

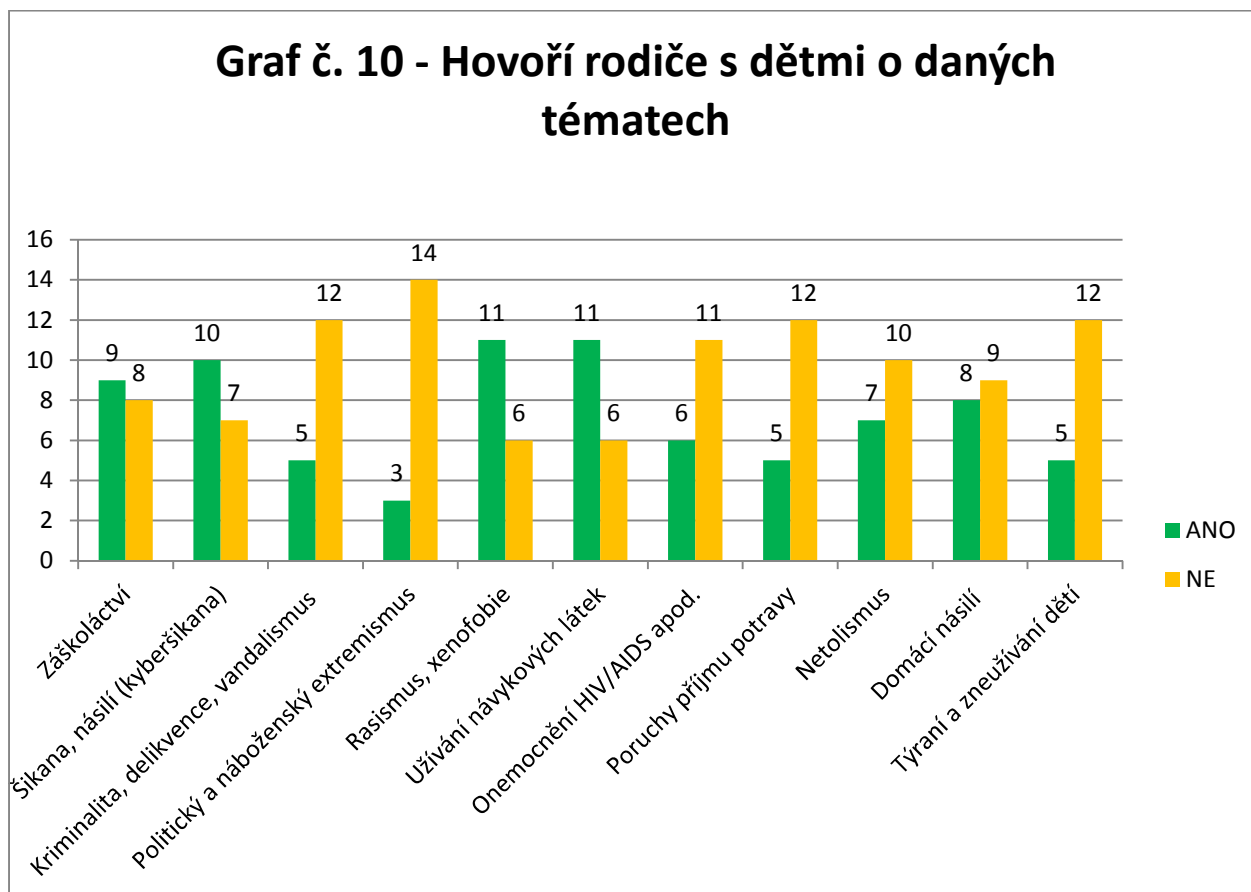
Na otázku, jestli by dotazovaní chtěli pokračovat s preventivními programy i do budoucna, odpovědělo 10 (59%) žáků kladně, 7 (41%) by nechtělo.

Otázka č. 9: „Kde bys hledal/a informace, pokud bys řešil závažný problém?“

V otázce č. 9 dotazovaní odpovídali, kde by hledali informace v případě, že by řešili závažný problém. 11 (65%) z nich by se obrátilo na **internet**, 6 (35%) ne. **Odbornou knihu** by zvolilo 5 (29%) a 12 (71%) nikoli. **Odborný časopis** by nezvolil ani jeden respondent, všichni -17 (100%) dali možnost ne. Do **organizace, která daný problém řeší**, by volalo 7 (41%) dětí, 10 (59%) by nevolalo. **Rodičů** by se zeptalo 11 (65%) dotazovaných a 6 (35%) nikoli. Nejvíce respondentů by se ptalo **učitelů** - 13 (76%) a 4 (24%) nikoli. **Na besedu** by zašli pouze 3 (18%) z dotazovaných, zbylých 14 (82%) by na besedu nešlo. **Kamaráda** by oslovilo 9 (53%) dětí a 8 (47%) ne. Na **dokumentární pořad** by se podívalo 5 (29%) dotazovaných a 12 (71%) nikoli.

Otázka č. 10: „Hovořili s tebou rodiče o následujících tématech? U každého tématu nám řekni, zda ano, či ne.“

V otázce č. 10 respondenti odpovídali, zda s nimi rodiče o daných tématech hovořili. Na výběr měli ano, či ne.

O **záškoláctví** rodiče informovali 9 (53%) žáků a 8 (47%) ne.

V případě **šikany a násilí** je to podobné 10 (59%) žáků ano a 7 (41%) ne.

Kriminalita, delikvence, vandalismus probírali rodiče pouze s 5 (29%) dětmi, s 12 (71%) nikoli.

Politický a náboženský extremismus není příliš diskutované téma v rodině, jen 3 (18%) žáci o něm získali od rodičů informace, 14 (82%) nikoli.

O **rasismu a xenofobii** bylo informováno 11 (65%) a 6 (35%) ne.

O **užívání návykových látek** rodiče informují 11 (65%) dětí, 6 (35%) ne.

Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí se doma mluví s 6 (35%) dotazovanými a s 11 (65%) nikoli.

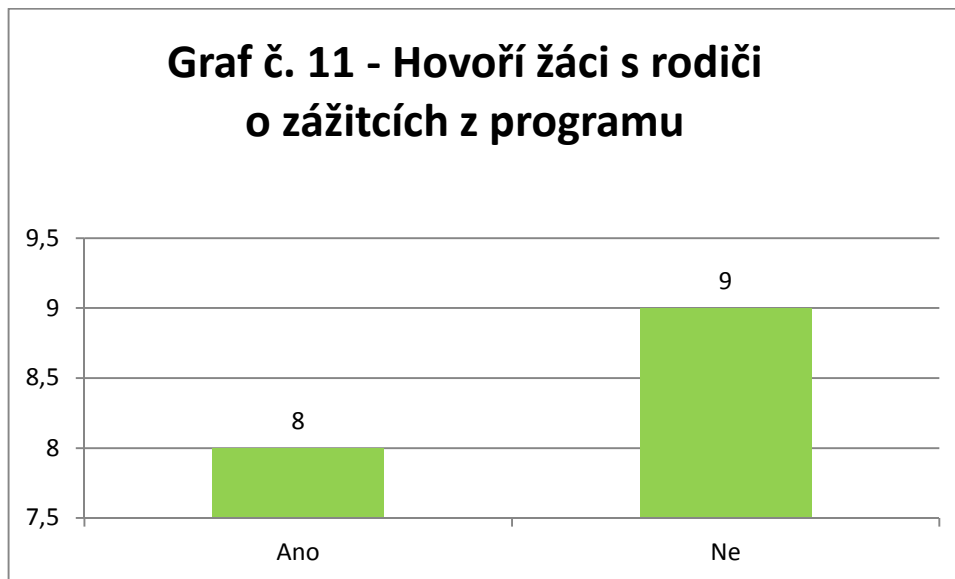
Poruchy příjmu potravy vysvětlují rodiče 5 (29%) dětem a 12 (71%) nikoli.

Před netolismem a patologickým hráčstvím rodiče varují 7 (41%) dotazovaných a 10 (59%) ne.

Domácí násilí a jeho rizika diskutují u 8 (47%) žáků, u 9 (53%) nikoli.

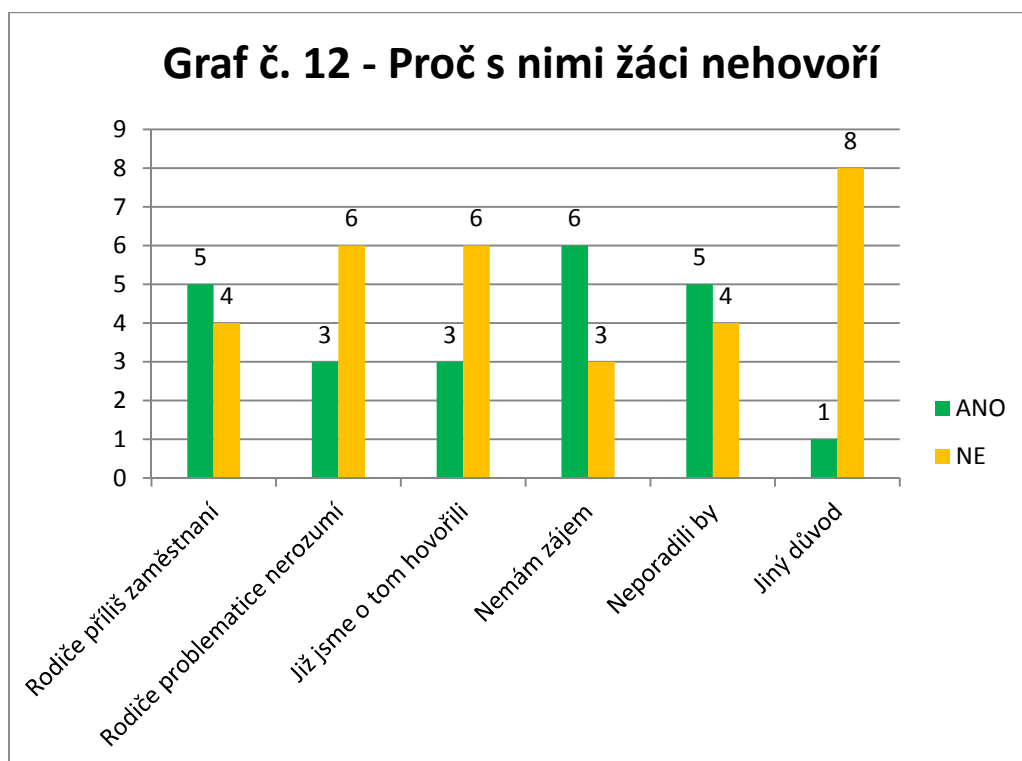
O nástrahách **týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání** rodiče informují pouze 5 (29%) žáků, 12 (71%) ne.

Otázka č. 11: „**Mluvíš doma s rodiči o tom, co jste se spolužáky na programu primární prevence zažili?**“

V následující otázce č. 11 nám měli respondenti poskytnout informace, zda doma s rodiči mluví o tom, co se spolužáky na programu primární prevence prožili. 8 (47%) uvedlo, že o tom s rodiči hovoří a 9 (53%) nehovoří.

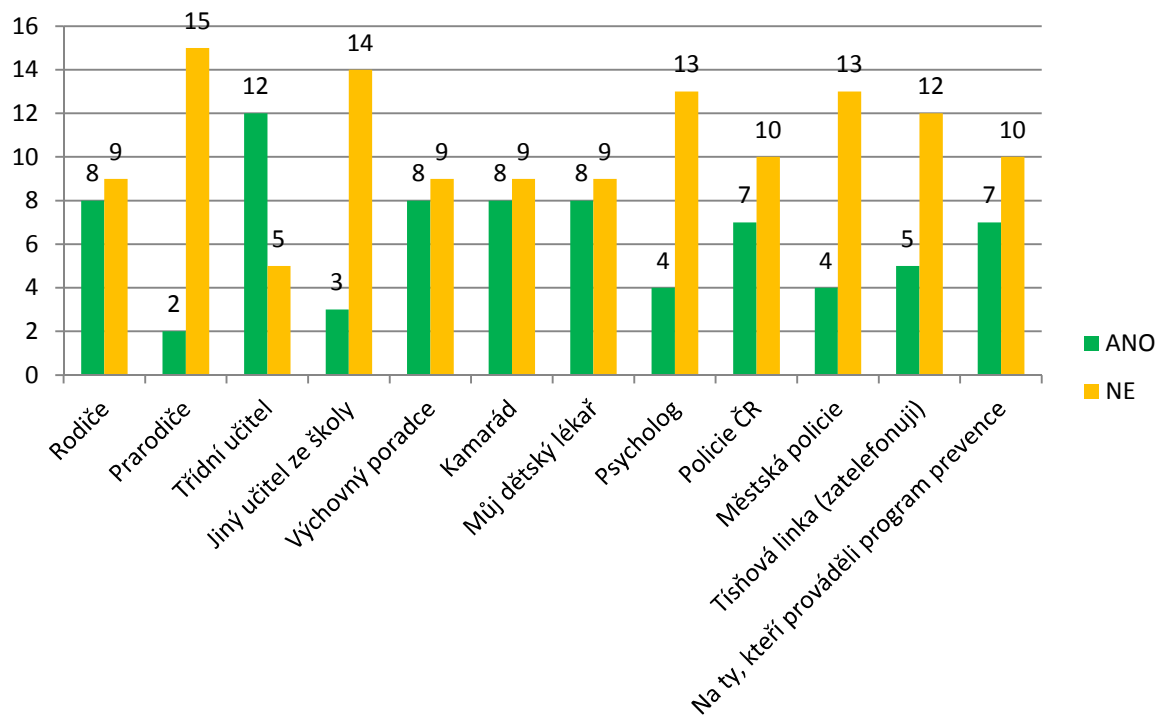
Otázka č. 12: „Můžeš nám říct, proč o tom s doma rodiči nehovoříte?“

Na následující otázku odpověděli jen ti dotazovaní, kteří v předešlé otázce odpovídali variantou „B“ - ne. S rodiči doma nehovoří z těchto důvodů: jsou příliš zaměstnaní 5 (56%) ano, 4 (44%) ne, rodiče problematice nerozumí 3 (33%) ano, 6 (67%) ne, již o tom s rodiči mluvili 3 (33%) ano, 6 (67%) nikoli. 6 (67%) respondentů nemá zájem to s rodiči řešit, 3 (33%) uvádí, že to není ten důvod. 5 (56%) žáků si myslí, že by rodiče stejně neporadili, ale nemyslí si to 4 (44%). Pouze 1 (11%) respondent uvedl jiný důvod – nemá zájem s nimi takové věci řešit.

Otázka č. 13: „Když se na tebe obrátí kamarád s problémem a nebudeš mu schopen pomoci, na koho ho odkážeš? U každé osoby rozhodni, zda ano, či ne.“

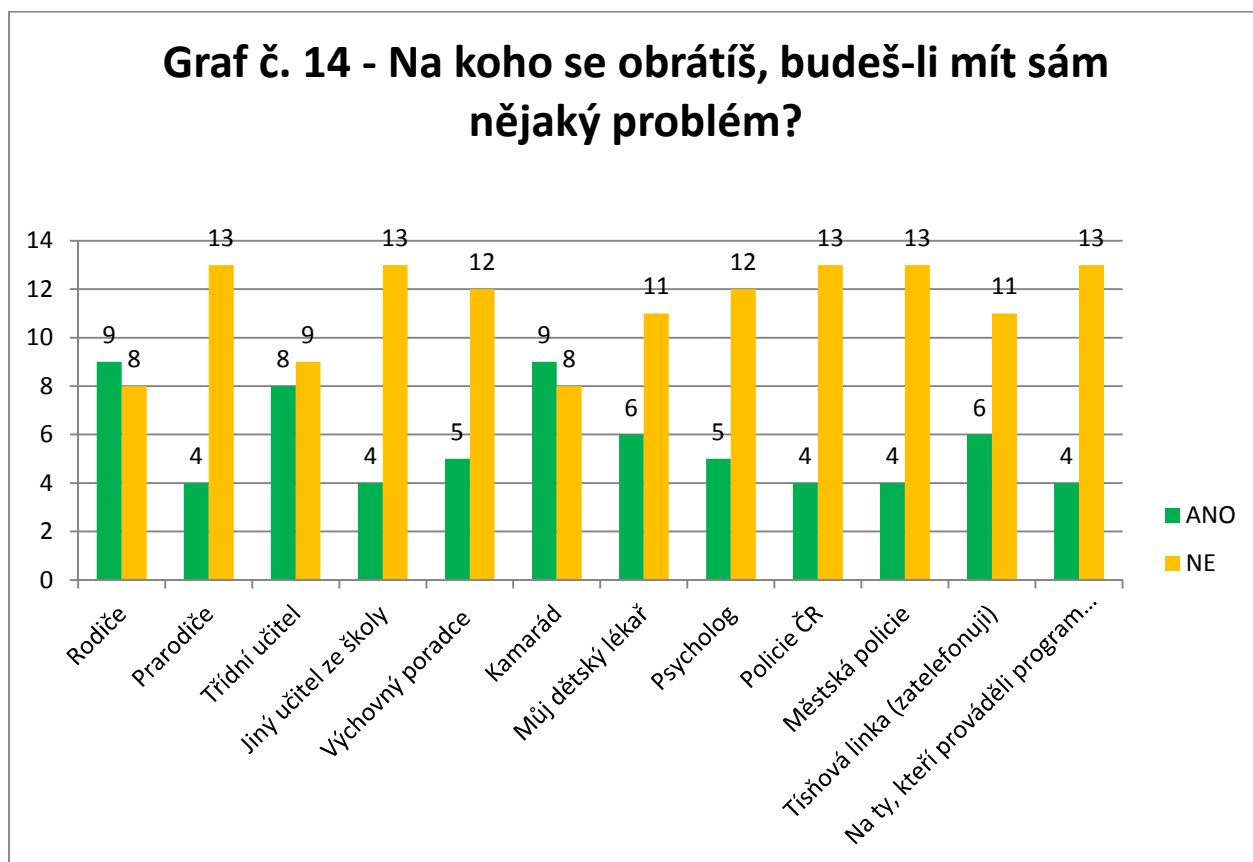
Graf č. 13 - Na koho odkážeš kamaráda, který má problém

Kdyby se kamarád s nějakým problémem obrátil na dotazovaného, ale ten mu nebyl schopen pomoci, odkázal by dotazovaný kamaráda na danou osobu či instituci? Odpovídal ano, či ne.

Na rodiče by svého kamaráda odkázalo 8 (47%) respondentů, 9 (53%) ne. Na prarodiče jen 2 (12%) a 15 (88%) ne. Nejvíce by kamaráda dotazovaní odkázali na třídního učitele, a to 12 (71%) a 5 (29%) nikoli. Jiného učitele ze školy by svému kamarádovi doporučili jen 3 (24%) respondenti, 14 (76%) ne. Za výchovným poradcem či metodikem prevence by svého kamarád poslalo 8 (47%) dětí a 9 (53%) nikoli. Kamarád získal ano od 8 (47%) respondentů a od 9 (53%) ne. Dětský lékař obdržel 8 (3%) ano a 9 (53%) ne, k psychologovi by ho v případě problému poslali pouze 4 (24%) žáci a 13 (76%) nikoli. Za Policií ČR by kamaráda poslalo 7 (41%) dotazovaných a 10 (59%) ne. Městská policie je na tom ještě hůře, pouze 4 (24%) ano a 13 (76%) ne. Na tísňovou linku by kamaráda odkázalo 5 (29%) respondentů, 10 (59%) nikoli. K těm, kteří provádějí program prevence, by doporučilo svého kamaráda 7 (41%) žáků a 10 (59%) nikoli.

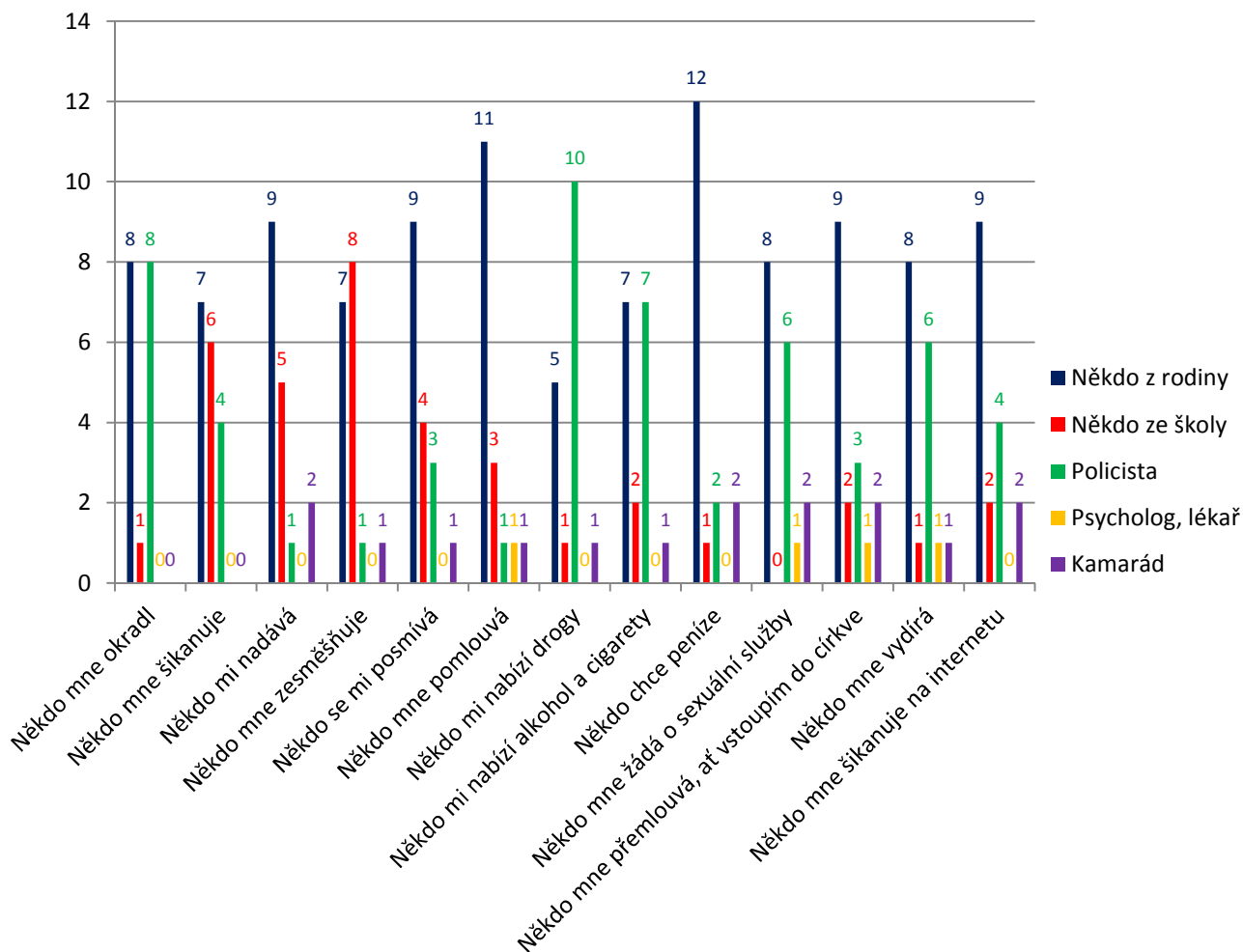
Otázka č. 14: „Pokud budeš mít ty sám nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se obrátíš?“

Další otázka byla velmi podobná jen s tím rozdílem, že se jednalo o žáky samotné. Na koho se obrátí oni sami, budou-li mít nějaký problém? Rodiče mají důvěru u 9 (53%) respondentů, u 8 (47%) ne. Prarodiče 4 (24%) ano, 13 (76%) svým prarodičům nedůvěřuje. K třídnímu učiteli by se šlo poradit 8 (47%) dotazovaných, 9 (53%) nikoli. Jiný učitel ze školy obdržel pouze 4 (12%) ano a 13 (76%) ne. Výchovný poradce, či metodik prevence jsou na tom podobně jako jiný učitel ze školy, poradit by se k němu šlo 5 (29%) dotazovaných, 12 (71%) nikoli. Kamarád je spolu s rodiči nejdůvěryhodnější osoba s 9 (53%) ano a 8 (47%) ne. Dětský lékař obdržel 5 (35%) ano a 11 (65%) ne. Psycholog má důvěru podobnou jako lékař - 5 (29%) dotazovaných by ho vyhledalo, 12 (71%) nikoli. Policie ČR obdržela ano od 4 (24%) žáků a 13 (76%) žáků by se na ni s problémem neobrátilo. Městská policie dopadla stejně jako policie státní, svěřili by se jí 4 (24%) respondenti, 13 (76%) nikoli. Na tísňovou linku by zavolalo 6 (35) dotazovaných, 11 (65%) by nevolalo. Na ty, kteří program prováděli, by se obrátili 4 (24%) dotazovaní a 13 (76%) nikoli.

Otázka č. 15: „Pokud bys měl/a některý z níže uvedených problémů, na koho se obrátíš se žádostí o pomoc? U každého problému prosím zakroužkuj jednu z možností.“

Graf č. 15 - V případě konkrétního problému

V otázce č. 15 měli respondenti uvést, na koho by se obrátili, pokud by měli některý z uvedených problémů. Pokud by je někdo okradl, obrátilo by se 8 (47%) respondentů na někoho z rodiny, 1 (6%) na někoho ze školy a 8 (47%) na policistu. V případě, že by je někdo šikanoval, 7 (41%) dotazovaných by se obrátilo na někoho z rodiny, 6 (35%) na někoho ze školy a 4 (24%) na kamaráda. V případě nadávek by se 9 (53%) obrátilo na někoho z rodiny, 5 (29%) na někoho ze školy, 1 (6%) na policistu a 2 (12%) na kamaráda. Kdyby dotazovaného někdo zesměšňoval, 7 (41%) žáků by to řešilo s někým z rodiny, 8 (47%) s někým ze školy a 1 (6%) s policistou a 1 (6%) by se obrátil na pomoc kamaráda. V případě posmívání by se 9 (52%) respondentů obrátilo na někoho z rodiny, 4 (24%) na někoho ze školy, 3 (18%) na policistu, 1 (6%) na kamaráda. Pomlouvání by řešilo 11 (64%) žáků s někým z rodiny, 3

(18%) s někým ze školy, 1 (6%) by hledal pomoc u psychologa a 1 (6%) u kamaráda. Pokud by dotazovanému někdo nabízel drogy, obrátil by se v 5 (29%) případech na někoho z rodiny, v 1 (6%) případě na někoho ze školy, v 7 (41%) případech na policistu a v 1 (6%) případě na kamaráda. Pokud by šlo o alkohol a cigarety, 7 (41%) dotazovaných by se obrátilo na někoho z rodiny, 2 (12%) by se obrátili na někoho ze školy, 7 (41%) by oslovilo policistu a kamaráda by oslovil 1 (6%) respondent. Kdyby někdo po dotazovaných chtěl peníze, obrátila by se většina¹² (70%) na někoho z rodiny, 1 (6%) by to řešil s někým ze školy, 2 (12%) žáci by se obrátili na policistu a 2 (12%) na kamaráda. Pokud by dotazované někdo žádal o sexuální služby, obrátili by se v 8 (47%) odpovědích na někoho z rodiny, ve 2 (12%) na někoho ze školy, ve 3 (18%) na policistu, 1 (6%) na psychologa a 2 (12%) na kamaráda. Při problému přemlouvání a následného vstupu do církve by se 9 (52%) respondentů radilo s někým z rodiny, 2 (12%) s někým ze školy, 3 (18%) s policistou, 1 (6%) s psychologem a 2 (12%) s kamarádem. Odpověď na otázku „Někdo mne vydírá“ by problém řešilo 8 (47%) žáků s někým z rodiny, 1 (6%) s někým ze školy, 6 (35%) s policistou, 1 (6%) s psychologem a 1 (6%) s kamarádem. V případě šikanování na internetu by se 9 (52%) dotazovaných obrátilo na někoho z rodiny, 2 (12%) na někoho ze školy, 4 (24%) na policistu a 1 (6%) na kamaráda.

3.2.3 Prezentace výsledků 2. etapy – interview.

3.2.3.1 Popis zkoumaného souboru

Rozhovor mi poskytly dvě ženy, pedagožky a zároveň školní metodičky prevence: Mgr. Jitka Svobodová, učitelka na Základní škole Fantova, a Mgr. Dagmar Kovaříková, učitelka na Základní škole Omlenická. Hloubkový rozhovor byl polostrukturovaný a umožňoval zachytit výpovědi v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu (Lofland, 1971, cit podle Patton, 2002).

Metodičkám bylo položeno celkem 13 otázek. Odpovědi byly zaznamenávány elektronicky, rovnou do počítače.

3.2.3.2 Vyhodnocení jednotlivých odpovědí interview

Na otázku „**Kdo tvoří preventivně výchovný tým?**“ metodička ze ZŠ Fantova odpověděla, že preventivně výchovný tým tvoří metodik prevence, výchovný poradce a také vedení školy (ředitel, zástupce ředitele). Toto složení je zároveň výchovnou komisí, která se schází v případě, řeší-li se nějaký problém. Na ZŠ Omlenické tvoří tým metodik prevence, výchovný poradce, jímž je ředitelka školy, a další třídní učitelé. Spolupráce jejich týmu funguje perfektně, a to především díky tomu, že je to malá škola. Předávání informací je okamžité a součinnost pedagogů neustálá, jelikož všichni pedagogové sdílí stejný kabinet.

Preventivně výchovný tým ze ZŠ Fantova spolupracuje na tvorbě preventivních programů.

"Programy týkající se primární prevence tvoří převážně školní metodik prevence.

S konečnou podobou programu seznámí vedení školy, a pokud vedení souhlasí, konzultuje vše s třídním učitelem. S Minimálním preventivním programem by se měl seznámit každý učitel. Školní metodik tedy musí za každým učitelem dojít a seznámit ho s ním."

Na další otázku „S jakými typy rizikového chování se na ZŠ metodici prevence nejvíce setkávají, mi metodička ze ZŠ Fantova odpověděla: **„Jde především o kouření tabákových cigaret, výjimečně marihuany, agresivní chování a ostrakismus.**“ Na ZŠ Omlenické se ještě objevuje záškoláctví, vandalismus a krádeže, zřídka se objeví šikana či alkohol. Na dotaz ohledně kouření v interiéru školy mi obě metodičky shodně odpověděly, že se tak již v minulosti stalo, ale velmi sporadicky. Pokud k takovému projevu dojde, žák je na obou ZŠ kázeňsky trestán ředitelskou důtkou, či dvojkou z chování.

„Jaké metody prevence používá jednotlivá škola a jakým způsobem řeší kouření?

„Na ZŠ Fantova funguje spolupráce s policií, která hlídkuje v kritických časech, tj. ráno před vyučováním a před odpolední volnou hodinou na inkriminovaných místech. Je-li rizikový jedinec přistižen, vyslouží si záznam u policie. Pokud vidí učitel žáka s cigaretou mimo školu, volá rodičům a informuje je. Pokud tak učiní více než třikrát, informuje příslušný úřad. Metodička ze ZŠ Omlenické dodala: **„Většinou se u těchto žáků nejedná jen o kouření, ale i o jiné projevy závadného chování. Mimo školu nemají učitelé žádnou možnost, jak dětem kouření zakázat. Můžeme to nahlásit na policii i na odbor sociálně právní ochrany dětí v Kaplici.**“ (Dále jen OSPOD, pozn. autora).

„S jakými projevy agresivity se metodici na ZŠ setkávají?“ Jsou to nadávky a fyzická napadení. Na ZŠ Fantova metodička poznamenala, že jde především o typ agresivity vybitý na neživém předmětu. Žák kopne do židle, hodí se sešitem či s žákovskou knihou. Objevuje se i agresivita vybitá na jiném spolužákovi, ale ne ve velké míře. Týká se to především chlapců, kteří si vytvářejí pozice, proto se perou a pošťuchují. **„Dokonce mi jeden psycholog vysvětloval, že je to celkem přirozené chování, které má muž v sobě zakódované již z pravěku.“** Občas se na škole objeví i výjimečné případy napadení, zmlácení, které mají za následek modřiny, zlomeniny či bolest hlavy.

„Jak se danému problému snaží předcházet?“ Právě primární prevencí a programy s ní spojenými. Absolvují je žáci 5. tříd. V 6. třídách se pak konají tzv. adaptační pobyty, kdy se pracuje s třídním kolektivem. Důležitá je práce třídního učitele, který hraje velmi významnou roli v utváření zdravých třídních vztahů v průběhu celého školního roku. Na speciální ZŠ poskytují primární prevenci převážně pedagogičtí pracovníci, popř. mají

objednané programy od policie. V rámci prevence se žáky probírají pravidla slušného chování. Rozebírají vzniklou situaci formou řízeného rozhovoru.

Na otázku „**Jak hodnotí spolupráci s rodiči?**“ mi metodičky prevence odpověděly, že funguje. Jelikož do ZŠ Omlenické chodí většinou žáci ze sociálně znevýhodněných rodin, které jsou závislé na sociálních dávkách, rodiče se na písemnou výzvu do školy dostaví. Pokud by se rodiče nedostavili, byli by zváni na OSPOD a hrozilo by jim odebrání sociálních dávek a popř. i dítěte samotného. Shodně obě školy tvrdí, že práce s místním OSPODem funguje velmi dobře a rodiče spolupracují lépe, pokud je na ně vyvíjen tlak z více stran. Metodička ze ZŠ Fantova dodává: „**Já mám velmi dobrou zkušenost s individuálními výchovnými programy - tzv. třístrannou smlouvou - škola, rodiče, žák.**“

Metodičky se opět shodují, že rizikové chování postihuje nejvíce děti na 2. stupni, zejména pak osmé a deváté třídy. „**Objevuje se však již na prvním stupni, ve třetí třídě,**“ doplňuje metodička ze ZŠ Fantova. „**Všeobecně mohu říci, že se rizikové chování vyskytuje hlavně u žáků s ADHD a ADD.**“

Další otázka se týkala tzv. „**peer**“ **preventivních programů**. Na ZŠ Omlenické se bohužel vrstevnické preventivní programy vůbec nevyskytují. Na ZŠ Fantova ano a setkávají se zde s velkou oblíbeností a efektivitou. „**Je to velká prevence šikany, menší děti se seznámí se staršími dětmi z druhého stupně a jsou pro ně velkými vzory. Vyskytuje se zde ovšem riziko při výběru vhodného peer aktivisty, který musí být opravdovým vzorem. Jinak tyto programy hodnotím velmi pozitivně**“, říká metodička prevence ze ZŠ Fantova.

Na otázku „**S kterými organizacemi spolupracujete?**“ paní Mgr. Kovaříková odpověděla, že škola spolupracuje s městskou policií, se Státní policií ČR, s OSPODem a se Spirálou o. s. Pro ZŠ Omlenickou je nyní nejdůležitější spolupráce s Odborem sociálních věcí a zdravotnictví v Kaplici, který se zabývá sociálně - právní ochranou dětí. „**Aktivity jsou nyní omezené z nedostatku financí.**“ ZŠ Fantova ještě navíc spolupracuje s organizací Elio o. s., s lektorem ACET (Aids Care Education Training). Dále pak s Pedagogicko - psychologickou poradnou v Českém Krumlově. „**Dále naši školu jednou za čtrnáct dní navštěvuje odborný poradenský pracovník SVP. Myslím si, že školy potřebují stálého školního psychologa na stálý úvazek pro individuální práci s dětmi, třídními kolektivy, rodiči i učiteli,**“ dodává Mgr. Svobodová ze ZŠ Fantova. „**Preventivní programy nejsou jen ve formě přednášek, ale konají se i akce, které zábavnou formou dětem představí např. práci policie, hasičů, záchranářů, a děje se tak přímo v jejich prostorách,**“ vysvětluje Mgr. Kovaříková ze ZŠ Omlenické. Na ZŠ Fantova jsou to především besedy, přednášky se speciálně školenými pracovníky. Se Spirálou a Eliem o. s. je to práce s třídním kolektivem ve škole, ale i zážitkové

pobyty mimo školu. Forma vrstevnického „peer programu“ je uskutečňována formou hry, prožitku, zážitku.

V předposlední otázce mi metodičky prevence odpovídaly na dotaz, zda **považují svou funkci preventisty za nezbytnou**. Obě se shodly, že je jejich funkce v dnešní době opravdu nezbytně nutná. Pro žáky je důležité vědět, kam nebo na koho se mohou v případě projevů rizikového chování obrátit. „**S prevencí by se mělo začít co nejdřív, nejlépe už v mateřské škole. Dítě by se mělo setkat s prevencí dva roky předtím, než se setká s rizikovým chováním,**“ doplňuje metodička p. Svobodová ze ZŠ Fantova.

Na závěr mne zajímalo, jestli **školní metodici vidí ve své práci pozitivní účinky a co by se stalo, kdyby primární preventivní programy neexistovaly?** Zde se názory a odpovědi trochu různí. Metodička ze ZŠ Omlenická vidí ve své práci pozitivní účinky a tvrdí, že by ve škole panovala naprostá anarchie bez přítomnosti primární prevence. „**Rodiče se svým dítětem příliš nevěnují, nevychovávat je, jen je neustále omlouvají. Většina společnosti si myslí, že vychovávat by měla škola, ale na to už je příliš pozdě.**“ Je pravdou, že prestiž učitele klesá. Rodiče si raději stěžují na učitele, než by řešili chování svého dítěte. „**Škola nemá peníze na speciálně školené lektory a co se týče pobyť, většina žáků, jelikož jsou ze sociálně znevýhodněných rodin, není schopna si takovou akci zaplatit. Děláme akce, které vymyslíme v součinnosti se státními složkami. Proto je moje funkce školního metodika velmi zásadní a nezbytná,**“ shrnuje Mgr. Dagmar Kovaříková ze ZŠ Omlenické.

Metodička ze ZŠ Fantova odpověděla, že se velmi těžko měří její pozitivní výsledky, protože děti školu opustí a dále už se s nimi nepotkává. „**Myslím si, že však alespoň oddálíme věk prvních pokusů s návykovými látkami, anebo můžeme doufat, že k nim nikdy nedojdou.**“ Podle ní je prevence opravdu účinná, začíná-li se s ní v co nejnižším věku. Dále přiznává: „**Bez preventivních programů už to snad ani nejde, i když velkou část prevence přejímá třídní učitel.**“ Speciálně školení lektori jsou tu ku pomoci, aby měl třídní učitel možnost vidět věci, které v běžné hodině nevidí. Externí lektori přinášejí mnoho nápadů, myšlenek a rad. „**Hodně nám s prevencí pomáhají. S konkrétními dětmi se uskutečňují programy na zakázku, je to dle přání a potřeb třídního učitele,**“ uzavírá Mgr. Jitka Svobodová.

3.3 Závěry výzkumné části

3.3.1 Vyhodnocení výzkumných předpokladů a diskuze

V této kapitole praktické části jsou zhodnoceny výzkumné předpoklady, kterých bylo dosaženo pomocí metody dotazníkového šetření. V diplomové práci jsem se snažila zjistit, jaké jsou zkušenosti s realizací primárních preventivních programů na základních školách. Dotazníkového šetření se zúčastnili žáci ze dvou základních škol v Kaplici. První škola byla Základní škola Fantova a druhá Základní škola Omlenická.

Předpoklad č. 1:

Lze předpokládat, že respondenti ze ZŠ Omlenické budou primárně preventivní programy hodnotit negativněji než respondenti ze ZŠ Fantova.

Pravdivost tohoto výzkumného předpokladu jsem zjišťovala na základě vyhodnocení otázky č. 3. „**Mají podle tebe takové programy smysl?**“ Pouze 11(65%) žáků ze ZŠ Omlenické uvedlo, že je pro ně preventivní program přínosem, zatímco na ZŠ Fantova mají tyto programy smysl pro 14 (88%) žáků. Pravdivost předpokladu lze dále potvrdit u otázky č. 8: „**Chtěl/a by ses účastnit programů primární prevence v rámci školní docházky i v budoucnu?**“ O programy by mělo zájem jen 10 (59%) žáků ze ZŠ Omlenické, ale na ZŠ Fantova by mělo zájem pokračovat v těchto programech 15 (94%) žáků. Z šetření tedy vyplývá, že výzkumný předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 2 :

Lze předpokládat, že většina respondentů by hledala informace při řešení závažného problému na internetu.

Potvrzení či vyvrácení tohoto předpokladu lze najít v odpovědích na otázku č. 9 :

„**Kde bys hledal/a informace, pokud bys řešil/a závažný problém?**“ Na ZŠ Omlenické by hledalo informace na internetu 11(65%) dotazovaných, 13(76%) žáků z této školy, by se raději obrátilo na učitele. Na ZŠ Fantova by učitele vyhledalo pouze 11 (69%) respondentů a 14 (88%) by hledalo informace na internetu. Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 3:

Lze předpokládat, že většina respondentů by při řešení závažného problému vyhledala pomoc třídního učitele.

Ke zjištění platnosti předpokladu budeme vycházet z otázky č. 14: „**Pokud budeš mít ty sám nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se obrátíš?**“ Tato otázka už se přímo zaměřuje na konkrétní situaci při řešení problému. Odpovědi na ni se příliš nelišily. Zatímco ze ZŠ Omlenické by se na třídního učitele obrátilo 8 (47%) žáků, tedy méně než polovina, na ZŠ Fantova by se na třídního učitele obrátilo jen 6 (37%). Na obou ZŠ vedou rodiče a kamarád s 9 (53%) hlasy na ZŠ Omlenické a na ZŠ Fantova s 14 (88%) hlasy. Tento předpoklad se tedy nesplnil.

Předpoklad č. 4:

Lze předpokládat, že nejvíce se ZŠ ve svých primárně preventivních programech zaměřují na problematiku záškoláctví, šikany a užívání návykových látek.

K určení předpokladu musíme vycházet z otázky č. 1: „**Z následujícího seznamu témat preventivních programů nám prosím označ ty, kterých ses v minulých letech či měsících zúčastnil/a.**“ Programu na téma záškoláctví se zúčastnilo 7 (44%) žáků ze ZŠ Fantova, 16 (94 %) dotazovaných ze ZŠ Omlenická. Dalším tématem programu byla šikana a násilí, kterého se zúčastnilo 13 (81%) žáků ZŠ Fantova, 15 (88%) žáků ZŠ Omlenické. Programu na téma užívání návykových látek se zúčastnilo 16 (100%) žáků ze ZŠ Fantova a 14 (82%) žáků ze ZŠ Omlenické. Díky těmto výsledkům se daný předpoklad potvrdil.

4 Diskuze

Ve své diplomové práci jsem se snažila zjistit, zda se prevencí a preventivními programy školy zabývají a jestli je realizace těchto programů efektivní. Pro toto šetření jsem použila metodu sběru dat - dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval 15 otázek. Většina z nich byly otázky uzavřené, jedna škálová a jedna polootevřená. Výzkumné soubory byly dva. První tvořili žáci ze ZŠ Fantova, druhý žáci ze ZŠ Omlenická. Počet respondentů z jednotlivých tříd byl téměř vyrovnaný. ZŠ Fantova 16 žáků, ZŠ Omlenická 17 žáků. Počet chlapců 23 převyšoval počet dívek, kterých bylo 10. Mne však zajímal soubor jednotlivých tříd a pohled jeho respondentů na realizaci preventivních aktivit.

První otázkou jsem chtěla zjistit, kterých preventivních programů se žáci v minulých letech či měsících účastnili. Z výzkumné odpovědi plyne, že nejvíce pozornosti z oblasti rizikového chování věnují na ZŠ Fantova tématu užívání návykových látek a daného programu se zúčastnilo všech 16 (100%) respondentů. Dalším hojně absolvovaným (13 žáků, 81%) byl program na téma: Onemocnění HIV/AIDS a další nemoci. Vůbec jsem nečekala, že preventivní programy na toto téma žáky na základní škole tak zajímají. Spíše jsem si myslela, že budou zastoupeny minimálně, či vůbec a velké procentuální zastoupení budou mít zejména programy zaměřené na „tradiční“ patologické jevy jako je právě šikana, záškoláctví a další. Preventivní program na téma: Poruchy příjmu potravy navštívil stejný počet respondentů - 13 (81%). Programu na téma Netolismus a patologické hráčství se zúčastnilo 12 (75%) žáků. Na ZŠ Omlenické se zaměřují též na stejná témata jako na ZŠ Fantova: přednášky Netolismus a patologické hráčství se zúčastnilo 16 (94%) dotazovaných, Šikanu a násilí absolvovalo 15 (88%) žáků. O poruchách příjmu potravy a jeho negativních účincích se dozvědělo 15 (88%) dotazovaných.

Žáci ze ZŠ Fantova i ze ZŠ Omlenické hodnotili absolvované programy velmi pozitivně. Žáci ze ZŠ Fantova - 15 (94%) by se v budoucnu rádi takovýchto preventivních programů nadále zúčastňovali a získávali cenné informace, takže by byli schopni pomoci sobě nebo kamarádovi. Trochu jinak je tomu na základní škole Omlenické, kde se nové informace dozvěděla pouze polovina - 9 (53%) dotazovaných. Nejvíce mě, ale záporně, překvapily odpovědi na otázku, jestli mají pro žáky tyto preventivní programy smysl. 5 (29%) respondentů nemělo názor a zaškrtnuli možnost „nevím, jak bych odpověděl/a“. Popravdě jsem počítala s převahou kladných odpovědí. Kde hledat příčinu? Mohla by být taková, že dotazovaní prezentaci daného problému vůbec nerozuměli a nepochopili jeho obsah, nebo byl pro ně způsob prezentace náročný, a tedy nesrozumitelný? Programy jsou (několika

preventivních aktivit pro žáky jsem se na ZŠ Fantova sama zúčastnila – pozn. autorky) obsahově velmi srozumitelné a poutavě přednášené. Asi bych viděla příčinu jinde. Žák řekne: „Já si tu přednáška poslechnu, alespoň se pobavím a „uleju“ z vyučování, a kouřit budu stejně pořád, chci být „in“. Dále 7 (41%) žáků z Omlenické odpovědělo, že by se už programů do budoucna účastnit nechťelo. Na jedné ZŠ jsou tedy preventivní programy přínosem pro velkou většinu dotazovaných a na druhé škole jen z poloviny. Myslím si, že je pro školního metodika prevence zpětná vazba na preventivní program jak od žáků, tak i učitelů, kteří společně preventivní aktivitu prožívají, velmi důležitá. Je pro něj „návodem“, jak a co zlepšovat.

Otázka č. 5 zjišťuje, zda žáci mluví o programech s třídním učitelem. V dotazníkovém šetření vyšlo, že 26 žáků z celkového počtu mluví o problematice s třídním učitelem a 7 žáků nemluví. Myslím si, že výsledky jsou uspokojivé. Pro děti je velkým přínosem, že získané poznatky probírají s třídním učitelem. Třídní učitel je ten, který by měl o své třídě vědět nejvíce a byl by schopen v případě problému žákovi poradit.

Otázky č. 13-15 jsou zaměřeny na to, kam by se žáci sami obrátili s problémy a za kým by poslali svého kamaráda, pokud by měl závažný problém. Děti ze ZŠ Omlenické by opět svého kamaráda poslali za třídním učitelem, je to evidentně nejdůvěryhodnější subjekt ze všech nabízených. Překvapením pro mě byl výsledek žáků ze ZŠ Fantova. Oni sami, ale i kamaráda by ve většině případů poslali za těmi, kteří program prováděli. Za nimi následují rodiče a kamarád, kteří se v dotazníkovém šetření umístili na stejných místech. Tento výsledek u žáků ze základní školy je pro mě uspokojivý. Vztah s rodiči tu nějakým způsobem ve většině případů funguje. Horší je to ale u žáků ze ZŠ Omlenické. Jak jsem již zmiňovala, jsou to převážně děti ze sociálně znevýhodněných rodin.

Otázka č. 9 zjišťuje, na koho by se žáci v případě hledání informací při řešení problému obrátili. Internet - 14 (88%) byla téměř jednoznačná odpověď u žáků ZŠ Fantova. Co mě ale překvapilo, byla odpověď žáků ze ZŠ Omlenické, kteří by hledali informace v první řadě u učitelů, poté až u rodičů či na internetu. Lze se tedy domnívat, že žáci ze ZŠ Omlenické mají ve svých učitelích jistotu a nepochybují o jejich znalostech v oblasti prevence rizikových jevů. O tom napovídají i výsledky odpovědí z otázky č. 11, jestli děti doma s rodiči diskutují o zážitcích z programu. Stručně řečeno, odpovědi dětí z obou škol nejsou příliš uspokojivé. Na ZŠ Omlenická o tom s rodiči hovoří 8 dotazovaných (47%) a 9 (53%) nehovoří. Je to skoro polovina žáků, kteří rodiče neinformují o tom, co nového se v programu dozvěděli, popř. jaké mají pocity a zážitky. V následující otázce č. 12 nám měli respondenti odpovědět, z jakého důvodu s rodiči o prožitcích z programu nemluví. 6 z 9 (67%) žáků nemá zájem tuto problematiku s rodiči řešit. V dalších odpovědích žáci uvedli, že jsou jejich rodiče

příliš zaměstnaní, nebo si myslí, že by jim rodiče neporadili, a proto by se na ně neobraceli. Dle mého názoru počáteční problém pramení ze vztahu rodič – dítě. Pokud rodič opakovaně projeví nezájem o svého potomka, a to už jakýmkoli způsobem, dítě posléze nebude mít potřebu a zájem svůj problém s rodiči řešit. V publikaci Karla Nešpora Alkohol, drogy a vaše děti se autor vyjadřuje k důvěře mezi rodičem a dítětem. Rodič by si měl na dítě udělat čas, vnímat ho a povzbuzovat, když si není dítě v něčem jisté. Na druhou stranu by neměl být rodič příliš zvědavý a neustále se vyptávat. Kniha nabízí několik opravdu velmi užitečných rad, jak získat důvěru dítěte. Tuto knihu bych doporučila všem rodičům. Karel Nešpor se v téže publikaci zmiňuje o tom, že prevence mezi 13 – 22 rokem je zásadně důležitá, protože právě v tomto vývojovém období je jedinec nejvíce ohrožen. Rodič jako autorita a správný příklad je přijímán svým potomkem opět za předpokladu, že vztahy mezi oběma subjekty dobře fungují. Zde vidím důvody, které mohou mít za následek některé projevy rizikového chování: nedostatečná komunikace, nedůvěra a nezájem v rodině o svého potomka. Podle mého názoru je realizace preventivních programů v dnešní době na školách nezbytná. To mi i potvrdily obě školní metodiky prevence. Ale je také známo, že velkým problémem je financování těchto programů. Většina z nich je podporována školou, a to samozřejmě jen do určité míry. Školní metodicka prevence ze ZŠ Omlenické uvedla, že financí příliš nemají, žákům tedy mohou poskytnout prevenci buďto sami interní pracovníci, či organizace placené státem. Velkou pomocí jim je i Městská policie v Kaplici, která se ve velké míře podílí na primární prevenci a neustále vymýšlí a pořádá pro žáky různé programy.

Požadavek škol je tedy jednoznačný. Uvolnit více financí na aktivity, které škola v rámci prevence potřebuje a které vidí jako velmi prospěšné. Školy si momentálně nemohou dovolit zdaleka tolik programů, kolik by chtěly. Další pomocí by bylo snížení úvazku školním metodikům prevence. Metodik by měl daleko více času na plánování a realizaci preventivních aktivit. Tento požadavek je už na ministerstvu dlouhodobě projednáván, a bohužel zatím nedošlo k žádnému posunu. A co bych viděla jako dobrý příklad v postupu prevence? Nejen podle mě, ale i podle názorů metodiků prevence jsou to například peer programy. Informace poskytované vrstevníky jsou daleko lépe vnímané a přijímané, neboť pro děti a dospívající jsou vrstevníci často autoritou s větším vlivem než rodiče a učitelé.

Zásady dobrého fungování prevence? Myslím si, že obě školy se při tvorbě minimálních preventivních programů řídily zásadami, o kterých píše Karel Nešpor ve svých publikacích. Programy začínají v co možná nejnižším věku, vhodné by bylo začínat s prevencí již v mateřské škole a snažit se oddálit setkání dítěte s návykovou látkou. Programy mají být soustavné a dlouhodobé, určené pro menší počet žáků, nejlépe školní třídu s využíváním řady

aktivních metod a způsobů, pozitivních modelů z řad vrstevníků apod. Aby působení primárních preventivních programů bylo cílené a účinné, k tomu je zapotřebí kvalifikovaných odborníků, kteří se neustále vzdělávají a vyznávají a propagují zdravý životní styl.

Nedávno si mi jedna paní učitelka postěžovala, že na škole kouří čím dál více dětí navzdory různým preventivním programům. Došla jsem k jistému závěru: pokud správně fungují vztahy mezi rodiči a dítětem, je to úspěšný začátek boje s rizikovými jevy. Nebála bych se tvrdit, že je to nutný krok, bez kterého se sebevětší snažení státu, škol a ostatních institucí zkrátka neobejde. Výchova musí začít v rodině a ne až ve škole, na to už bývá často příliš pozdě.

5 Závěr

V dnešní době se učitelé na základních školách potýkají čím dál častěji s nežádoucími sociálně patologickými jevy neboli rizikovým chováním mládeže. Téma své diplomové práce jsem si vybrala hlavně proto, že ho pokládám za velmi diskutované a aktuální a chtěla jsem více proniknout do problematiky tohoto fenoménu.

Moje diplomová práce je rozdělena na dvě části. V praktické části jsem se zaměřila na pojem rizikové chování a jeho typy jsem stručně charakterizovala. V další kapitole jsem se věnovala prevenci: které druhy prevence existují a jak je pojata prevence v kurikulárních dokumentech. Popsala jsem historii preventivních programů a jejich cíle. Na závěr jsem se v teoretické části zabývala školní primární prevencí.

V části praktické bylo mým cílem zjistit, jak jsou žáci spokojeni s preventivními programy, zdali byly a jsou pro ně přínosem, popř. zda by mladiství byli schopni pomoci sobě či kamarádovi v případě řešení konkrétního nežádoucího jevu. Dalším cílem bylo zodpovědět výzkumné otázky týkající se realizace a efektivity preventivních programů z pohledu metodiků prevence. S kterými organizacemi škola spolupracuje, jakou formou jsou prováděny preventivní aktivity a jestli školní metodici prevence považují svou roli za důležitou.

Předpoklad č. 1 byl následující: Lze předpokládat, že respondenti ze ZŠ speciální budou primárně preventivní programy hodnotit negativněji než respondenti z běžné ZŠ. Výzkumný předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 2 zněl: Lze předpokládat, že většina respondentů by hledala informace při řešení závažného problému na internetu. Tento předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 3: Lze předpokládat, že většina respondentů by při řešení závažného problému vyhledala pomoc třídního učitele. Daný předpoklad se nepotvrdil.

Poslední předpoklad č. 4: Lze předpokládat, že se ZŠ ve svých primárně preventivních programech zaměřují nejvíce na problematiku záškoláctví, šikany a užívání návykových látek. Předpoklad se potvrdil.

Cíl mé práce jsem splnila. Zkušenosti s primárními preventivními programy mají jak žáci, tak pedagogové. Školní metodici prevence zařizují přednášky externích pracovníků a sami se podílejí na realizaci primární prevence. Přesvědčila jsem se, že realizaci primárních preventivních programů hodnotí obě strany pozitivně.

Z výsledků mého výzkumu jsem se dozvěděla, že škola, pedagogové, včetně školních metodiků prevence, se snaží pro své žáky dělat maximum. V dnešní době jsou preventivní programy otázkou peněz. Domnívám se, že kdyby byly programy dotované ze státních peněz,

rozhodně by si je mohlo dovolit více škol. Tím by vzrostla informovanost o jevech rizikového chování. Důležitá je především včasná intervence, ale i kontinuita těchto programů. Z pohledu žáků jsou programy přínosné a rádi by se jich ve většině případů účastnili i do budoucna.

Výjimkou byl výsledek dotazníkového šetření respondentů ze Základní školy Omlenické. Ti uvedli, že se preventivních programů v budoucnu účastnit nechtějí. Výzkum jsem prováděla ve dvou třídách, a proto nemohu udělat závěrečné zhodnocení pro dotaz, zda jsou preventivní programy pro žáky přínosem.

V každém případě si myslím, že vzhledem k aktuální situaci v naší současné společnosti se s rizikovým chováním žáci potýkají často a je potřeba věnovat prevenci hodně času a úsilí. Není to jen o práci školy a jejích subjektů, ale svou funkci by měla převzít především rodina.

Výsledky dotazníkového šetření jsem poskytla oběma základním školám, na kterých byl výzkum prováděn. Výsledky jsou zpětnou vazbou pro pedagogy, kteří v budoucnu mohou přispívat ke zlepšení dosavadní situace.

6 Seznam použité literatury:

6.1 Knižní zdroje

1. ČENĚK, D., KUČERA R. *Národ, národnost, menšiny a rasismus*, Praha ISE, 1996, 95 s. ISBN 80-85241-94-3
2. HAMANOVÁ, J. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, 4. odborný seminář*, Praha: Free Teens Press, 2003, 264 s. ISBN 80-902898-3-5
3. KALINA, K. a kolektiv. *Drogy a drogové závislosti*, Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6
4. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1
5. KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*, Praha: Portál, 1997. 128 s. ISBN 80-7178-123-1
6. MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, 2009 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5
7. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J. a kol.: *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
8. NEŠPOR, K. *Alkohol, drogy a vaše děti*, Praha: Sportpropag, 1992. 144 s. ISBN (Brož.)
9. PRESL, J. *Drogy. Jak vlastně vypadají?* Informační materiál pro rodiče
10. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

11. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*, Praha: Grada Publishing, 2005. 135 s. ISBN 80-247-1138-9
12. VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4
13. WOLF, J. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha: Karolinum, 2000. 223 s. ISBN 80-246-0099-4

6.2 Internetové zdroje:

1. *Anorexie* [online], Dostupné z WWW:
<http://anorexie.ordinace.biz/rozdeleni.php> [cit. dne 8. 3. 2014]
2. *Bulimie* [online], Dostupné z WWW:
<http://bulimie.ordinace.biz/rozdeleni.php> [cit. dne 8. 3. 2014]
3. BUZKOVÁ, P. *Standardní činnosti školy* [online], Dostupné z WWW:
http://www.inkluzi.cz/_upload/72-2005.pdf [cit. 11. 3. 2014]
4. *Charakteristika třídního učitele* [online], Dostupné z WWW: http://www.sos-ub.cz/prevence/16_7_5.pdf [cit. dne 5. 2. 2014]
5. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* Dostupné z WWW: http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/mas/metodicke_doporuceni-final.pdf [cit. dne 5. 2. 2014]
6. *Minimální preventivní program* [online], Dostupné z WWW:
www.msmt.cz/file/16437/download/ [cit. dne 3. 2. 2014]
7. *Minimální preventivní program ZŠ Fantova* [online], Dostupné z WWW:
<http://www.fantovka.cz/stranka-minimalni-preventivni-program-95> [cit. dne 3. 2. 2014]
8. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007 (aktuální znění 2010)* [online], Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolocenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol> [cit. dne 5. 2. 2014].

9. *Nespecifická primární prevence* [online], Dostupné z WWW:
<http://www.prevence-info.cz/p-prevence/nespecificka-primarni-prevence> [cit. dne 15. 2. 2014]
10. NEZVAL, J. *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních. Praha:* [online], Dostupné z WWW:
[file:///C:/Users/W7/Downloads/PH_20006_07_51_MP_k_preveni_SPJ_k_pdpisu_mini%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/W7/Downloads/PH_20006_07_51_MP_k_preveni_SPJ_k_pdpisu_mini%20(1).pdf) [cit. 10. 3. 2014]
11. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – Upravený RVPZV s barevně vyznačenými změnami [online], Dostupné z WWW:
<http://www.msmt.cz/file/26995> [cit. dne 4. 2. 2014]
12. Výchovní poradce [online], Dostupné z WWW:
http://www.gjn.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=95&Itemid=153/ [cit. dne 5. 2. 2014]
13. *Role třídního učitele* [online], Dostupné z WWW: http://www.sos-ub.cz/prevence/16_7_5.pdf [cit. dne 5. 2. 2014]
14. *Legální drogy* [online], Dostupné z WWW:
http://konoptikum.cz/articles/2012/03/legalni_drogy_virtualni_drogy_k27_s11.php [cit. dne 8. 3. 2014]
15. *Rozdělení primární prevence* [online], Dostupné z WWW:
www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3073/Rozdeleni-primarni-prevence [cit. dne 8. 3. 2014]
16. *Zásady efektivní prevence* [online], Dostupné z WWW:
<http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3706/Co-v-primarni-prevenci-funguje-aneb-Zasady-efektivni-prevence> [cit. dne 18. 4. 2014]

7 Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník zadávaný na ZŠ v Kaplici

Příloha č. 2: Vyplněný anonymní dotazník, scanovaný

Příloha č. 3: Struktura řízeného rozhovoru

Příloha č. 4: Minimální preventivní program ZŠ Fantova

Příloha č. 5: Minimální preventivní program ZŠ Omlenická

Příloha č. 6: Seznam okruhů a přednášek besed pořádaných Městskou policií Kaplice

Příloha č. 1: Dotazník zadávaný na ZŠ v Kaplici

Vážení žáci,

ráda bych vás tímto požádala o vyplnění dotazníku v rámci mé diplomové práce, která se zaměřuje na zkušenosti s realizací primární prevence. Pomocí dotazníkových otázek bych ráda zjistila vaše názory na vámi absolvované preventivní programy v rámci školní docházky.

Dotazník je anonymní, odpovídejte proto pravdivě a bez jakéhokoli ostychu.

Děkuji vám za váš čas a přeji úspěšné budoucí studium.

Andrea Světlá, studentka PF JČU

Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta

Pohlaví: dívka - chlapec

1) Z následujícího seznamu témat preventivních programů nám prosím označ ty, kterých ses v minulých letech či měsících zúčastnil/a.

Záškoláctví	ANO	NE
Šikana, násilí (kyberšikana)	ANO	NE
Kriminalita, delikvence, vandalismus	ANO	NE
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	ANO	NE
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	ANO	NE
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	ANO	NE
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	ANO	NE
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	ANO	NE
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	ANO	NE
Domácí násilí	ANO	NE
Týraní a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	ANO	NE

2) Jak daný program hodnotíš? Ohodnoť stejně, jako se hodnotí známkami ve škole, kde 1 znamená „program byl pro mne přínosem“ a 5 naopak „program mi vůbec nic nepřinesl“. Pokud jsi programem na uvedené téma neprošel/a nech řádek volný!

Záškoláctví	1	2	3	4	5
Šikana, násilí (kyberšikana)	1	2	3	4	5
Kriminalita, delikvence, vandalismus	1	2	3	4	5
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	1	2	3	4	5
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	1	2	3	4	5
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	1	2	3	4	5
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	1	2	3	4	5
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	1	2	3	4	5
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	1	2	3	4	5
Domácí násilí	1	2	3	4	5
Týraní a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	1	2	3	4	5

3) Mají podle tebe takové programy smysl? Vycházej z vlastní zkušenosti těch programů, které jsi absolvoval/a.

A	Ano, jsou přínosné
B	Ne, přínosné nejsou
C	Nevím, jak bych odpověděl/a

***Na následující otázku odpovídají pouze ti, kteří v předešlé otázce odpověděli variantu „B“. Ostatní přejdou na otázku č. 6!**

4) Proč pro tebe nebyly programy přínosné?

Nerozuměl/a jsem tomu, co mi říkali	ANO	NE
Výklad přednášejícího mne nezaujal	ANO	NE
Nudil/a jsem se	ANO	NE
Informace, které tam byly řečeny, jsem věděl/a	ANO	NE
Forma, kterou to bylo podáváno, byla jak pro malé děti	ANO	NE
Jiný důvod	ANO	NE

Napiš:

5) Mluvíte po programu o jeho tématu se třídním učitelem?

A	Ano
B	Ne

6) Dozvěděl/a ses v rámci programů primární prevence nové informace, které jsi předtím neznal/a?

A	Ano
B	Ne

7) Získal/a jsi díky programům primární prevence takové informace, abys byl/a schopen/na pomoci sobě, popř. kamarádovi v krizové situaci?

A	Ano
B	Ne

8) Chtěl/a by ses účastnit programů primární prevence v rámci školní docházky i v budoucnu?

A	Ano, chtěl/a
B	Ne, nechtěl/a

9) Kde bys hledal/a informace, pokud bys řešil závažný problém?

Na internetu	ANO	NE
Odborná kniha (zajdu do knihovny)	ANO	NE
Odborný časopis	ANO	NE
Zavolám do organizace, která daný program řeší	ANO	NE
Zeptám se rodičů	ANO	NE
Zeptám se učitelů	ANO	NE
Zajdu si na besedu	ANO	NE
Oslovím kamaráda, o kterém vím, že tyto informace má	ANO	NE
Podívám se na dokumentární pořad v TV	ANO	NE

***Nyní bychom se rádi zeptali na tvé osobní zkušenosti a schopnosti související s negativními jevy, které jsou v tomto dotazníku řešeny.**

10) Hovořili s tebou rodiče o následujících tématech? U každého tématu nám řekni, zda ano či ne.

Záškoláctví	ANO	NE
Šikana, násilí (kyberšikana)	ANO	NE
Kriminalita, delikvence, vandalismus	ANO	NE
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	ANO	NE
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	ANO	NE
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	ANO	NE
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	ANO	NE
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	ANO	NE
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	ANO	NE
Domácí násilí	ANO	NE
Týraní a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	ANO	NE

11) Mluvíš doma s rodiči o tom, co jste se spolužáky zažili na programu primární prevence?

A	Ano
B	Ne

***Na následující otázku odpovídají pouze ti, kteří v předešlé otázce odpověděli variantou „B“. Ostatní přejdou na otázku č. 14!**

12) Můžeš nám říct, proč o tom doma s rodiči nehovoříte (zaškrtni 1 možnost)

Rodiče jsou příliš zaměstnaní	ANO	NE
Rodiče problematice nerozumí	ANO	NE
Již jsme s rodiči o tom hovořili	ANO	NE
Nemám zájem s nimi takové věci řešit	ANO	NE
Stejně by mi neporadili	ANO	NE
Jiný důvod	ANO	NE
Napiš:		

13) Když se na tebe obrátí kamarád s problémem a nebudeš mu schopen pomoci, na koho ho odkážeš? U každé osoby rozhodni, zda ano či ne

Rodiče	ANO	NE	Můj dětský lékař	ANO	NE
Prarodiče	ANO	NE	Psycholog	ANO	NE
Třídní učitel	ANO	NE	Policie ČR	ANO	NE
Jiný učitel ze školy	ANO	NE	Městská policie	ANO	NE
Výchovný poradce na škole či metodik prevence	ANO	NE	Tísňová linka (zatelefonuji)	ANO	NE

Kamarád	ANO	NE	Na ty, kteří prováděli program prevence	ANO	NE
---------	-----	----	---	-----	----

14) Pokud budeš mít ty sám nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se obrátíš?

Rodiče	ANO	NE	Můj dětský lékař	ANO	NE
Prarodiče	ANO	NE	Psycholog	ANO	NE
Třídní učitel	ANO	NE	Policie ČR	ANO	NE
Jiný učitel ze školy	ANO	NE	Městská policie	ANO	NE
Výchovný poradce na škole či metodik prevence	ANO	NE	Tísňová linka (zatelefonuji)	ANO	NE
Kamarád	ANO	NE	Na ty, kteří prováděli program prevence	ANO	NE

15) Pokud bys měl/a některý z níže uvedených problémů, na koho se obrátíš s žádostí o pomoc? U každého problému prosím zakroužkujte jednu z možností.

Problém, který bych chtěl/a řešit	Někdo z rodiny	Někdo ze školy	Policista	Psycholog Lékař	Kamarád
Někdo mne okradl	a	b	c	d	e
Někdo mne šikanuje	a	b	c	d	e
Někdo mi nadává	a	b	c	d	e
Někdo mne zesměšňuje	a	b	c	d	e
Někdo se mi posmívá	a	b	c	d	e
Někdo mne pomlouvá	a	b	c	d	e
Někdo mi nabízí drogy	a	b	c	d	e
Někdo mi nabízí alkohol a cigarety	a	b	c	d	e
Někdo chce peníze	a	b	c	d	e
Někdo mne žádá o sexuální služby	a	b	c	d	e
Někdo mne přemlouvá, ať vstoupím do církve	a	b	c	d	e
Někdo mne vydírá	a	b	c	d	e
Někdo mne šikanuje na internetu	a	b	c	d	e

Příloha č. 2: Vyplněný anonymní dotazník, scanovaný

Vážení žáci,

ráda bych vás tímto požádala o vyplnění dotazníku v rámci mé diplomové práce, která se zaměřuje na zkušenosti s realizací primární prevence. Pomocí dotazníkových otázek bych ráda zjistila vaše názory na vámi absolvované preventivní programy v rámci školní docházky.

Dotazník je anonymní, odpovídejte proto pravdivě a bez jakéhokoli ostychu.

Děkuji vám za váš čas a přeji úspěšné budoucí studium.

Andrea Světlá, studentka PF JČU

Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta

Pohlaví: dívka - chlapec

1) Z následujícího seznamu témat preventivních programů nám prosím označ ty, kterých ses v minulých letech či měsících zúčastnil/a.

Záškoláctví	ANO	NE
Šikana, násilí (kyberšikana)	ANO	NE
Kriminalita, delikvence, vandalismus	ANO	NE
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	ANO	NE
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	ANO	NE
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	ANO	NE
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	ANO	NE
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	ANO	NE
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	ANO	NE
Domácí násilí	ANO	NE
Týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	ANO	NE

2) Jak daný program hodnotíš? Ohodnoť stejně, jako se hodnotí známkami ve škole, kde 1 znamená „program byl pro mne přínosem“ a 5 naopak „program mi vůbec nic nepřinesl“. Pokud jsi programem na uvedené téma neprošel/a nech řádek volný!

Záškoláctví	1	2	3	4	5
Šikana, násilí (kyberšikana)	1	2	3	4	5
Kriminalita, delikvence, vandalismus	1	2	3	4	5
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	1	2	3	4	5
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	1	2	3	4	5
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	1	2	3	4	5
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	1	2	3	4	5
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	1	2	3	4	5
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	1	2	3	4	5
Domácí násilí	1	2	3	4	5
Týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	1	2	3	4	5

3) Mají podle tebe takové programy smysl? Vycházej z vlastní zkušenosti těch programů, které jsi absolvoval/a.

☒ A	Ano, jsou přínosné
☐ B	Ne, přínosné nejsou
☐ C	Nevím, jak bych odpověděl/a

*Na následující otázku odpovídají pouze ti, kteří v předešlé otázce odpověděli variantu „B“. Ostatní přejdou na otázku č. 6!

4) Proč pro tebe nebyly programy přínosné?

Nerozuměl/a jsem tomu, co mi říkali	ANO	NE
Výklad přednášejícího mne nezaujal	ANO	NE
Nudil/a jsem se	ANO	NE
Informace, které tam byly řečeny, jsem věděl/a	ANO	NE
Forma, kterou to bylo podáváno, byla jak pro malé děti	ANO	NE
Jiný důvod	ANO	NE

Napiš:

5) Mluvíte po programu o jeho tématu se třídním učitelem?

☐ A	Ano
☒ B	Ne

6) Dozvěděl/a ses v rámci programů primární prevence nové informace, které jsi předtím neznal/a?

☒ A	Ano
☐ B	Ne

7) Získal/a jsi díky programům primární prevence takové informace, abys byl/a schopen/na pomoci sobě, popř. kamarádovi v krizové situaci?

☒ A	Ano
☐ B	Ne

8) Chtěl/a by ses účastnit programů primární prevence v rámci školní docházky i v budoucnu?

☒ A	Ano, chtěl/a
☐ B	Ne, nechtěl/a

9) Kde bys hledal/a informace, pokud bys řešil závažný problém?

Na internetu	☒ ANO	☐ NE
Odborná kniha (zajdu do knihovny)	☐ ANO	☒ NE
Odborný časopis	☐ ANO	☒ NE
Zavolám do organizace, která daný program řeší	☐ ANO	☒ NE
Zeptám se rodičů	☒ ANO	☐ NE
Zeptám se učitelů	☐ ANO	☒ NE
Zajdu si na besedu	☐ ANO	☒ NE
Oslovím kamaráda, o kterém vím, že tyto informace má	☒ ANO	☐ NE
Podívám se na dokumentární pořad v TV	☒ ANO	☐ NE

***Nyní bychom se rádi zeptali na tvé osobní zkušenosti a schopnosti související s negativními jevy, které jsou v tomto dotazníku řešeny.**

10) Hovořili s tebou rodiče o následujících tématech? U každého tématu nám řekni, zda ano či ne.

Záškoláctví	☐ ANO	☒ NE
Šikana, násilí (kyberšikana)	☐ ANO	☒ NE
Kriminalita, delikvence, vandalismus	☐ ANO	☒ NE
Politický a náboženský extremismus (negativní vliv politických názorů a církví směřujících k potlačení lidskosti a toleranci)	☐ ANO	☒ NE
Rasismus, xenofobie (nesnášenlivost k jiným národům, národnostem, obava a strach z nich)	☐ ANO	☒ NE
Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	☐ ANO	☒ NE
Onemocnění HIV/AIDS a dalších nemocí šířících se krevní cestou	☐ ANO	☒ NE
Poruchy příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)	☐ ANO	☒ NE
Netolismus (závislost na virtuálních drogách- TV, video, PC hry, internet ...) a patologické hráčství (gambling)	☐ ANO	☒ NE
Domácí násilí	☐ ANO	☒ NE
Týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání	☐ ANO	☒ NE

11) Mluvíš doma s rodiči o tom, co jste se spolužáky zažili na programu primární prevence?

☐ A	Ano
☒ B	Ne

***Na následující otázku odpovídají pouze ti, kteří v předešlé otázce odpověděli variantou „B“. Ostatní přejdou na otázku č. 14!**

12) Můžeš nám říct, proč o tom doma s rodiči nehovoříte ?

Rodiče jsou příliš zaměstnaní	ANO	NE
Rodiče problematice nerozumí	ANO	NE
Již jsme s rodiči o tom hovořili	ANO	NE
Nemám zájem s nimi takové věci řešit	ANO	NE
Stejně by mi neporadili	ANO	NE
Jiný důvod	ANO	NE
Napiš:		

13) Když se na tebe obrátí kamarád s problémem a nebudeš mu schopen pomoci, na koho ho odkážeš? U každé osoby rozhodni, zda ano či ne

Rodiče	ANO	NE	Můj dětský lékař	ANO	NE
Prarodiče	ANO	NE	Psycholog	ANO	NE
Třídní učitel	ANO	NE	Policie ČR	ANO	NE
Jiný učitel ze školy	ANO	NE	Městská policie	ANO	NE
Výchovný poradce na škole či metodik prevence	ANO	NE	Tísňová linka (zatelefonuji)	ANO	NE
Kamarád	ANO	NE	Na ty, kteří prováděli program prevence	ANO	NE

14) Pokud budeš mít ty sám nějaký problém, se kterým si nevíš rady, na koho se obrátíš?

Rodiče	ANO	NE	Můj dětský lékař	ANO	NE
Prarodiče	ANO	NE	Psycholog	ANO	NE
Třídní učitel	ANO	NE	Policie ČR	ANO	NE
Jiný učitel ze školy	ANO	NE	Městská policie	ANO	NE
Výchovný poradce na škole či metodik prevence	ANO	NE	Tísňová linka (zatelefonuji)	ANO	NE
Kamarád	ANO	NE	Na ty, kteří prováděli program prevence	ANO	NE

15) Pokud bys měl/a některý z níže uvedených problémů, na koho se obrátíš s žádostí o pomoc? U každého problému prosím zakroužkuj jednu z možností.

Problém, který bych chtěl/a řešit	Někdo z rodiny	Někdo ze školy	Policista	Psycholog Lékař	Kamarád
Někdo mne okradl	a	b	c	d	e
Někdo mne šikanuje	a	b	c	d	e
Někdo mi nadává	a	b	c	d	e
Někdo mne zesměšňuje	a	b	c	d	e
Někdo se mi posmívá	a	b	c	d	e
Někdo mne pomlouvá	a	b	c	d	e
Někdo mi nabízí drogy	a	b	c	d	e
Někdo mi nabízí alkohol a cigarety	a	b	c	d	e
Někdo chce peníze	a	b	c	d	e
Někdo mne žádá o sexuální služby	a	b	c	d	e
Někdo mne přemlouvá, ať vstoupím do církve	a	b	c	d	e
Někdo mne vydírá	a	b	c	d	e
Někdo mne šikanuje na internetu	a	b	c	d	e

Příloha č. 3: Struktura řízeného rozhovoru

Rozhovor se školními metodiky prevence

Seznam otázek:

- 1) Kdo tvoří preventivně výchovný tým na ZŠ Omlenická?
- 2) Jak váš tým spolupracuje?
- 3) S jakými typy rizikového chování se na vaší ZŠ setkáváte?
- 4) Kouří žáci na půdě školy?
- 5) Jakým způsobem řešíte kouření, když víte, že žák kouří/il? Jaké metody prevence používáte?
- 6) S jakými projevy agresivity se setkáváte?
- 7) Jak to řešíte?
- 8) Jak hodnotíte spolupráci s rodiči žáků s rizikovým chováním?
- 9) Které ročníky to rizikové chování nejvíce postihuje?
- 10) Jak hodnotíte spolupráci peer aktivistů v třídních kolektivech?
- 11) S kterými organizacemi, popř. jedinci škola v rámci minimálního preventivního programu spolupracuje?
- 12) Jakou formou se to děje?
- 13) Považujete svou funkci preventisty za mimořádně nezbytnou?
- 14) Vidíte ve své činnosti pozitivní výsledky? Co by se stalo, kdyby preventivní programy neexistovaly?

Příloha č. 4: Minimální preventivní program ZŠ Fantova

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

ŠKOLNÍ ROK 2013/ 2014

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	ZŠ Kaplice, Ul. Gen. Fanty 446, Kaplice 382 41
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Libor Lukš
Telefon na ředitele	380312511
E-mail na ředitele	fantovka@centrum.cz

Jméno a příjmení školního metodika prevence	Ing. Jitka Svobodová
Telefon	723985677
E-mail	800.jitka@seznam.cz

Jméno a příjmení výchovného poradce	Mgr. Jitka Papoušková
Telefon	776765593
E-mail	papouskova.jitule@seznam.cz

	Počet tříd	Počet žáků/studentů
ZŠ - I stupeň	13	305
ZŠ - II.stupeň	11	240
8leté Gymnázium – (Prima až Kvarta)		
6leté Gymnázium – (Prima až Sekunda)		
SŠ – ostatní		
Celkem	24	545

Použité zkratky:

MPP – Minimální preventivní program

SPJ – Sociálně patologické jevy

NNO – Nestátní neziskové organizace

ŠMP – Školní metodik prevence

A. ZMAPOVÁNÍ SITUACE VE ŠKOLE, PRO STANOVENÍ CÍLŮ MPP

VSTUPNÍ INFORMACE A JEJICH ZDROJE

1. Sociální a jiné okolí školy

(Zmapovat a stručně popsat místní specifika týkající se SPJ, specifika žáků navštěvujících školu, jaké jsou silné a slabé stránky ve spolupráci s okolím školy - místními odborníky z NNO, lékaři, Polici ČR, kurátory pro mládež... v oblasti prevence a řešení SPJ.)

Jsme plně organizovanou školou, kterou navštěvuje v tomto školním roce 509 žáků, na 1. stupni to je 282 žáků a na 2. stupni 227 žáků. Nacházíme se na malém městě v blízkosti druhé základní školy. Mnoho našich žáků dojíždí z okolních obcí, na druhý stupeň do šestých tříd přicházejí žáci z malotřídních škol (Dolní Dvořiště, Horní Dvořiště, Rožmitál na Šumavě aj.). Mnozí žáci pocházejí ze sociálně slabších rodin. Do naší školy se také během školního roku hlásí celkem hodně žáků, někteří se během školního roku odstěhují (velká migrace žáků). Naši školu navštěvuje poměrně mnoho cizích státních příslušníků (Vietnam, Ukrajina, Bělorusko...).

Největšími problémy dětí navštěvujících naši školu jsou:

- kouření mimo areál školy
- zvyšující se agresivita některých jedinců
- slabá motivace ke studiu
- problémy s kázní a respektováním pravidel
- problémy se začleněním nově přicházejících žáků
- problémy se začleněním cizinců do kolektivů tříd (jazyková bariéra)

Největším problémem dětí navštěvujících naši školu je kouření mimo areál školy (cigaret, ale objevují se zkušenosti i s marihuanou). Během školního roku mnohokrát řešíme kouření našich žáků mimo školu, před vyučováním nebo po vyučování. V těchto případech informujeme rodiče dítěte a spolupracujeme i s kurátory pro děti a mládež v Kaplici. Dále žádáme zvýšený dohled Městské policie Kaplice v rizikových časech a lokalitách. V třídních kolektivech řešíme častěji i zvyšující se agresivitu některých jedinců. Jedná se spíše o slovní napadání a pokusy o vyčleňování některých dětí z třídního kolektivu (ostrakismus). Zde je pro nás nejdůležitější okamžité řešení situace výchovně preventivním týmem s následnými programy šitými na míru danému třídnímu kolektivu.

Při řešení rizikového chování naše škola velmi dobře spolupracuje s PPP v Českém Krumlově, s občanským sdružením Spirála Český Krumlov, s Městskou policií Kaplice, s Charitou Kaplice, s kurátory pro děti a mládež, s komisí pro sociálně právní ochranu dítěte, s odborem sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ Kaplice.

Provádíme integraci žáků (v tomto školním roce půjde o jednoho žáka z 2. třídy, o jednu žákyni 3. třídy a jednoho žáka z 5. třídy) a máme zpracovány plány práce pro žáky se zdravotním znevýhodněním (na základě doporučení PPP se k těmto žákům přistupuje individuálně). V případě diagnostikovaných poruch pozornosti s hyperaktivitou máme dobré zkušenosti s dohodami s rodiči a žákem (rodina – žák – škola). Tyto dohody přizpůsobujeme aktuální situaci a problémům dítěte a konzultujeme je i s odborným poradenským pracovníkem střediska výchovné péče (speciální pedagog), který dohody (pokroky i úspěchy) s dítětem pravidelně vyhodnocuje (v případě potřeby každý týden).

Naše škola je v rámci ŠVP zaměřena na podporu zdraví, EVVO, podporu praktických činností, podporu sportu a podporu výuky cizích jazyků.

2. Informace od pedagogů

(Jak hodnotí pedagogové situaci v oblasti SPJ na škole? Na jaké jevy by se měla škola zaměřit? S čím mají pedagogové největší problémy? Co by třídní učitelé potřebovali k tomu, aby se jim lépe řešily SPJ v třídních kolektivech?... Jakým způsobem byly informace získány – např. diskuse v rámci pracovních porad, dotazník...)

V rámci pracovních porad a osobních pohovorů s pedagogy bylo zjištěno, že pedagogové hodnotí situaci v oblasti rizikového chování na naší škole jako dobrou. Škola by se podle nich měla opět zaměřit na problematiku kouření žáků, podporu zdravých vztahů v kolektivu a dodržování třídních pravidel. Je podstatné, že v poslední době zaznamenávám zvýšený zájem pedagogů o posilování a podporu pozitivního klimatu v jednotlivých třídách.

Učitelé by potřebovali více času na práci se třídou (tato potřeba se týká převážně třídních učitelů na 2. stupni). Proto budeme i letos pokračovat v pravidelných třídnických hodinách, které jsme nazvali „Chvilka se třídou“. I v tomto školním roce jsme na 2. stupni zařadili tyto hodiny v rámci osobnostně - sociální výchovy do osnov předmětu Občanská výchova. Práci se třídou by měla být věnována minimálně jedna hodina v měsíci. Vyučující na 1. stupni si tyto „chvilky“ zařazují do rozvrhu tříd již zcela samozřejmě a pravidelně. K práci se třídou jsou využívány i některé dny během školního roku (třídnické dny na počátku a konci školního roku, Den dětí, Vánoce ve třídě).

Vzhledem k tomu, že práce třídních učitelů se třídou je stěžejní pro prevenci rizikového chování, budeme pokračovat v projektu se spolupracujícími organizacemi, se Spirálou o.s. a lektory Charity Kaplice.

3. Informace od rodičů

(Jak hodnotí situaci v oblasti SPJ na škole? Co dělá podle nich největší starosti jejich dětem – žákům školy? Na jaké jevy by se měla škola podle nich zaměřit? Jakým způsobem byly informace od rodičů získány – např. diskuse v rámci třídních schůzek, dotazník...)

V rámci osobních pohovorů s rodiči během třídních schůzek a během adaptačních a stmelovacích pobytů s třídami bylo zjištěno, že většina rodičů hodnotí situaci v oblasti výskytu rizikového chování na naší škole jako dobrou.

Podle rodičů by se škola měla více zaměřit na problematiku kouření žáků a chování žáků (opět vztahy mezi žáky, vztahy dětí a dospělých).

4. Informace od žáků

(Jaká je situace v oblasti výskytu SPJ na škole z pohledu žáků? Jak hodnotí sociální klima školy a své třídy? Co by potřebovali k větší spokojenosti ve škole? Jakými způsoby byly tyto informace získány - např. schránka důvěry, diskuse v rámci vyučovacích hodin, dotazník, ...)

V rámci rozhovorů se žáky, bylo zjištěno, že největším problémem žáků naší školy je kouření (cigarety i marihuana), a alkohol (to vše mimo školu). Mnoho žáků neví o žádném problému z oblasti rizikového chování, který by se u nás vyskytoval. Většina žáků se ve své třídě i ve škole cítí dobře. Pokud dojde k jakémukoli problému v oblasti rizikového chování žáků, vše řeší preventivně výchovný tým okamžitě.

Naši žáci by k větší spokojenosti ve škole potřebovali lepší komunikaci mezi žáky navzájem, mezi učiteli a žáky, dále pak více společně stráveného času se svou třídou (opět důležitost již zavedených „Chvílek se třídou“).

5. Hodnocení MPP minulého školního roku

(S jakými SPJ ve škole byl největší problém, jaké jsou předpovědi do budoucnosti, co se osvědčilo a co se neosvědčilo – vyhodnocení provedených preventivních aktivit, zvážit v čem dál pokračovat a co naopak ukázalo jako neefektivní,...)

V minulém školním roce jsme řešili tato riziková chování:

- kouření v prostorách školy nebo manipulace s cigaretami během vyučování (5 žáků)
- manipulace s elektronickými cigaretami (5 žáků)
- záškoláctví, neomluvené hodiny (12 případů, 78 hodin)
- agresivní formy chování (3 případy)
- krádež (1 žák)
- požívání alkoholu během volné hodiny (2 žáci)

Mnoho našich žáků začíná v raném věku s kouřením, proto jsme se i v minulém školním roce na tuto problematiku zaměřovali ve výuce i mimo ni. Během školního roku mnohokrát řešíme kouření našich žáků mimo školu, před vyučováním nebo po vyučování. Tyto případy nejsou zahrnuty ve výčtu případů (viz výše). V těchto případech vždy informujeme rodiče dítěte, pokud se kouření žáka mimo školu opakuje, informujeme i kurátory. Dále žádáme zvýšený dohled Městské policie Kaplice v rizikových časech a lokalitách.

Velmi se nám opět osvědčila práce a osobní příklad peer aktivistů v třídních kolektivech 2. až 6. tříd. V loňském školním roce pracovalo ve třídách 8 peer aktivistů ze 7. B. Peer aktivisté v tomto školním roce zahajovali svou činnost, účastnili se pobytů šestých tříd se Spirálou o.s. a sami absolvovali programy s Eliem o.s.

Nadále jsme tedy spolupracovali se Spirálou o.s., Eliem o.s. a PPP v Českém Krumlově. Program komplexní všeobecné primární prevence rizikového chování pod vedením lektorů Spirály probíhal v šestých třídách. Tento program zahrnoval během školního roku třídní pobyt v Jaroměři, následné čtyři setkání lektorů Spirály se třídou v prostorách školy a závěrečné sobotní setkání během pobytu žáků ve škole (část programu s aktivní účastí peer aktivistů).

Pokračovali jsme i ve spolupráci s lektory Elia o.s. Tato organizace pokračovala v tříletém projektu práce s třídními kolektivy a celoročně pracovala v 7. A a 7. B (čtyři setkání v prostorách školy a závěrečný třídní pobyt ve Velkých Skalínách). Lektori Elia o.s. začali pracovat s žáky pátých tříd, projekt zahrnoval třídní pobyt v Jaroměři a následnou práci lektorů v prostorách školy.

Žáci 7. C pokračovali v projektu spolupráce s PPP (p. J. Průcha), se zaměřením na vztahy v kolektivu.

Pokračovali jsme také ve spolupráci s p. J. Nadrchalem, jehož cyklus přednášek pro 3. třídy a dále pak pro 8. a 9. třídy je pro žáky obrovským přínosem.

Interaktivní semináře p. Nadrchala pro 3. třídy byly součástí projektu pro 3. třídy „Prevence krok za krokem“, kdy se děti během školního roku setkávaly s odborníky z různých oblastí prevence rizikového chování. Projekt „Prevence krok za krokem“ zahrnuje i spolupráci s MP Kaplice a Policií ČR (teoretická část ve škole a praktická část přímo v prostorách Policie ČR za účasti složek IZS)

Naši žáci měli i nadále možnost řešit problémy prostřednictvím svých volených zástupců do školního parlamentu. Školnímu parlamentu se povedlo několik úspěšných celoškolských akcí (sbírka pro psí útulek v Českém Krumlově, sbírka pro ZOO Praha, Barevný týden...).

Snažili jsme se do života školy opět vtáhnout více rodičů. V minulém školním roce proběhlo mnoho třídních i celoškolských akcí, kterých se rodiče dětí zúčastnili (Čtyři roční období v zahradě, Fantováci na Kleti ...)

B. CÍLE VYPLÝVAJÍCÍ ZE ZMAPOVÁNÍ SITUACE

*(Co chceme v daném školním roce v rámci prevence dělat, jaký problém chceme vyřešit...)
Seřadit si cíle podle priorit školy, které by měly být dány jejich závažností, na základě zmapování situace ve škole. Opatření vedoucí k naplnění těchto cílů zpracujte do bloku C.
Minimální preventivní program.)*

Cíle MPP

Náš MMP je výsledkem neustálého hledání správné cesty, upravování a zdaleka se nedá považovat za ukončený nebo definitivní. Každý další školní rok přináší nové podněty a nápady. Na základě získaných zkušeností hledáme pokud možno efektivní cesty vedoucí k dosažení stanovených cílů. Žádný universální recept na tento složitý společenský problém neexistuje, ale všechny cesty, které formují psychicky zdravou osobnost dítěte, je třeba zkusit. Cílem MPP je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti. Především bychom chtěli vést děti ke správným postojům vůči problémům a zátěži.

Cíle našeho MPP vychází z požadavků žáků, rodičů a pedagogů (viz část A). Zaměříme se tedy opět na prevenci šikany a agresivity, kouření, spolupráci rodiny a školy, zlepšení komunikace mezi žáky a učiteli a dodržování stanovených třídních i osobních pravidel. Naším hlavním cílem je podpora a pozitivního klimatu v jednotlivých třídách. Máme potvrzeno, že přátelská a otevřená atmosféra ve třídě má příznivý vliv nejen na školní výsledky, ale i na ochotu dětí spolupracovat, pomáhat si, vytvářet přátelství a dobré vztahy s učiteli. Prosociálně orientované klima třídy je dle našeho názoru nejlepší prevencí vzniku rizikového chování.

Principy našeho MPP:

1. Vytváření atmosféry vzájemnosti, důvěry, respektu a bezpečí ve škole
2. Spolupráce celé školy, všech žáků, učitelů, důvěra ve vztahu žák-žák, učitel-žák
Otevřená komunikace mezi školou a rodiči, otevřenost a důvěra ve vztahu škola-rodina, učitel-rodič, učitel-žák
Spolupráce učitelů v pedagogickém týmu
Propojení školy s dalšími institucemi (odbornými pracovišti a organizacemi působících v oblasti primární prevence)
3. Demokratické řízení, efektivní pravidla vzájemného soužití
Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jedinců.
Zapojení žáků do spoluvytváření pravidel vzájemného soužití ve škole.
Vedení žáků k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem.
4. Osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a prevence
Rozvoj dovedností, které vedou k odmítání sebedestruktivního chování, projevů agresivity a porušování zákona
Prohlubování komunikačních dovedností mezi žáky, učiteli a rodiči, posilování sebevědomí, sebeúcty, vzájemné úcty, řešení konfliktů, překonávání překážek, boj proti nuditě, smysluplné trávení volného času
5. Přístup k informacím a práce s informacemi, umění používat různé informační zdroje, kriticky je zhodnotit, porovnat informace, vytváření vlastního názoru a životního postoje
6. Preventivní výchovně vzdělávací působení by se mělo stát neoddělitelnou součástí výuky a života školy, prevenci zabudovat do ŠVP
7. Další vzdělávání pedagogického týmu v oblasti rizikového chování

Naším cílem je, aby náš „ideální“ MMP :

(protože prevence potřebuje promyšlený systém, provázanost a flexibilitu)

1. Nabízel aktivity pro děti od nejnižšího věku (od 1. třídy), pro tyto děti chceme volit programy méně specifické prevence zaměřené na všeobecnou podporu zdraví.
2. Byl určen pro menší počet žáků (jednu třídu) a byl interaktivní (ne jen vzdělávací)
3. Využíval prvku peer

4. Měl za cílovou skupinu podstatnou část našich žáků (pro každý ročník něco, programy pravidelně se opakující, aby všechny ročníky prošly vším)
5. Zahrnoval získávání schopnosti odmítat, zvládat stres, komunikovat, vytvářet přátelské vztahy.
6. Bral v úvahu místní specifika
7. Zahrnoval hlavně legální drogy (alkohol, cigarety)
8. Byl soustavný a dlouhodobý
9. Byl prezentovaný věrohodně a kvalifikovaně (výběr spolupracujících organizací, výběr peer aktivistů)
10. Byl komplexní a využíval více strategií (i spolupráce s rodiči)
11. Byl pružný a dokázal reagovat na aktuální potřeby jednotlivců i třídních kolektivů
12. Byl důsledný a vytrvalý

C. MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

(Vycházejte z cílů stanovených v předchozím Bodě B. Konkretizujte v následujících bodech účelné postupy, opatření a aktivity, kterými chcete cílů výše stanovených dosáhnout.)

I. PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU A VEDENÍ ŠKOLY

1. V oblasti přímé práce pedagogů

(Vychází z bloku A. Zmapování situace pro stanovení cílů MPP. Definovat opatření vedoucí k dalšímu zdokonalení práce pedagogů, odstranění možných příčin ze strany systému školy, školního řádu, způsobu práce se žáky – způsob řešení výskytu SPJ ve škole..., vzájemná spolupráce pedagogů...)

Vše uvedeno v bloku A, B a C

2. Plán vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence SPJ

(V případě že dosud neznáte nabídku konkrétních vzdělávacích akcí, uveďte předpokládané zaměření, rozsah zamýšleného vzdělávání, počet pedagogů a přibližný datum realizace.)

ŠMP a VP naší školy mají absolvované povinné vzdělání.

Naše škola se rozhodla využít Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost v oblasti podpory dalšího vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení. Jedním z cílů vzdělávání je posílit osobnost a psychiku učitelů. Prostřednictvím kurzů se naučí pedagogové řešit konflikty vznikající ve školním prostředí, odstraní komunikační bariéry mezi pedagogy a žáky, budou umět předcházet syndromu vyhoření a stresovým situacím, osvojí si techniky asertivního chování, řízení emocí, efektivní organizace práce a zásady výuky teoretických předmětů. Kurzy probíhají od jara 2012 a budou pokračovat do jara 2014, jak na půdě školy, tak na seminářích výjezdních.

Témata výjezdních seminářů: Kreativita, Brainstorming, Projektové vyučování, Týmová spolupráce, Asertivita, Úspěšná komunikace, Komunikace v krizových situacích, Prevence stresu, Syndrom vyhoření

3. Plán vzdělávání ŠMP v oblasti prevence SPJ

(V případě že dosud neznáte nabídku konkrétních vzdělávacích akcí, uveďte předpokládané zaměření, rozsah zamýšleného vzdělávání a přibližný datum realizace.)

ŠMP J. Svobodová se účastní seminářů a aktivit pro preventivně výchovný tým. ŠMP se účastní pravidelných setkání s okresním metodikem prevence dále se účastní schůzek

„multitýmu“ (zástupci města Kaplice, kurátoři ro děti a mládež, zástupci Policie ČR a MP Kaplice, ŠMP z ostatních škol, vedení škol) – schůzky každé čtvrtletí

4. Způsob spolupráce s ostatními pedagogy

(Definujte způsob spolupráce s kolegy, způsob vzájemného předávání informací,... vychází z vyhl. č. 72/2005 Sb. Na některých školách se osvědčilo založit s kolegy „preventivní tým“, v rámci kterého se zapojení pedagogové podílejí na tvorbě a realizaci aktivit v prevenci SPJ. Pokud jej na škole nemáte, zvažte jeho založení. Uveďte kdo je jeho členem, jak často budou probíhat porady, kdo co bude dělat,...)

Všichni pedagogové byli seznámeni s MPP školy a s postupy školy v případě výskytu návykových látek (cigaret, alkoholu, marihuany a jiných drog) a v případě výskytu šikany. Všichni pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci školy byli seznámeni s postupem školy v případě šikany. Byli upozorněni na situace, kterých si mají všimnout, a na koho se mají obrátit v případě podezření na šikanu.

Veškeré preventivní aktivity pro třídní kolektivy jsou předem prokonzultovány s třídními učiteli, kteří se do programů svých tříd aktivně zapojují.

ŠMP bude opět spolupracovat, s výchovným poradcem, s odborným poradenským pracovníkem střediska výchovné péče, vedením školy a s ostatními členy pedagogického sboru V případě vzniklého problému je vždy neprodleně informován třídní učitel, ŠMP, výchovný poradce a vedení školy, kteří vzniklou situaci budou společně řešit (preventivně výchovný tým – výchovná komise).

O probíhajících i proběhlých aktivitách budou všichni členové pedagogického sboru opět průběžně informováni osobně nebo prostřednictvím informačního panelu ŠMP.

Pro potřeby všech pedagogických pracovníků slouží knihovna, která je zřízena pro snadnější přístupnost ve sborovně školy. Podle nabídky bude doplňována o nové tituly.

Nadále budeme odebírat časopis Prevence.

Do tabulky nelze jednoznačně vyplnit počet pedagogů, kteří se podílejí a nepodílejí aktivně na prevenci. V naší škole se snažíme pracovat týmově, a pokud je potřeba, většina je ochotna se zapojit a pomoci v konkrétním případě.

Počty pedagogických pracovníků	Celkem:	Podílející se aktivně na prevenci	Nepodílející se aktivně na prevenci
Vedení školy:	2	Nelze vyplnit	Nelze vyplnit
Z toho učitelé	34 (včetně asistentů)		
Vychovatelé	5		
Mistři odborné výchovy	0		
Jiné (vepište)	0		

II. SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI

1. Způsoby seznámení rodičů s činností ŠMP, možnostmi spolupráce a MPP

(Představení ŠMP rodičům na třídních schůzkách a jejich seznámení s tím kdy (konzultační hodiny), kde (v kterém kabinetu) a co (vypsat min. viz vyhl. č. 72/2005 Sb.) s ním mohou konzultovat; kontakt na ŠMP do žákovské knížky, nástěnka s informacemi o práci ŠMP a kontaktem, informování rodičů o možnosti zapojit se do prevence ve výuce i mimo ni – lékaři, policisté, právníci...)

Rodiče budou seznámeni s postojem školy k rizikovému chování žáků na prvních třídních schůzkách v říjnu 2013 (seznámení rodičů s novým vnitřním řádem školy prostřednictvím

žakovských knížek, webových stránek školy a během třídních schůzek). Rodiče budou dále seznámeni s pravděpodobnými výchovnými opatřeními a postupy školy v případě porušení vnitřního řádu školy.

MPP školy bude po schválení umístěn na web školy. Zde se také rodiče mohou informovat o probíhajících preventivních aktivitách pro jednotlivé třídy. Na webových stránkách školy v kapitole Prevence rizikového chování jsou zdokumentovány veškeré proběhlé preventivní aktivity (články, fotky, zpětné vazby dětí).

Rodiče budou třídními učiteli a prostřednictvím žakovských knížek informováni o konzultačních hodinách ŠMP, VP a odborného poradenského pracovníka střediska výchovné péče a o tom, kde je najdou (kabinet výchovného poradenství). Dále se rodiče dozví, jaké problémy s nimi mohou konzultovat. Kontakty, jména a konzultační hodiny ŠMP a VP jsou uvedena i v žakovských knížkách žáků.

Třídní učitelé budou dále pravidelně informovat rodiče o možnostech rodičů zapojit se do aktivit prevence rizikového chování.

◦ **2. Aktivity pro rodiče**

(Přednášky a besedy na téma prevence SPJ – vychází z bloku A. Zmapování situace pro stanovení cílů MPP)

Znovu oslovíme rodiče a podle zájmu vybereme téma pro besedu.

◦ **3. Aktivity podporující spolupráci školy s rodiči**

(Výlety, brigády, dny otevřených dveří, táborák, sportovní aktivity, kulturní akce,...)

Stále hledáme nové cesty, jak navázat užší kontakt s rodiči, jak vzbudit jejich hlubší zájem o problémy svých dětí a o získávání poznatků v oblasti komunikace a výchovného působení. Stále hledáme možnosti, jak „přitáhnout“ rodiče do školy a „zapojit“ je do života školy. Je jasné, že největší zájem projevují rodiče při nástupu dítěte do první třídy. V této době a při pobytu dítěte na 1. stupni je jejich ochota účastnit se života školy největší. Po přechodu dítěte na 2. stupeň se rodiče většinou omezují na návštěvu školy během informačních rodičovských schůzek. Ale i na druhém stupni máme kolektivy, kdy aktivita rodičů přetrvává.

V době, než dítě nastoupí do školy a během jeho pobytu na 1. stupni, se rodiče dají přesvědčit k hlubší spolupráci se školou. Proto navazujeme spolupráci s rodiči dětí ještě před jejich nástupem do školy, v období po zápisech do prvních tříd. Vycházíme z předpokladu, že pokud se vytvoří „rodičovská parta“, ve které se rodiče a děti vzájemně znají, tráví spolu čas, mají radost ze společných aktivit, mohla by být tato radost motivací pro spolupráci se školou i když děti trochu povyroستou.

I v minulém školním roce jsme získali rodiče pro spolupráci v mnoha aktivitách tříd a školy. To považujeme za velký úspěch.

Aktivity podporující spolupráci školy a rodiny nelze v MPP podrobně uvést, jde většinou o akce tříd, které probíhají v průběhu celého školního roku a jejich plánování je v kompetenci třídních učitelů. Ve škole probíhají celoškolní projekty, do kterých se také rodiče zapojují.

V minulém školním roce probíhal celoškolní projekt „Čtyři roční období v zahradě“, jehož cílem je zvelebení školní zahrady. Rodiče se velmi do tohoto projektu aktivně zapojili a velmi nám pomohli jak finančně (celková - díky rodičům - získaná částka na revitalizaci školní zahrady byla 90 049,- Kč), ale i prací (během roku proběhly dvě rodičovské brigády) nebo dodaným materiálem. Velmi nás překvapila velká účast rodičů žáků prvního i druhého stupně na zahradních slavnostech. V tomto projektu chceme pokračovat i letos, kdy opět proběhnou čtyři zahradní slavnosti.

Samozřejmě proběhnou i letos již tradiční akce pro rodiče např. Fantováci na Kleti, Den otevřených dveří.

Rodiče mohou získat potřebné informace v oblasti prevence rizikového chování na třídních

schůzkách, na internetových stránkách školy, na informační nástěnce ŠMP a na stanovených konzultačních hodinách ŠMP a VP.

Náš MPP je program otevřený a během školního roku se aktuálně doplňuje o další aktivity a nápady.

III. PROGRAM PREVENTIVNÍCH AKTIVIT PRO ŽÁKY ŠKOLY

(Při volbě náplně a typu programu z hlediska věku je možno vycházet z dokumentu MŠMT – „Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení“ - který mimo jiné popisuje potřebné znalostní kompetence žáků a způsob realizace k nim vedoucích aktivit v jednotlivých ročnících a z bloku A. Zmapování situace pro stanovení cílů MPP.)

1. Způsob seznámení žáků s činností ŠMP, možnostmi pomoci a MPP

(Osobní představení se ŠMP v jednotlivých třídách a seznámení žáků s tím kdy (konzultační hodiny), kde (v kterém kabinetu), jak (osobní schůzka, schránka důvěry + jaký je způsob odpovídání na vhozené dotazy, školní časopis...) a v jakých záležitostech (vypsát min. viz vyhl. č. 72/2005 Sb., např. šikana, násilí – ve škole, doma, sexuální a jiné zneužívání, ohrožení, závislosti,...) ho mohou kontaktovat.)

S novými žáky druhého stupně se ŠMP a VP seznámí na stmelovacích pobytech žáků 6. tříd s lektory Spirály o.s. které proběhnou v průběhu září. Program pobytu připraví ŠMP spolu s třídními učitelkami, lektory Spirály a peer aktivisty. Tyto pobyty proběhnou ve školním prostředí (pátek – sobota), kdy páteční program si připraví peer aktivisté a ŠMP, sobotní pak lektori Spirály. Cílem pobytů pro 6. A a 6.B je seznámení se s novými třídními učitelkami, pro třídu 6.C, kde vzniká nový třídní kolektiv z dojíždějících žáků je cílem seznámení se mezi sebou.

ŠMP a VP opět stanoví dobu konzultačních hodin pro žáky a pro rodiče. Rodiče i žáci jsou seznámeni s možnostmi využití poradenské činnosti odborného poradenského pracovníka střediska výchovné péče.

Ve škole opět pracují peer aktivisté (žáci 8. B), kteří budou se svými programy navštěvovat žáky od 2. do 6. tříd.

Žáci se mohou na ŠMP, VP a na peer aktivisty obracet v případě problémů ve škole i mimo školu.

Žáci kromě konzultačních hodin budou moci využívat „Vosí schránku“, která umožňuje rychlé řešení problémů a mapování situace ve škole. Vhozené dotazy a připomínky řeší ŠMP ve spolupráci s výchovným poradcem a vedením školy popř. konzultací s odborníky.

O aktivitách školy v oblasti rizikového chování žáky informuje nástěnka ŠMP a VP.

S MPP se žáci mohou seznámit na webových stránkách školy.

V tomto školním roce opět pracuje školní parlament (volby proběhnou na počátku října 2013), kde žáci dostanou možnost řešit problémy prostřednictvím volených zástupců.

ŠMP a VP se účastní podle svých možností programů, které probíhají v jednotlivých třídách (práce peer aktivistů, projekty Spirály ve třídách i na výjezdech, lektori Charity Kaplice, projekt „Prevence krok za krokem“, přednášky p. J. Nadrchala). Tím mají možnost poznat co nejvíce třídních kolektivů.

2. Nespecifická a specifická prevence pro žáky ve výuce, která je součástí učebních osnov

Aktivita, které jsou součástí učebního plánu (na základě již zpracovaného Školního vzdělávacího programu) + aktivity které nejsou součástí učebního plánu. Jde o aktivity, které nereagují na aktuální problémy a týkají se všech tříd v daném ročníku: např. zvyšování sebevědomí žáků, komunikativní dovednosti, konstruktivní řešení problémů, schopnost klást otázky a vyjádřit svůj názor, řešení stresu, učení vzájemné pomoci, schopnost říci si o pomoc a vědomí kam se v jakých záležitostech obrátit, vyrovnání se s neúspěchem, obrana před manipulací, předávání informací a prožitkové programy zaměřené na dodržování práva, na prevenci závislosti na návykových látkách včetně alkoholu a tabáku, gamblingu, rasismu, sexuálního a jiného zneužívání, působení sekt a některých nových náboženských směrů,...)

Naším cílem při práci se žáky 1. i 2. stupně je rozvíjet kompetence žáků:

- sociální dovednosti tj. navazování zdravých vztahů s ostatními, umění týmové práce, konstruktivní řešení konfliktů, otevřená komunikace
- pozitivní vnímání sebe sama
- rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)
- strategie a metody, které k tomu směřují
- časté využití skupinové práce
- projektové vyučování (hodinové, dlouhodobé i celoškolní projekty)
- věnovat pozornost včasné pedagogické diagnostice již na 1. stupni

(všichni vyučující jsou seznámeni s poruchami žáků a doporučeními PPP)

- věnovat zvýšenou pozornost žákům s problémovým chováním, v tomto mají klíčovou úlohu třídní učitelé

Náš MPP preferuje dlouhodobou a systematickou práci s třídním kolektivem, kterou se stále snažíme posunout do nižších ročníků. Tato cesta v primární prevenci se nám osvědčuje a spočívá převážně v práci třídní učitelů (třídnické hodiny). Na podporu práce třídních učitelů využíváme služeb organizací (Spirála o.s., Charita Kaplice, PPP, ACET) a odborného poradenského pracovníka střediska výchovné péče, se kterými spolupracujeme již dlouhodobě a s jejich prací jsme spokojeni. Právě lektori těchto organizací pomáhají celoročně třídním učitelům a díky programům (výjezdy i setkání ve škole) umožňují učitelům jiný pohled na třídu i aktivní účast během programů.

1. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Program podle potřeb třídních učitelů	

2. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Program podle potřeb třídních učitelů	•

3. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor

Projekt „Prevence krok za krokem“ s účastí odborníků (8 -10 lekcí během školního roku)	
---	--

4. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...) Program peer aktivistů, program sestaven po domluvě s třídními učiteli podle aktuálních potřeb třídního kolektivu	
---	--

5. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Program peer aktivistů-práce s třídním kolektivem, program sestaven po domluvě s třídními učiteli podle aktuálních potřeb třídních kolektivů	

6. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Pobyt se Spirálou o.s., podzimní stmelovací pobyt „24 hodin ve škole“	Spirála o.s., peer aktivisté
Celoroční projekt komplexní primární prevence	Spirála o.s.

7. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Program lektorek Charity Kaplice (navazující na programy Spirály o.s.)	Charita Kaplice

8. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Interaktivní besedy ACET (p. Nadrchal) „Zvol si život“, šest dvouhodinových besed na témata z oblasti prevence rizikového chování 8.C pokračuje v práci s PPP	p. Nadrchal
Program Unplugged	Třídní učitelé

9. ročník (třídy)

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	realizátor
Navazující besedy s p. Nadrchalem (ACET), podle aktuálních potřeb	p. Nadrchal

3. Specifická prevence pro žáky ve výuce, reagující na individuální situaci ve třídě

(Aktivity které nejsou součástí učebního plánu a reagují na zvláštní situaci v třídním kolektivu či mezi třídními kolektivy, která byla zaregistrována na základě šetření ke zjištění situace ve škole, provedeného před zpracováním MPP např. pomocí dotazníku, diskuse atd. - viz blok A. Zmapování situace pro stanovení cílů MPP. Jedná se o programy cíleně zaměřené na řešení výskytu konkrétních SPJ- násilí, šikana, výskyt a zneužívání drog včetně alkoholu a tabáku, rasismus a jiné projevy netolerance,... na které budou navazovat další aktivity podle aktuálního vývoje situace. Pro každý jednotlivý jev a třídu použijte samostatnou následující tabulku.)

Pokud během roku nastane situace, kterou je třeba řešit okamžitou intervencí, oslovujeme kurátory pro děti a mládež, Policii ČR, PPP ČK nebo Spirálu o.s. ČK. Po zmapování situace pak pracujeme s jednotlivci nebo celými třídními kolektivy. Velmi nám pomáhá i možnost využití poradenské činnosti odborného poradenského pracovníka střediska výchovné péče (práce s jednotlivci, třídními kolektivy, rodiči i pedagogy).

V tomto školním roce probíhá projekt celoroční komplexní primární prevence v šestých třídách ve spolupráci s lektory Spirály o.s. Díky tomuto projektu proběhne realizace komplexního a systematického programu všeobecné primární prevence rizikového chování vycházejícího striktně z potřeb daného třídního kolektivu.

V sedmých třídách probíhá navazující projekt ve spolupráci s lektory Charity Kaplice, která by měla zahrnovat několik setkání třídy a lektorů v prostorách nízkoprahového zařízení DEPO Kaplice.

4. Jednorázové aktivity pro žáky

(Přednáška, projekce videofilmů – pouze informativní programy, pro více žák, tříd najednou)

Název aktivity, akce	Datum	Realizátor
Týden zdraví („Desatero zdravého životního stylu“)	Říjen 2013	Třídní učitelé
„Jablíčkohraní“ podzimní zahradní slavnost	Říjen 2013	E. Borovková, J. Svobodová
„Martinské světýlko“ zimní zahradní slavnost	Listopad 2013	E. Borovková, J. Svobodová
Vánoční soutěž smíšených družstev 1. a 2. stupně	Prosinec 2013	E. Borovková, J. Svobodová
Den Země „Hmyz v zahradě“ jarní zahradní slavnost	Duben 2014	E. Borovková, J. Svobodová
Fantováci na Kleti	Květen 2014	
Letní zahradní slavnost	Červen 2014	E. Borovková, J. Svobodová
Den dětí neboli Den pro třídu	Červen 2014	TU
Branný den	Červen 2014	V. Blažek

Tabulka bude doplněna o další celoškolské projekty a aktivity

5. Volnočasové aktivity pro žáky

(Školní kroužky, školní kluby, školní víkendové a prázdninové akce,...)

Název aktivity, akce, kroužku	Datum nebo frekvence konání	Vedoucí programu
Pěvecký sbor ZŠ Fantova	týdně	H.Jandová
Anglický jazyk	týdně	M.Mikešová
Dopravní výchova	týdně	L.Gazdová
Pracovní výtvarný kroužek „Šikulové“	týdně	P. Neubauerová
Kroužek výtvarné výchovy	týdně	H.Svitáková
Logopedie pro žáky 1. stupně	týdně	J. Rybáková
Košíková pro 4. a 8. třídu	týdně	V. Blažek
Košíková pro 8 až 9. třídu	týdně	V. Blažek
Anglický jazyk příprava na jazykovou olympiádu	týdně	P. Binderová
OVOV - Atletika	týdně	M. Jakešová
Anglický jazyk pro 6. třídy	týdně	A.Svobodová
Kroužek anglického jazyka pro 2. třídu	týdně	E. Borovková
Peer program	týdně	J.Svobodová
Český jazyk pro cizince	týdně	M. Kratochvílová

Naši žáci využívají nabídku celoročně fungujících kroužků DDM, ale i jejich víkendové a prázdninové programy.

IV. OSTATNÍ AKCE V OBLASTI PREVENCE SPJ

(Uved'te to, co se nepodařilo včlenit do ostatních doporučených bodů MPP.)

1. Nadále budeme podporovat spolupráci tříd 1. a 2. stupně. Třídy 2. stupně si připravují programy pro žáky 1. stupně ve škole i v přírodě, soutěže, divadelní představení, společné výrobky, dárky pro rodiče atd.

Spolupráce tříd je pro nás jedinečnou a zcela přirozenou prevencí šikany.

2. V letošním školním roce budou naši žáci opět volit školní parlament. Volby a příprava práce školního parlamentu proběhnou na počátku října. Zástupci jednotlivých tříd se budou pravidelně scházet s vedením školy a na svých schůzkách budou prezentovat zájmy své třídy, nové nápady, návrhy a kritické připomínky. Žáci se tak učí formulovat svoje myšlenky, vyjadřovat svoje názory, naslouchat druhým a diskutovat o problémech (komunikativní kompetence).

Jsou tak vedeni k přijetí základních demokratických principů.

3. „Třídní (nebo i osobní) pravidla chování“ který si žáci na 1. i 2. stupni vytvoří se svými třídními učiteli (první norma chování, kterou se žáci učí dodržovat)

4. Peer program, ve kterém budeme pokračovat s peer aktivisty z 8. B. Peer aktivisté budou se svým programem opět navštěvovat žáky od druhých do šestých tříd (viz výše). Peer aktivisté zařazují do svých programů převážně aktivity k posílení vztahů v daném třídním kolektivu. Účastní se také již tradičně adaptačních pobytů žáků 6. tříd „24 hodin ve škole“.

5. Budeme nadále pokračovat ve sběru papíru, pomerančové kůry a léčivých rostlin (prostředky takto získané použije škola na podporu aktivit pro žáky).

Pokračujeme i v Recyklohraní (sběr baterií, drobných elektrospotřebičů, mobilů)

6. Na 1. stupni budeme i nadále pokračovat v projektu „Zdravé zuby“.

7. V tomto školním roce pokračujeme v osvědčeném projektu pro žáky 3. tříd „Prevence krok za krokem“. Tento projekt zahrnuje zatím 8 až 10 setkání žáků s odborníky z různých oblastí prevence rizikového chování (např. Policie ČR, PPP, peer aktivisté, MP Kaplice, Policie ČR, p. Nadrchal). Jde o intenzivní „preventivní kurz“ pro žáky 1. stupně, kteří by během jednoho školního roku měli projít základními tématy z oblasti prevence.

8. Pokračujeme v intenzivní spolupráci s p. Nadrchalem (ACET), tentokrát šest interaktivních besed pro 8. třídy a dvě pro 3. třídy (v rámci projektu „Prevence krok za krokem“).

9. I v minulém školním roce proběhl projekt spolupráce s MP Kaplice a Policií ČR pro 3. třídy. Tento projekt bude pokračovat i letos teoretickým setkáním ve třídách a praktickou ukázkou práce složek integrovaného záchranného systému přímo na policejní stanici (v rámci projektu „Prevence krok za krokem“)

10. Projekt „Čtenářská gramotnost“ – nový projekt zaměřený na porozumění textu, který bude prolínat školním i mimoškolním životem žáků (zapojení rodičů)

11. Pokračuje program UNPLUGGED, inspirace a návod k vedení třídnických hodin v 8. třídách

V. SPOLUPRÁCE S OKOLÍM ŠKOLY

(Vychází z bloku A. Zmapování situace pro stanovení cílů MPP. Popis opatření vedoucích ke zlepšení způsobu spolupráce s odborníky, lékaři, policií, odborem sociálních věcí a zdravotnictvím MěÚ, ..., způsob většího zapojení okolí do činnosti školy)

Spolupráce s okolím školy byla popsána v bloku A.

Organizace	Jméno odborníka
PPP ČK	p. Průcha
Spirála o. s.	p. Průcha
Městská policie Kaplice	p. Griga
Policie ČR	p. Kalina
MěÚ Kaplice, OSPOD kurátor pro děti a mládež	p. Kolín
ACET, p. J. Nadrchal	p. Nadrchal
Elio o.s.	p. Dastlík, p. Nováčková

VI. EVIDENCE A EFEKTIVITA

(vedení vlastních záznamů o: výskytu SPJ ve škole v daném školním roce, vzdělávacích akcí pro pedagogy, preventivních aktivitách pro žáky... Jakým způsobem se budou tyto aktivity vyhodnocovat např. dotazník, diskuse... + zpracování závěrečné zprávy o plnění MPP)

Seznámení ředitele/ředitelky školy s MPP	30.9. 2013	
Seznámení pedagogického sboru školy s MPP	1.10.2013	

Příloha č. 5: Minimální preventivní program ZŠ Omlenická

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

ŠKOLNÍ ROK 2013/2014

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Základní škola Omlenická 436 382 41 Kaplice
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Ludmila Šímová
Telefon na ředitele	380 313 336
E-mail na ředitele	info@zsomlenicka.cz

Jméno a příjmení školního metodika prevence	Mgr. Dagmar Kovaříková
Telefon	380 313 336
E-mail	dagmarkov@seznam.cz

Jméno a příjmení výchovného poradce	Mgr. Ludmila Šímová
Telefon	380 313 336
E-mail	info@zsomlenicka.cz

	Počet tříd	Počet žáků
ZŠ/ZŠS - I stupeň	2	16
ZŠ/ZŠS - II.stupeň	2	25
Celkem	4	41

A. ZMAPOVÁNÍ SITUACE VE ŠKOLE, PRO STANOVENÍ CÍLŮ MPP

VSTUPNÍ INFORMACE A JEJICH ZDROJE

1. Sociální a jiné okolí školy

Škola je samostatně zřízená pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, žáky s různým stupněm mentálního postižení. Navštěvují ji však také žáci s poruchami chování, kteří soustavně narušují výuku. Tito žáci přicházejí do naší školy většinou až ve vyšších ročnících, tedy příliš pozdě na to, aby úspěšně zvládali systematickou školní práci.

Ve školním roce 2013/2014 má škola 41 žáků ve 4 třídách. Plné tři čtvrtiny žáků dojíždějí, denně se tak pohybují na autobusové zastávce a nádraží, kde často dochází ke konfliktům, děti zde také kouří. Někteří žáci pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, rodiče se dětem příliš nevěnují, o školní práci a mimoškolní činnosti se nezajímají.

V roce 2008 proběhl na všech Kaplicích školách projekt Neboj se hledat pomoc! (pro malé a velké), jehož autory byli pracovníci OSPOD v Kaplici. Projekt zmapoval výskyt SPJ v Kaplici a okolí, tak i informovanost dětí o těchto jevech. Z jeho závěrů vyplývá, že právě místa, kde žáci tráví čas po vyučování před odjezdem domů jsou tzv. riziková vzhledem k SPJ.

Chtěli bychom děti vést ke kladnému postoji ke škole – jako k bezpečnému místu – a k vhodnému využívání volného času. Dále je nezbytné spolupracovat se zákonnými zástupci žáků, zajistit jejich informovanost a vzdělávání. Důležité je i další vzdělávání pedagogických pracovníků.

2. Informace od pedagogů

Mezi nejčastější SPJ na naší škole patří vulgární a hrubé chování, agresivita, záškoláctví s podporou rodičů a kouření. Informace si pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci školy předávají denně a snaží se na ně okamžitě reagovat.

3. Informace od rodičů

Rodiče, kteří navštěvují školu pravidelně a dobrovolně hodnotí sociální klima školy velmi příznivě. Z osobních rozhovorů i z dotazníků však vyplývá, že mají obavy z hrubého chování některých žáků.

4. Informace od žáků

Také žáci hodnotí naši školu kladně, většina z nich má nepříjemné zkušenosti z předchozích škol – opět zjištěno z osobních rozhovorů a dotazníků.

5. Hodnocení MPP minulého školního roku

Podařilo se výrazně zlepšit informovanost žáků v oblasti SPJ, žáci se v problematice docela dobře orientují, nebojí se zeptat, vědí, na koho se mohou obrátit.

Stále se však nepodařilo omezit u žáků kouření. Také se příliš nedaří více působit na některé rodiče.

B. CÍLE VYPLÝVAJÍCÍ ZE ZMAPOVÁNÍ SITUACE

V letošním školním roce se chceme zaměřit:

- zapojit co nejvíce žáků do volnočasových aktivit
- rozvíjet osobnost žáka, posilovat jeho sebedůvěru a podporovat jeho pozitivní vlastnosti
- diagnostikovat vztahy ve třídách a vhodnou formou usilovat o jejich zlepšení
- zvýšit informovanost zákonných zástupců žáků a zapojit je do problematiky prevence SPJ
- okamžitě řešit všechny náznaky či projevy agresivního chování
- dále rozvíjet pozitivní sociální klima ve škole, usilovat o pozitivní vztahy mezi žáky i mezi žáky a všemi pracovníky školy
- vyžadovat od žáků slušné vystupování, odmítat vulgární a hrubé jednání
- mluvit s žáky o škodlivosti kouření
- vést zápisy o přestupcích žáků
- vést zápisy z jednání se zákonnými zástupci
- naučit žáky více využívat tzv. Schránku důvěry

C. MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

I. PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU A VEDENÍ ŠKOLY

1. V oblasti přímé práce pedagogů

Stanovené cíle se týkají všech pedagogických pracovníků naší školy. Všichni pedagogové se podílejí na vytváření Vnitřního řádu školy, který mohou i v průběhu školního roku doplňovat.

Problematickou SPJ se učitelé zabývají v jednotlivých vyučovacích předmětech, zejména ve společenskovedných a přírodovědných naukách. Pedagog si vždy musí najít čas na rozhovor se žáky.

2. Plán vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence SPJ

Název a odborné zaměření vzdělávání	Počet hodin	Datum konání	Realizátor – organizace, odborník	Počet školených pedagogů
Metodické sdružení – prevence SPJ	4	dle potřeby v průběhu šk. roku	ŠMP	7

3. Plán vzdělávání ŠMP v oblasti prevence SPJ

Název a odborné zaměření vzdělávání	Počet hodin	Datum konání	Realizátor – organizace, odborník
Semináře, aktivity, školení		dle nabídky v průběhu školního roku	PPP, NIDV, OSPOD Kaplice

4. Způsob spolupráce s ostatními pedagogy

Spolupráce pedagogů je na naší škole velmi dobrá. Informace o žácích si předávají okamžitě a problémy řeší společně.

Počty pedagogických pracovníků	Celkem:	Podílející se aktivně na prevenci	Nepodílející se aktivně na prevenci
Vedení školy:	1	1	0
Z toho učitelé	7	7	0

II. SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI

1. Způsoby seznámení rodičů s činností ŠMP , možnostmi spolupráce a MPP

Název aktivity	Datum konání	Realizátor, přednášející
Informace o práci ŠMP	září 2013	třídní učitelé
Konzultace s ŠMP	každý čtvrtek 13:00 – 14:00 nebo po telefonické domluvě	ŠMP

2. Aktivity pro rodiče

3. Aktivity podporující spolupráci školy s rodiči

Rodiče mohou školu kdykoli navštívit, mohou sledovat výuku nebo se i účastnit projektových dnů či výletů.

Název aktivity	Datum konání	Vedoucí programu
Vánoční setkání	prosinec 2013	třídní učitelé
Prodejní jarmark v knihovně	prosinec 2013	Mgr. L. Šimová, Mgr. M. Halabrníková
Den otevřených dveří	květen 2013	ŠMP, třídní učitelé

III. PROGRAM PREVENTIVNÍCH AKTIVIT PRO ŽÁKY ŠKOLY

1. Způsob seznámení žáků s činností ŠMP, možnostmi pomoci a MPP

ŠMP je žákům představen na začátku školního roku, žáci vědí kde a kdy ho mohou najít a co s ním mohou řešit. Samozřejmě vědí i to, že se mohou se svými problémy obrátit i na vedení školy a ostatní pedagogy. ŠMP má pro žáky vyhrazen jeden den v týdnu (čtvrtek).

Žáci jsou průběžně seznamováni s problematikou SPJ i možnostmi řešení problémů formou nástěnky na chodbě školy nebo přímo při výuce. K dispozici jim jsou i informační letáky.

2. Nespecifická a specifická prevence pro žáky ve výuce, která je součástí učebních osnov

Učivo všech předmětů v každém ročníku nám dává možnosti k preventivním aktivitám SPJ. Učitelé připravují pro žáky různé programy, projektové dny a společné akce, kde se žáci učí spolupráci v třídním kolektivu i napříč ročníky, učí se komunikativním dovednostem, toleranci a kamarádství, zvyšují si sebevědomí.

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	Učitel
Prvouka, VU, ČS, PV	Dopravní výchova	učitelé I.stupně, ZŠS a PV
Prvouka, VU, ČP, PV, PŘ, TV, VZ	Zdravý životní styl	učitelé I.stupně, ZŠS, PV, PŘ, TV, VZ
PŘ, VZ	Sexuální výchova	učitelé PŘ, VZ
PŘ, CH, VZ	Drogy, alkohol	učitelé PŘ, CH, VZ
OV, VZ	SPJ	učitelé OV, VZ, ŠMP

Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení (např. předávání informací, prožitková aktivita,...)	Realizátor
Dny s Městskou policií	MP Kaplice
Neboj se hledat pomoc!	OSPOD Kaplice
Bezpečně do školy	Policie ČR, MP Kaplice, OSPOD Kaplice
Právní odpovědnost dětí a mladistvých	OSPOD Kaplice, ŠMP
Možnosti volnočasových aktivit	Tolerance Kaplice
Beseda s gynekologem	MUDr. Skříčil
Drogová závislost	dle nabídky
Podle aktuálních potřeb školy	PPP Č.Krumlov, Spirála Č.Krumlov

3. Specifická prevence pro žáky ve výuce, reagující na individuální situaci ve třídě

SPJ který bude řešen:	zneužívání drog - tabáku
Jak byla situace zjištěna: rozhovor se žáky	
Kdo bude situaci řešit – jméno učitele nebo externího odborníka, organizace: všichni pracovníci školy	
Kdy bude situace řešena: okamžitě	
S použitím jakých metod bude intervence vedena: cílený rozhovor, interaktivní program, beseda, projektové dny	
Způsob ověření efektivity intervence: rozhovor, dotazník, schránka důvěry	
SPJ který bude řešen:	agresivní chování, projevy netolerance
Jak byla situace zjištěna: dotazník, rozhovor se žáky	
Kdo bude situaci řešit – jméno učitele nebo externího odborníka, organizace: pracovníci OSPOD, ŠMP, třídní učitelé	
Kdy bude situace řešena: okamžitě	
S použitím jakých metod bude intervence vedena: výchovné komise, interaktivní program, program Malá policejní akademie, dotazník, besedy, projektové dny	
Způsob ověření efektivity intervence: rozhovor, dotazník, schránka důvěry	

4. Jednorázové aktivity pro žáky

Název aktivity, akce	Datum	Realizátor
Seznámení žáků s ŠMP, Školní řád	3.9.-6.9.2013	ředitelka školy, třídní učitelé
Slušné chování - nástěnka	září 2013	ŠMP
Ochrana obyvatel za mimořádných událostí – projektový den	září 2013	ŠMP, třídní učitelé
Zpřístupnění nových materiálů o SPJ	listopad 2013	ŠMP
Den s Městskou policií	listopad 2013	ŠMP
Vánoční setkání	prosinec 2013	všichni pracovníci školy
Bezpečně do školy	únor 2014	ŠMP
První pomoc – projektové vyučování	březen 2014	třídní učitelé
Den s Městskou policií	duben 2014	ŠMP
Ochrana obyvatel za mimořádných událostí – projektové vyučování	duben 2014	ŠMP, třídní učitelé
Integrovaný záchranný systém	květen 2014	OSPOD
Den s Hasiči	květen 2014	ŠMP
Poznáváme náš region – projektový den	květen 2013	ŠMP, třídní učitelé
Den dětí ve škole – projektový den	červen 2013	všichni učitelé
Den s Městskou policií	červen 2013	ŠMP
Školní výlet	červen 2013	všichni učitelé

Poznáváme náš region – společná turistická vycházka	červen 2013	ŠMP, všichni učitelé
---	-------------	----------------------

5. Volnočasové aktivity pro žáky

Název aktivity, akce, kroužku	Datum nebo frekvence konání	Vedoucí programu
Prevence SPJ	úterý, čtvrtek	ŠMP
VV, keramika	středa	Mgr.M.Halabřínov, Z. Hudecová
Sportovní kroužek	pondělí	Mgr.P. Tomčík

IV. OSTATNÍ AKCE V OBLASTI PREVENCE SPJ

Kromě uvedených aktivit jsou na naší škole pořádány další projektové dny v rámci environmentální výchovy, výtvarné výchovy, tělesné výchovy apod.

V. SPOLUPRÁCE S OKOLÍM ŠKOLY

Organizace	Jméno odborníka	Kontakt (adresa, telefon, e-mail)
OSPOD Kaplice	Bc. J. Kolín	380 303 182 kolin@mestokaplice.cz
	Bc. V. Janoušková	380 303192 janouskova@mestokaplice.cz
Policie ČR, OO Kaplice	p. D. Vrážel	158 974 232 720
Městská policie Kaplice	p. M. Griga	156 605 111 039
Spirála Č. Krumlov	Mgr. J. Tůma	380 712 426 602 491 400 spirala@krumlov.cz
SPC Č. Budějovice	Mgr. V. Koppová	387 311 945 spcmp.cb@seznam.cz
PPP Č. Krumlov	Mgr. J. Průcha	380 711 505 Jakub.prucha@pppcb.cz

VI. EVIDENCE A EFEKTIVITA

Záznamy o řešených případech jsou k dispozici u ŠMP a třídních učitelů. ŠMP předkládá plán akcí v oblasti prevence rizikového chování na začátku školního roku a seznamuje s ním ostatní pedagogické pracovníky. Společně pak vyhodnocují efektivitu každé akce.

VII. ZÁVĚREČNÉ INFORMACE

	Datum	Podpis ředitele/ředitelky školy
Seznámení ředitele/ředitelky školy s MPP	září 2012	
Seznámení pedagogického sboru školy s MPP	září 2012	

Příloha č. 6: Seznam okruhů a přednášek pořádaných Městskou policií Kaplice

Městská policie Kaplice, Náměstí čp. 70, 382 41 Kaplice, Prevence kriminality Martin Griga, tel. 380303139, 605111039, MGriga@seznam.cz

Seznam okruhů přednášek a besed

Programy pro mateřské školy:

Policie

- ✓ Jak poznám strážníka a policistů
- ✓ Práce policisty a strážníka – rozdíly

Tísňové volání:

- ✓ k čemu slouží
- ✓ jaké linky máme
- ✓ kdy a jak správně volat

Dopravní výuka:

- ✓ jak chodíme po chodníku
- ✓ druhy dopravních značek
- ✓ jak přecházíme silnici
- ✓ vybavenost jízdního kola a pravidla jízdy na něm

Cizí lidé:

- ✓ Zásady bezpečného styku s cizími lidmi
- ✓ Sám doma

Cizí zvířata:

- ✓ Jak se chovat k cizím zvířatům
- ✓ Jak se chovat v případě napadení

Programy pro školy:

Policie(1-9 třída ZŠ):

- ✓ Rozdíl náplně práce mezi strážníkem a policistou
- ✓ Postup orgánů činných v trestním řízení

Bezpečně na cestě do školy a ze školy (1-4 třída ZŠ):

- ✓ Dopravní provoz
- ✓ Styk s cizími lidmi
- ✓ Co dělat v případě, že se ztratíš

Umiš svědčit? (4-9 třída ZŠ):

- ✓ Zábavnou formou naučí děti, jak se chovat v případě, že se stanou svědky trestného činu a jaké údaje je potřebné předat policii.

Drogy (4-9 třída ZŠ):

- ✓ Užívání a zneužívání psychotropních látek, legalizace drog, prevence
- ✓ Co droga dává a co bere
- ✓ Kouření, alkoholismus

Proč potřebujeme zákony (4-9 třída SŠ):

- ✓ Vymezení pojmů přestupek a trestný čin
- ✓ Důležitost pravidel v každodenním životě

Městská policie Kaplice, Náměstí čp. 70, 382 41 Kaplice, Prevence kriminality Martin Griga, tel. 380303139, 605111039, MGriga@seznam.cz

- ✓ Co je zákon

Přestupkový zákon (druhý stupeň ZŠ, SŠ):

- ✓ Vymezení pojmu přestupek, rozdíl mezi trestným činem a přestupkem
- ✓ Sankce
- ✓ Vybrané skutkové podstaty
- ✓ Pravomoci městské policie
- ✓ Vyhlášky a nařízení města Kaplice

Trestní právo (druhý stupeň ZŠ, SŠ):

- ✓ Vymezení pojmu trestný čin
- ✓ Znaky trestného činu – skutkové podstaty
- ✓ Formy zavinění
- ✓ Krajiní nouze, nutná obrana
- ✓ Pokus trestného činu

Šikana (ZŠ, SŠ):

- ✓ Vymezení pojmu
- ✓ Právní úprava
- ✓ Postup v případě výskytu

Internet a bezpečnost (kyberšikana, kyberstalking):

- ✓ Konkrétní případy
- ✓ Na co si dávat pozor
- ✓ Jak se chránit

Trestně právní odpovědnost mládeže (druhý stupeň ZŠ, SŠ):

- ✓ Právní odpovědnost od 15. roku do 18. Roku
- ✓ Právní odpovědnost: dospělost
- ✓ Výběr příslušných ustanovení zákonů